

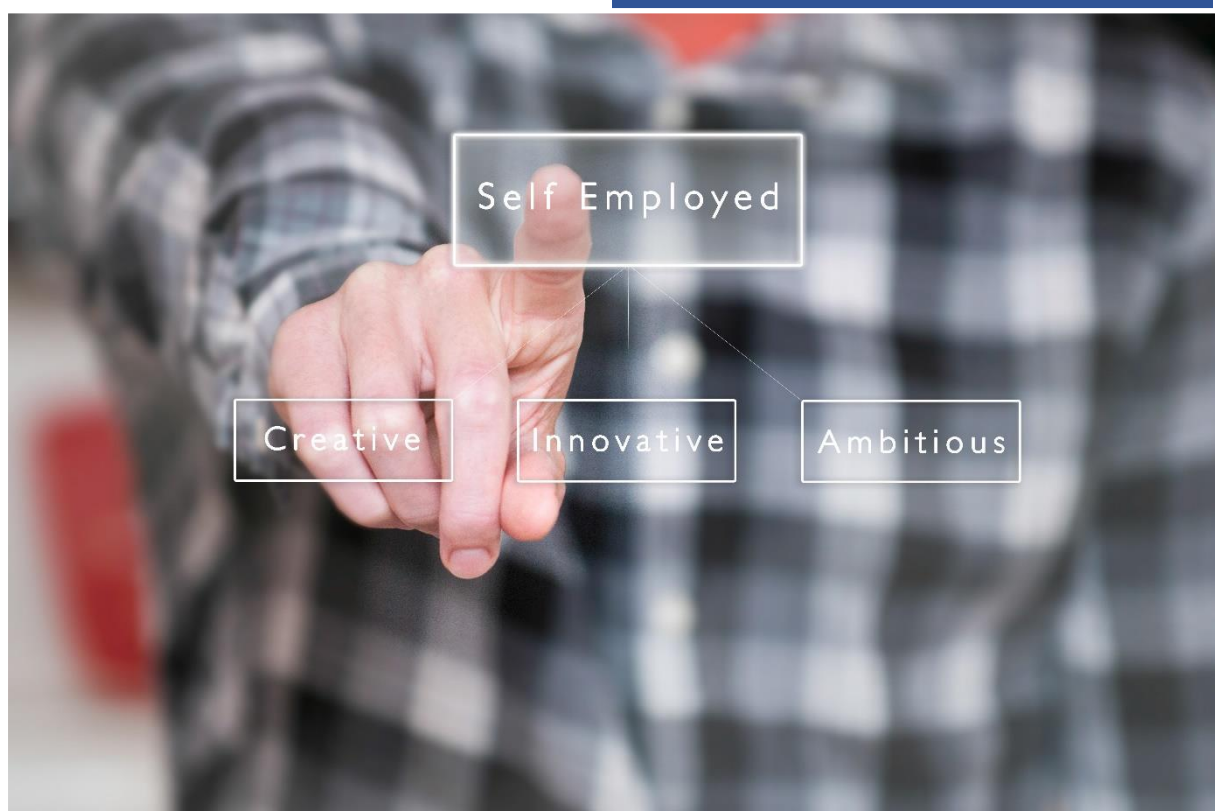

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky fond regionálneho rozvoja
OP Integrovaná infraštruktúra 2014 – 2020

 MINISTERSTVO
DOPRAVY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

 MINISTERSTVO
HOSPODÁRSTVA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Živnostenské podnikanie na Slovensku

Bratislava, 2023

Vydavateľ: Slovak Business Agency

© SBA, Bratislava, 2023

Všetky práva vyhradené.

Údaje, ktoré sú obsahom tejto publikácie, je možné použiť len s uvedením zdroja.

Neprešlo jazykovou úpravou.

Obsah

Zoznam grafov, tabuliek	3
Zoznam skratiek	4
Manažérske zhrnutie	6
Úvod	8
1 Živnostenské podnikanie – charakteristika	9
1.1 Podstata živnostenského podnikania.....	9
1.2 Porovnanie charakteristík zamestnaneckého pomeru, živnostenského podnikania a obchodnej spoločnosti.....	10
1.2.1 Voľba medzi živnostenským podnikaním a s. r. o.	11
1.3 Živnostníci z pohľadu práva EÚ.....	12
1.4 Slovenská legislatíva pre živnostníkov.....	13
1.4.1 Formy živností.....	14
1.4.2 Vývoj podmienok prevádzkovania živnosti na Slovensku.....	15
1.5 Stručný výber z akademickej literatúry.....	16
1.5.1 Akademická definícia živnostníka.....	16
1.5.2 Motivácie.....	17
1.5.3 Spokojnosť živnostníkov.....	17
2 Popis stavu a vývoja živnostenského podnikania v SR	18
2.1 Medzinárodné porovnanie.....	18
2.1.1 Dlhodobý vývoj samozamestnaných osôb.....	18
2.1.2 Stav v Európe v roku 2022.....	19
2.2 Národné štatistiky.....	20
2.2.1 Početnosť.....	20
2.2.2 Sociálne poistenie, DPH a daň z príjmu.....	26
2.3 Podiel živnostníkov na HDP.....	28
2.4 Povedomie o sociálnom poistení.....	30
3 Popis súčasného stavu a prekážok výkonu živnostenského podnikania v SR	32
3.1 Daňovo-odvodové zaťaženie živnostníkov.....	32
3.1.1 Daňové zaťaženie v roku 2023.....	32
3.1.2 Sociálne odvody.....	34
3.1.3 Zdravotné odvody.....	35
3.1.4 Paušálne výdavky.....	36
3.1.5 Úrazové poistenie.....	38
3.2 Podpora živnostenského podnikania.....	42
3.2.1 Inštitucionálna štruktúra podpory.....	42
3.2.2 Vybrané podpory pre živnostníkov.....	43
3.3 Popis prekážok výkonu živnostenského podnikania v SR.....	45
3.3.1 Administratívne prekážky.....	45
3.3.2 Ekonomické prekážky.....	49
3.3.3 Sociálne aspekty.....	54
3.3.4 Hroziace prekážky.....	54
3.4 Nedávne legislatívne zlepšenia.....	56
4 Návrh odporúčaní pre odstraňovanie prekážok a zlepšenia podmienok pri živnostenskom podnikaní v SR	58
4.1 Hranica obratu DPH.....	58
4.2 Limit paušálnych výdavkov.....	59
4.3 Režim paušálnej dane.....	60
4.3.1 Český režim paušálnej dane.....	60
4.3.2 Alternatívy slovenského modelu paušálnej dane.....	62
4.4 Kampaň na zlepšenie sociálneho povedomia.....	64
4.5 Odvod na úrazové poistenie.....	65
Záver	66
Zoznam použitej literatúry	67

Zoznam grafov, tabuliek

Tabuľka č. 1: Početnosť a podiel subjektov podľa právnej formy (2022).....	21
Tabuľka č. 2: Vznik a zánik živnostníkov.....	22
Tabuľka č. 3: Početnosť a podiel živnostníkov podľa odvetvia (2022)	23
Tabuľka č. 4: Početnosť a podiel živnostníkov podľa krajov (2004 - 2022).....	24
Tabuľka č. 5: Vekové zloženie živnostníkov (2021)	25
Tabuľka č. 6: Podiel živnostníčok a začínajúcich živnostníčok podľa odvetví (2021)	25
Tabuľka č. 7: Počty SZČO platiacich v roku 2022 odvody na sociálne poistenie a platiacich z minimálneho VZ	26
Tabuľka č. 8: Príjmy SP od SZČO v roku 2022.....	26
Tabuľka č. 9: Platitelia DPH v 6/2023	27
Tabuľka č. 10: Spôsob evidovania výdavkov daňovníkov s príjmami podľa § 6 odst. 1 a 2	28
Tabuľka č. 11: Minimálne odvody do SP živnostníkov od 1. 1. 2023	35
Tabuľka č. 12: Maximálne odvody do SP živnostníkov od 1. 1. 2023	35
Tabuľka č. 13: Vývoj minimálnych odvodov za obdobie 2018 - 2023	36
Tabuľka č. 14: Maximálne limity pri uplatňovaní paušálnych výdavkov v ČR v roku 2022.....	37
Tabuľka č. 15: Úrazové poistenie živnostníkov v EÚ.....	40
Tabuľka č. 16: Vybrané typy podpory pre živnostníkov.....	43
Tabuľka č. 17: Inflačne upravený limit paušálnych výdavkov	59
Graf č. 1: Podiel samozamestnaných osôb na pracovnej sile	18
Graf č. 2: Podiel samozamestnaných osôb na pracovnej sile v Q4/2022	19
Graf č. 3: Podiel samozamestnaných osôb bez zamestnancov v Q4/2022	19
Graf č. 4: Podiel žien na SZČO v Q4/2022.....	20
Graf č. 5: Vývoj počtu živnostníkov	22
Graf č. 6: Počet živnostníkov v krajoch (2022).....	24
Graf č. 7: Príjmy DPFO z podnikania (aktuálne, v tis. EUR)	27
Graf č. 8: Podiel zmiešaného dôchodku na HDP	29

Zoznam skratiek

BIC	Business and Innovation Centre
BOZP	Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci
CINEA	European Climate, Infrastructure and Environment Executive Agency
ČR	Česká republika
CZK	Česká koruna
DG GROW	The department for growth
DG REGIO	The department for regional and urban policy
DPFO	Daň z príjmu fyzických osôb
DPH	Daň z pridanej hodnoty
EBOR	Európska banka pre obnovu a rozvoj
ECDI	Európske centrá digitálnych inovácií
EET	Elektronická evidencia tržieb
EFIP	Európske fórum nezávislých odborníkov
EIB	Európska investičná banka
EIF	Európsky investičný fond
EÚ	Európska únia
FO	Fyzická osoba
GDPR	General Data Protection Regulation
HDP	Hrubý domáci produkt
ILO	International Labour Organisation
IPC	Informačno – poradenské centrum
j.s.o.	Jednoduchá spoločnosť na akcie
mil.	milión
mld.	miliarda
MH SR	Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky
MSP	Malé a stredné podniky
MŠVVaŠ SR	Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej Republiky
MV SR	Ministerstvo vnútra Slovenskej Republiky
MWh	Megawatt hodina
NBS	Národná banka Slovenska
NČZD	Nezdaniteľná časť základu dane
NP	Národný projekt
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OÚ	Okresný úrad
PO	Právnická osoba
PVV	Programové vyhlásenie vlády
Q4	Štvrtý kvartál (z roku)
RPIC	Regionálne poradenské a informačné centrum
SBA	Slovak Business Agency
SIEA	Slovenská inovačná a energetická agentúra
Sk	Slovenská koruna
SP	Sociálna poisťovňa
SR	Slovenská republika
s.r.o.	Spoločnosť s ručením obmedzeným

ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
SZČO	Samostatne zárobkovo činná osoba
SZRB	Slovenská záručná a rozvojová banka
SŽZ	Slovenský živnostenský zväz
tis.	tisíc
ÚNMS SR	Úrad pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo Slovenskej Republiky
ÚPSVaR	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej Republiky
VZ	Vymeriavací základ
ZFEÚ	Zmluva o fungovaní EÚ
ZMPS	Združenie mladých podnikateľov Slovenska
ZŤP	Zdravotne ťažko postihnutý

Manažérske zhrnutie

Práca sleduje tri ciele. Prvým je popis živnostenského stavu na Slovensku. Popri stručnom legislatívnom a legálnom prehľade, obsahuje popis rozdielov medzi ekonomickou aktivitou, v podobe zamestnaneckého pomeru, v podobe živnostenského podnikania a podnikania s využitím PO (obchodnej spoločnosti). Zvolenou metodikou je analýza literatúry a štatistických zdrojov, s následným kritickým vyhodnotením identifikovaných prekážok a návrhom riešení.

Zákon definuje živnosť ako sústavnú činnosť prevádzkovanú samostatne, vo vlastnom mene, na vlastnú zodpovednosť, za účelom dosiahnutia zisku. Živnostník oproti zamestnancom predáva širokú paletu produktov rôznym zákazníkom, pri formovaní podmienok predaja svojich produktov má podstatne väčšiu zmluvnú slobodu ako pri vzťahu zamestnanec – zamestnávateľ. Odmena živnostníka má dve ekonomické zložky – podnikateľskú odmenu (zisk) a odmenu za prácu. Oproti obchodnej spoločnosti umožňuje živnostenské podnikanie jednoduchšiu účtovnú administratívu, priame zapojenie do verejného sociálneho systému, či jednoduché využívanie majetku nadobudnutého podnikaním na súkromné účely. Na druhej strane, spojením majetku spája podnikateľské riziko s osobným rizikom živnostníka a neumožňuje jednoduchý vstup kapitálu, okrem úverov.

V EÚ zažíva podiel SZČO na pracovnej sile pomalý, ale vytrvalý pokles z hodnoty zhruba 20 % v roku 1993 na úroveň 15 % v roku 2021. Na Slovensku prišlo k prudkému nárastu podielu SZČO v 90. rokoch a prvej dekáde nového tisícročia, k hodnote okolo 16 %. Pri analýze dát početnosti za roky 2017 – 2022 je vidieť najskôr mierny pokles, od roku 2018 mierny rast počtu živnostníkov. Slovensko patrí ku krajinám s priemerným podielom SZČO. Podiel SZČO bez zamestnancov na celkovom počte je na Slovensku s hodnotou 83 % nadpriemerný. Naopak, podpriemerný je na Slovensku podiel žien, ktorý dosahuje len 27 %, kým európsky priemer je 34 %.

V roku 2022 bolo takmer 377 000 živnostníkov, ktorí tvorili výraznú väčšinu všetkých FO – podnikateľov. Živnostníci tvoria v roku 2022 mierne nadpolovičnú väčšinu zo všetkých podnikateľských subjektov na Slovensku. Za ostatných 5 rokov prišlo najskôr k miernemu poklesu, ale od roku 2018 už zase k miernemu rastu počtu živnostníkov. Vznik živností vykazuje značnú medziročnú volatilitu. V roku s najvyšším počtom nových živností (2021) ich vzniklo 67 528, kým v roku s najnižším počtom (rok 2016) len niečo viac ako polovica (36 518). O niečo miernejšie výkyvy vykazuje zánik živností, kde rozdiel medzi najvyššou hodnotou (rok 2012) a najnižšou (rok 2008) je 33 %. Posledné známe dáta z prvého kvartálu 2023 však ukazujú skokový pokles počtu živnostníkov na Slovensku.

Z pohľadu krajov má najpočetnejšie zastúpenie živnostníkov Prešovský kraj (60 754) , s malým odstupom nasledujú Bratislavský (59 819) a Žilinský kraj (59 234). Najmenej živnostníkov je registrovaných v Banskobystrickom kraji (34 993). Z pohľadu odvetví je medzi živnostníkmi na Slovensku jasne dominantné stavebníctvo, nasledované obchodom a priemyselnou výrobou. Zhruba 80 % SZČO platí sociálne poistenie z minimálneho VZ. Chýbajú však údaje o tom, ako veľmi sa mení táto skupina živnostníkov – či sú to tie isté osoby viacero rokov po sebe, alebo nie.

Práca popisuje niekoľko skupín prekážok, ktorým čelia živnostníci na Slovensku:

- Administratívne prekážky. Tvorila najširšiu skupinu z vybraných prekážok. Platí, že tieto prekážky sú väčšinou priamo vyvolané príslušnou legislatívou, preto má štát priamy dopad na ich rozsah a prípadné zníženie, či elimináciu. Medzi tieto prekážky patria povinnosti spojené so spracovaním osobných údajov, EET e-kasa, odborná spôsobilosť, zamestnávanie, elektronická komunikácia, povinnosti spojené s odpadovým

hospodárstvom, povinnosti voči úradu verejného zdravotníctva, zákon o mediálnych službách.

- Ekonomické prekážky. Vyplývajú z nastavenia hospodárskej politiky a súčasných ekonomických trendov. Patrí sem daňovo-odvodové zaťaženie, dopad pandémie, inflácia, energetická kríza.
- Sociálne aspekty. Patrí sem neobmedzené ručenie, povedomie o sociálnom poistení. Špecifikom živnostenského stavu je prepojenie obchodného života so súkromným. Toto prepojenie nie je len teoretické, ale aj praktické – v podobe legálneho ručenia, prepojenia firemných a osobných financií, či zásahom podnikania do sociálneho zabezpečenia živnostníka. Otázna je miera sociálneho povedomia živnostníkov. Hypotézou je, že mnoho živnostníkov neovláda nárokové pravidlá slovenského sociálneho systému a majú problém vyhodnotiť budúce dopady svojich rozhodnutí v zohľadnení účasti v systéme. Táto hypotéza však nie je podporená ani vyvrátená dátami.

Zároveň práca upozorňuje na niekoľko potenciálnych prekážok, ktoré môžu živnostníkom hroziť v budúcnosti. Konkrétne ide o povinnú e-faktúru, ktorá môže znamenať zvýšenú byrokráciu a zásadnú zmenu fungovania účtovníctva, ktoré bude treba robiť priebežne (a nie napr. raz za mesiac), čo predraží tieto služby. Druhou potenciálnou prekážkou je povinná premena živnostníkov na zamestnancov v niektorých situáciách.

Kapitola návrhov odporúčaní priamo vychádza z niektorých identifikovaných prekážok. Navrhujeme zvýšiť hranicu pre povinnú registráciu k DPH. Keďže by nebolo praktické meniť túto hodnotu o infláciu každý rok, a už súčasná hodnota pôvodnej hranice z roku 2009 dosahuje v roku 2023 spomínanú hodnotu 76 630 EUR, navrhujeme požiadať o výnimku rovno na úrovni 85 000 EUR, teda na cieľovej úrovni európskej smernice.

Ďalším návrhom je zvýšenie limitu paušálnych výdavkov, upraviť o infláciu na hodnotu 29 874 EUR, čím by sa obsiahla celá skupina živnostníkov s príjmom do 49 790 EUR. V prípade budúceho zvýšenia hranice sadzby 15% dane navrhujeme posunúť aj hranicu paušálnych výdavkov, aby nevznikali zbytočné účtovné komplikácie pri uplatňovaní oboch režimov.

Navrhujeme zväziť dobrovoľný režim paušálnej dane (podobne ako v ČR). Režim paušálnej dane umožňuje živnostníkovi vysporiadať daňovo-odvodové povinnosti paušálnou mesačnou platbou v konštantnej výške podľa zvoleného režimu. Živnostník je tak odbremený od väčšiny administratívnych úkonov spojených s administratívou daní a odvodov.

Ďalším návrhom je realizovať kampaň na zlepšenie sociálneho povedomia, aby sa zabránilo nechcenému prepadnutiu živnostníka cez sociálnu sieť z nevedomosti. Špecifikom živnostenského podnikania je úzke prepojenie osobnej finančnej budúcnosti s finančnou budúcnosťou svojho podnikania. Je možné zlepšiť informovanosť živnostníkov o týchto skutočnostiach pomocou nárazových informačných kampaní. Okrem nárazových globálnych kampaní je ale rozsiahly priestor aj na trvalé zvýšenie informovanosti na individuálnej úrovni, napr. formou „oranžovej obálky“.

Navrhujeme aj zavedenie úrazového poistenia pre živnostníkov. Prípadná zmena by si vyžadovala dva kroky. Prvým krokom by bola úprava legislatívy tak, aby sa otvoril priestor na poistenie živnostníkov. Napr. tým, že by sa pracovný úraz, či choroba z povolania, pre potreby priznania dávky posudzoval nezávisle od toho, kto je za tento úraz zodpovedný.

Druhým krokom je vytvorenie finančných zdrojov pre vyplácanie takýchto dávok. Navrhujeme znížiť odvody do rezervného fondu solidarity na 2 % (úroveň odvodu za poistencov štátu) a 2,75 % presunúť do fondu úrazového poistenia, čím by sa vytvoril finančný základ pre poistenie SZČO v tomto poistení.

Úvod

Malé a stredné podnikanie je dlhodobo ekonomickým pilierom Slovenska. V rámci MSP zastávajú špecifickú úlohu SZČO – živnostníci. V roku 2022 bolo na Slovensku takmer 380 000 aktívnych živnostníkov. Každý štrnásty obyvateľ krajiny má status FO – podnikateľa.

Od podnikateľských osôb ich v skupine MSP odlišuje viacero faktorov, či je to spôsob ručenia, alebo daňovo-odvodové povinnosti. Nasledujúci text si kladie za úlohu poskytnúť náhľad na postavenie živnostníka na Slovensku v súčasných legislatívnych a ekonomických podmienkach. Využijeme k tomu výsledky doterajších početných tematických analýz, ktoré vykonala SBA, odbornú literatúru, ako aj štatistické zdroje, akademickú literatúru, odborné aj spravodajské portály a legislatívu.

V prvej časti sa venujeme popisu charakteru živnosti. Zhrnieme teoretickú podstatu živnostenského podnikania a jej fungovanie v ekonomike. Použijeme pritom zahraničnú aj domácu akademickú literatúru, a definície z príslušnej legislatívy. Vysvetlíme odlišnosť medzi živnostenským podnikaním a zamestnaním a živnosťou a obchodnou spoločnosťou.

V druhej časti sa zameriavame na kvantitatívny popis živností. V úvode kapitoly stručne zhrnieme dostupné medzinárodné dáta o živnostenskom podnikaní a porovnáme Slovensko s ostatnými štátmi. Vychádzať budeme najmä z databáz Svetovej banky a Eurostatu. V druhej časti zhrnieme demografické a iné zistenia o živnostníkoch na základe dát ŠÚ SR a z existujúcich slovenských štúdií SBA (Analýza rodovo-vekového zloženia FO, Atlas MSP a pod.).

Tretiu časť venujeme krátkemu popisu súčasnej legislatívy živnostenského podnikania (vrátane EÚ legislatívy), formám živností, popisu daňovo-odvodového zaťaženia. Zhrnieme existujúce formy podpory živnostníkov, ako finančnej, tak poradenskej a pod. Dôležitou súčasťou tejto kapitoly je popis existujúcich prekážok živnostenského podnikania, dopad pandémie COVID-19 na živnostníkov a dopad energetickej krízy.

Štvrtá kapitola zmapuje doterajšie snahy o zlepšenie postavenia živnostníkov (antibyrokratické balíčky, „kilečká“ a pod.). V druhej časti kapitoly navrhujeme možné smery zlepšenia postavenia živnostníkov v slovenskej ekonomike. Nahliadneme pritom aj k príkladom dobrej praxe zo zahraničia, najmä v ČR.

1 Živnostenské podnikanie – charakteristika

Zákon o živnostenskom podnikaní 455/1991 Zb. definuje živnosť ako sústavnú činnosť prevádzkovanú samostatne, vo vlastnom mene, na vlastnú zodpovednosť, za účelom dosiahnutia zisku alebo za účelom dosiahnutia merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu, ak ide o hospodársku činnosť registrovaného sociálneho podniku podľa osobitného predpisu.

Táto definícia je však len právnym ukotvením pojmu živnostník. V nasledujúcej kapitole preto popíšeme okrem iného aj ekonomickú úlohu živnostníka.

Živnostníci majú v hospodárstve významné postavenie. Ich podnikanie prispieva k tvorbe bohatstva a zamestnanosti v krajine. Živnostníci sú často inovatívni a podnikaví jednotlivci, ktorí majú schopnosť reagovať rýchlo a prispôbiť sa meniacim sa podmienkam na trhu. V porovnaní s veľkými spoločnosťami majú živnostníci flexibilnejšie štruktúry, čo im umožňuje rýchlejšie reagovať na zmeny v hospodárstve a meniť svoje podnikateľské stratégie. Okrem toho majú živnostníci často osobný vzťah so svojimi zákazníkmi a môžu poskytovať osobnejší prístup k službám a produktom. Živnostníci zvyčajne tvoria väčšinu MSP v krajine a sú dôležitým pilierom miestneho hospodárstva.

Živnostníci často podnikajú v rámci miestnych spoločenských skupín. Prispievajú k rozvoju miestnych ekosystémov, kultúry a tradičných remesiel.

Zároveň platí, že živnostníci majú špecifické postavenie v ekonomike, ktoré niekedy ostáva nepochopené. V tejto kapitole preto zhrnieme teoretickú podstatu živnostenského podnikania a jej fungovanie v ekonomike.

1.1 Podstata živnostenského podnikania

Zjednodušene môžeme ekonomicky aktívnych ľudí v ekonomike rozdeliť na tri hlavné skupiny: investori, podnikatelia a zamestnanci.

Investor je osoba, ktorá poskytuje peniaze a prevzatím rizika finančne podporuje nové projekty. Jeho cieľom je nájsť a podporiť schopného podnikateľa, ktorý dokáže dosiahnuť zisk. Ak investor nájde vhodného podnikateľa, môže získať svoje investície späť s úrokom alebo podielom na zisku, buď formou dlhu (cez pôžičku) alebo kapitálu (cez podiel v spoločnosti).

Podnikateľ je ten, kto prichádza s novými nápadmi na využitie obmedzených zdrojov vo svete. Hľadá príležitosti na trhu a spája rôzne vstupy (kapitál, materiály, prácu) premenou na výstupy (produkty a služby). Podnikateľ pridáva hodnotu nielen tým, že vytvára fyzické produkty, ale aj tým, že zlepšuje ich usporiadanie a predáva ich. Napr. obchodník vytvára dodatočnú hodnotu tým, že uskutočňuje zmeny vlastníctva tovaru, ktoré prinášajú úžitok predajcovi aj kupujúcemu.

Zamestnanec predáva svoj čas, znalosti a zručnosti podnikateľovi. Za svoju prácu dostáva dohodnutú mzdu. Mzda je pravidelný príjem, ktorý nezávisí od úspechu podniku alebo situácie na trhu. Aj keď je podnik v strate, zamestnanec dostáva mzdu, ktorú hradí investor alebo kapitalista. Na druhej strane, zamestnanec spravidla nemá podiel na prípadnom zisku. Získava stabilný príjem výmenou za to, že sa vzdáva možnosti pozitívneho alebo negatívneho rizika podnikania.

Tieto ekonomické role sú ideálne, ale v reálnom svete sa často prekrývajú a niekedy sa v jednej osobe stretávajú. V slovenskom kontexte živnostník zohráva úlohu, kde sa tieto tri typy ekonomických aktérov prelínajú.

Živnostník vytvára svoj podnikateľský plán a hľadá spôsob, ako uspokojiť potreby zákazníkov. Okrem toho financuje potrebné investície a prevádzkové náklady a nakoniec ich aj realizuje vykonávaním práce. To znamená, že nesie podnikateľské riziko, ako aj riziko investícií a súčasťou jeho odmeny je aj stabilnejšia zložka za jeho vlastnú prácu¹. Toto prekryvanie rôznych funkcií však často spôsobuje zamieňanie úlohy zamestnanca a úlohy živnostníka v ekonomike.

Neustály vznik podnikateľských plánov a snaha o ich realizáciu je kľúčovým prvkom domácej ekonomiky. Mnoho z týchto plánov neprežije ani niekoľko rokov. Atlas MSP z roku 2021 uvádza, že 33 % FO – podnikateľov na konci roka 2019 začalo podnikat' v posledných dvoch rokoch. Niektorým sa postupom času podarí prepracovať k dlhodobej ziskovosti. Vytvára sa nová hodnota pre spotrebiteľov a zisk pre živnostníka. Tým sa zvyšuje produktivita – s rovnakým množstvom zdrojov, ako sú prírodné suroviny, znalosti alebo čas, dosahujeme väčší úžitok. V prípadoch, kde je možné rozšíriť podnikanie, živnostník môže zamestnať ďalších ľudí, aby dosiahol vyššiu úroveň rozvoja.

1.2 Porovnanie charakteristík zamestnaneckého pomeru, živnostenského podnikania a obchodnej spoločnosti

Zamestnanecký pomer, živnostenské podnikanie a podnikanie s využitím obchodnej spoločnosti majú na Slovensku svoje typické ekonomické a legálne charakteristiky. Niektoré vychádzajú z rôznych legislatívnych podmienok, či už z hľadiska daňovo-odvodových povinností, či platnosti rôznych zákonníkov, ale aj z nastavenia inštitucionálneho prostredia (napr. úvery).

Typické odlišovacie prvky ekonomickej aktivity vo forme zamestnaneckého pomeru:

- daňovo-odvodové povinnosti vyplývajúce zo mzdových príjmov
- limitované ručenie
- spadá pod zákonník práce
- väčšia sociálna ochrana
- účtovnú administratívu mu vedie zamestnávateľ
- povinnosť zamestnávateľa vyplniť mu pracovný čas
- platené voľno
- jednoduchší prístup k úverom
- väčšinou jeden, maximálne dvaja zamestnávatelia
- garancia minimálnej mzdy

Typické odlišovacie prvky ekonomickej aktivity vo forme živnostenského podnikania:

- daňovo-odvodové povinnosti vyplývajúce z rozdielu príjmov a výdavkov
- nelimitované ručenie
- nižšia sociálna ochrana
- riadi sa obchodným zákonníkom

¹ VLACHYNSKÝ, Martin. INESS na tému: Živnostník vs. zamestnanec. INESS. 2/2021. [citované 15. 5. 2023]. Dostupné na https://iness.sk/sites/default/files/documents/pdf/INT/2021/int_zivnostnik_zamestnanec.pdf

- flexibilné plánovanie pracovného času
- podnikateľské riziko
- ľubovoľné množstvo zákazníkov
- zmluvná sloboda medzi živnostníkom a odberateľom (v rámci platnej legislatívy)

FO v zamestnaneckom pomere môžeme zjednodušene chápať ako subjekt „predávajúci“ produkt v podobe svojej práce podľa predpripravenej zmluvy – zákonníka práce – jednému zákazníkovi – zamestnávateľovi. FO vo forme živnostenského podnikania oproti tomu predáva širokú paletu produktov (jedným z nich môže byť aj jeho pracovný výkon, napr. ako účtovník, remeselník a pod.) rôznym zákazníkom, pri formovaní podmienok predaja svojich produktov má podstatne väčšiu zmluvnú slobodu ako pri vzťahu zamestnanec – zamestnávateľ. To so sebou prináša výhody (väčšia flexibilita, možnosti rastu a pod.), ale aj nevýhody (nižšia sociálna ochrana z verejného sociálneho systému). Dôležitým faktorom je, že odmena živnostníka má dve ekonomické zložky – podnikateľskú odmenu (zisk) a odmenu za prácu². Toto je reflektované aj v daňovo-účtovnej realite, napr. existenciou zadefinovanej konštanty 1,486, ktorou sa delí základ dane na získanie VZ pre odvody živnostníkov (čím sa základ pre výpočet DPFO znižuje), a ktorá sa pri zamestnancoch nepoužíva. Tá de facto oddeľuje u živnostníka „mzdu“ a „zisk“.

Rozdiel medzi formou obchodnej spoločnosti a živnostenského podnikania je najmä v právnych podmienkach.

Typické charakteristiky ekonomickej aktivity pri podnikaní formou obchodnej spoločnosti:

- má vlastnú právnu subjektivitu, oddelenú od FO,
- oddelenie majetku PO a majiteľa,
- umožňuje rôznym spôsobom spájať kapitál (viac spoločníkov, akcionárov),
- umožňuje oddeliť vlastnícku a výkonnú moc (spoločníci vs. konatelia, akcionári vs. manažment),
- povinné podvojnú účtovníctvo,
- zapojenie majiteľa do verejného sociálneho systému len cez zamestnanie sa.

Opäť zjednodušene, forma živnostenského podnikania oproti forme obchodnej spoločnosti umožňuje jednoduchšiu účtovnú administratívu (nielen vďaka dobrovoľnému podvojnému účtovníctvu, ale napr. aj využitím výdavkového paušálu), priame zapojenie do verejného sociálneho systému, či jednoduché využívanie majetku nadobudnutého podnikaním na súkromné účely. Na druhej strane, spojením majetku sa spája podnikateľské riziko s osobným rizikom živnostníka a neumožňuje jednoduchý vstup kapitálu, okrem úverov.

1.2.1 Voľba medzi živnostenským podnikaním a s. r. o.

Podnikatelia stoja pred voľbou medzi formou živnosti a obchodnej spoločnosti (v drvivej väčšine vo forme s.r.o., alternatívou je aj j. s. o. – tá je však využívaná minimálne). Toto rozhodovanie prebieha na základe porovnania výhod a nevýhod jednotlivých foriem. Tieto výhody a nevýhody vyplývajú z charakteristík jednotlivých foriem, ktoré sme popísali vyššie.

² VLACHYNSKÝ, Martin. INESS na tému: Živnostník vs. zamestnanec. INESS. 2/2021. [citované 15. 5. 2023]. Dostupné na https://iness.sk/sites/default/files/documents/pdf/INT/2021/int_zivnostnik_zamestnanec.pdf

Výhody podnikania formou živnosti:

- možnosť využitia paušálnych výdavkov,
- nižšia administratívna náročnosť (možnosť daňovej evidencie),
- možnosť voľne disponovať s majetkom využívaným na podnikanie aj na súkromné účely,
- jednoduché pozastavenie a zrušenie živnosti,
- jednoduchý vstup do podnikania – formou ohlásenia živnosti (pri voľných živnostiach),
- jednoduchší spôsob zapojenia sa do sociálneho systému.

Nevýhody podnikania formou živnosti:

- neobmedzené ručenie – finančné problémy v podnikaní ohrozujú celý majetok živnostníka, vrátane majetku v bezpodielovom spoluvlastníctve manželov,
- nemožnosť pribrať obchodných partnerov a investorov,
- vyššie náklady pri nízkych tržbách spočívajúce v minimálnych odvodoch,
- sadzba DPFO 25 % po prekročení limitu 49 790 EUR.

V prípade voľby podnikania formou obchodnej spoločnosti (s. r. o.) sú výhody a nevýhody často zrkadlovo obrátené. Uvádzame preto len niektoré dodatočné body.

Výhody podnikania formou s. r. o.:

- obmedzené ručenie,
- v niektorých prípadoch transparentnejšia forma z pohľadu obchodných partnerov – zverejnená účtovná závierka,
- možnosť pribrať partnerov, predať, či dediť spoločnosť.

Nevýhody podnikania formou s. r. o.:

- zložitejšia administratíva – nutnosť vykonávať zmeny cez príslušný obchodný súd a zánik spoločnosti – formálny proces likvidácie s ustanoveným správcom,
- často vyššie sankcie zo strany verejných inštitúcií pre PO, než pre FO,
- možnosti nastavenia daňovo-odvodového zaťaženia podľa toho, ako sú majiteľovi s. r. o. vyplácané finančné prostriedky (mzda, podiel na zisku a pod.).

1.3 Živnostníci z pohľadu práva EÚ

Európska komisia definuje SZČO ako osobu, ktorá „vykonáva zárobkovú činnosť na vlastný účet za podmienok stanovených vnútroštátnymi právnymi predpismi³“. Výkon tejto činnosti vždy zahŕňa veľkú mieru nezávislosti pri vykonávaní odborných činností.

Okrem toho sa v článku 53 ZFEÚ⁴ stanovuje voľný pohyb osôb, ktoré začínajú a vykonávajú činnosť ako SZČO. Stanovuje sa v ňom: „S cieľom uľahčiť zriadenie a

³ Smernica európskeho parlamentu a rady 2010/41/EÚ

⁴ Konsolidované znenie Zmluvy o EÚ a ZFEÚ – Zmluva o EÚ

vykonávanie samostatnej zárobkovej činnosti osôb vydajú Európsky parlament a Rada v súlade s riadnym legislatívnym postupom smernice na vzájomné uznávanie diplomov, osvedčení a iných dokladov o formálnych kvalifikáciách a na koordináciu ustanovení zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení v členských štátoch týkajúcich sa začatia a vykonávania činností samostatne zárobkovo činných osôb.“

Samostatne zárobková forma práce však v rámci EÚ nemá homogénnu národnú definíciu. Ako uviedla Európska komisia vo svojom stanovisku v roku 2010⁵, „v jednotlivých krajinách existuje rôzne chápanie a vymedzenie pojmu samostatná zárobková činnosť, pričom je definovaných niekoľko rôznych podkategórií: napríklad podľa právneho postavenia podniku, podľa toho, či podnik má, alebo nemá zamestnancov (zamestnávateľa verzus zamestnanci na vlastný účet) a/alebo podľa odvetvia, v ktorom podnik pôsobí. Niektoré krajiny rozlišujú aj medzi štatútom samostatne zárobkovo činnnej osoby a štatútom „závislej samostatne zárobkovo činnnej osoby“ (napr. Španielsko, Taliansko), keď SZČO pracuje len pre jedného klienta. Iné rozlišujú samostatnú zárobkovú činnosť, ktorá sa vykonáva popri platenom zamestnaní (napr. Belgicko).“

Samostatná zárobková činnosť je regulovaná len na vnútroštátnej úrovni. Každý orgán a jednotlivé inštitúcie uplatňujú vlastné právne a regulačné rámcové ustanovenia, ktoré sa môžu líšiť v závislosti od ich pôsobnosti alebo oblasti politiky (daňové právo, sociálne zabezpečenie, obchodné právo, trh práce, poistenie). Ustanovenia týkajúce sa samostatnej zárobkovej činnosti sa preto v jednotlivých krajinách značne líšia. Ako uviedla Európska nadácia pre zlepšovanie životných a pracovných podmienok (Eurofound) v roku 2014⁶, rozmanitosť SZČO priťahuje rôzne formy regulácie, o ktorých sa rozhoduje najmä na vnútroštátnej úrovni: „Pracovné právo EÚ sa zaoberá samostatne zárobkovo činnými osobami najmä v úzko špecifických oblastiach ako je voľný pohyb a rovnaké zaobchádzanie“.

Ako odporúča EFIP⁷, EÚ, zástupcovia zamestnávateľov, zamestnancov a SZČO by mali prijať celoeurópske spoločné uznanie skutočnej samostatnej zárobkovej činnosti a spoločnú definíciu, ktorá by zahŕňala spoločnú terminológiu pre rôzne sektory.

1.4 Slovenská legislatíva pre živnostníkov

Základným aktom pre živnostníkov je zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon). Tento zákon reguluje živnostenské podnikanie a zabezpečuje dodržiavanie podmienok pre jeho vykonávanie. Každý, kto chce začať podnikáť, musí získať osvedčenie o živnostenskom oprávnení od príslušného živnostenského úradu pred začatím činnosti. Všeobecnými požiadavkami pre vykonávanie živnosti sú vek minimálne 18 rokov, spôsobilosť na právne úkony a bezúhonnosť. V prípade remeselnej a viazanej živnosti sa požaduje aj odborná spôsobilosť. Zákon rozlišuje aj pojem živnosť ako jednu z foriem samostatnej zárobkovej činnosti. Zákon jednak definuje, čo je živnosťou, a zároveň stanovuje, čo živnosťou nie je.

⁵ Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zneužívanie štatútu samostatne zárobkovo činnnej osoby“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy) 2013/C 161/03

⁶ EURWork. Self-employed person. Eurofound. 22 február 2019. [citované 20. 5. 2023] Dostupné na <https://www.eurofound.europa.eu/observatories/eurwork/industrial-relations-dictionary/self-employed-person>.

⁷ EFIP. Definition and Recognition of Independent Professionals. 1 apríl 2015. [citované 9. 5. 2023] Dostupné na https://issuu.com/hdnp/docs/efip_-_definition_and_recognition_o

Treba si preto pripomenúť, že SZČO a živnostník nie sú totožné pojmy, hoci sa s nimi niekedy narába synonymicky.

SZČO je FO, ktorá vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť. Napr. je to FO, ktorá:

- prevádzkuje živnosť, teda podniká na základe živnostenského oprávnenia (napr. živnostník, ktorý poskytuje remeselné služby, gastro služby a pod.),
- vykonáva slobodné povolanie (napr. advokát, architekt, hudobný skladateľ, herec, spevák a pod.),
- vykonáva poľnohospodársku výrobu – tzv. samostatne hospodáriaci roľník.

Termín SZČO zahŕňa nielen FO, ktoré podnikajú ako živnostníci na základe živnostenského oprávnenia, ale aj osoby, ktoré podnikajú na základe iných predpisov ako SZČO a osoby, ktoré sa zaoberajú poľnohospodárskou výrobou.

Pojmy SZČO alebo samostatná zárobková činnosť používajú viaceré právne predpisy platné v SR. Napr. zákon o službách zamestnanosti, zákon o sociálnom poistení, zákon o zdravotnom poistení. či zákon o dani z príjmov. Na účely sociálneho a zdravotného poistenia je SZČO jedným z platiteľov poistného. Na účely zákona o službách zamestnanosti je táto osoba jedným z viacerých možných typov účastníkov právneho vzťahu pri poskytovaní služieb zamestnanosti. Na účely dane z príjmov je samostatná zárobková činnosť jednou z činností generujúcich príjmy, ktoré podliehajú dani.

Živnostenský zákon definuje živnosť ako sústavnú činnosť prevádzkovanú samostatne, vo vlastnom mene, na vlastnú zodpovednosť, za účelom dosiahnutia zisku alebo za účelom dosiahnutia merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu, ak ide o hospodársku činnosť registrovaného sociálneho podniku podľa osobitného predpisu a za podmienok ustanovených živnostenským zákonom.

Ak sú splnené určité predpoklady, hovoríme o živnosti. Sústavná činnosť znamená, že daná aktivita sa vykonáva pravidelne, napr. sezónny predaj. Samostatnosť sa prejavuje v tom, že živnostník rozhoduje o svojich krokoch a nejde podľa pokynov iných osôb. Identifikácia živnostníka ako podnikateľa vyžaduje, aby podnikal pod vlastným menom alebo názvom. Prevádzkovanie činnosti na vlastnú zodpovednosť znamená, že živnostník nesie zodpovednosť za následky svojej činnosti. A nakoniec, účelom podnikania je dosiahnutie zisku, takže živnostník musí vykonávať činnosť s úmyslom získať finančný príjem, aj keď tento zisk nemusí byť vždy dosiahnutý.

Rôzne právne predpisy, zvlášť týkajúce sa daní a odvodov, využívajú pojmy SZČO, a nie živnostník. Toto znamená, že neodlišujú medzi rôznymi druhmi SZČO, ako to robí živnostenský zákon alebo zákon o službách zamestnanosti. Inými slovami, pre účely daní a odvodov sa nerozlišuje medzi živnostníkmi a ostatnými SZČO.

1.4.1 Formy živností

Podľa § 19 živnostenského zákona existujú tri druhy živností: voľné, remeselné a viazané.

Voľné živnosti sú také, ktoré môžu byť vykonávané bez potreby špeciálnej odbornej spôsobilosti a stačí len splniť všeobecné podmienky, ktoré sa rovnako vzťahujú na všetky druhy živností. Týmito podmienkami sú napríklad dosiahnutie veku 18 rokov, spôsobilosť na právne úkony a bezúhonnosť. Ak je živnosť vykonávaná PO, musia tieto podmienky spĺňať FO, ktoré sú štatutárnymi orgánmi danej PO. Rovnaké podmienky sa vzťahujú aj na vedúceho podniku

zahraničnej osoby a vedúceho organizačnej zložky podniku zahraničnej osoby. Bezúhonnosť je pre PO povinná aj od zavedenia trestnej zodpovednosti.

MV SR, konkrétne sekcia verejnej správy, odbor živnostenského podnikania, na svojej webovej stránke poskytuje zoznam odporúčaných označení pre voľné živnosti a ich bližšie definície na základe § 25 ods. 3 živnostenského zákona. Tento zoznam nie je však úplný a zahŕňa iba najčastejšie používané voľné živnosti. Iné voľné živnosti, ktoré nie sú uvedené v zozname, však môžu byť registrované, ak sú dostatočne jasne a zrozumiteľne definované. Registrácia voľnej živnosti nesmie zahŕňovať práce, ktoré patria do oblasti remesiel alebo viazaných živností. Niektoré z najčastejšie registrovaných voľných živností sú napr. maloobchod, kuriérske služby, počítačové služby a podnikateľské poradenstvo.

Remeselnými živnosťami sú také živnosti, ktoré si vyžadujú špecializované odborné vedomosti v určitom odbore a pre ich vykonávanie je potrebné dokázať túto odbornosť. V zozname takýchto živností, ktorý je uvedený v Prílohe č. 1 k živnostenskému zákonu, sa nachádza 35 remeselných živností. Preukázať odbornú spôsobilosť je možné napr. pomocou výučného listu, alebo iných dokladov o ukončení odborného vzdelania, príp. dokladom o praxi v danom odbore.

Viazané živnosti sú také živnosti, ktoré okrem všeobecných podmienok vyžadujú aj preukázanie odbornej spôsobilosti podľa osobitných predpisov. Zoznam týchto živností a požadovanej odbornej spôsobilosti sú uvedené v Prílohe č. 2 živnostenského zákona. V súčasnosti existuje 94 viazaných živností, medzi nimi napr. zlievanie drahých kovov, výroba zbraní a streliva, zubná technika, autoškola, správa registratúry, alebo zasielateľstvo.

1.4.2 Vývoj podmienok prevádzkovania živnosti na Slovensku

Zákon 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) pochádza z roku 1991 a k júnu 2023 prešiel 111 novelizáciami. Veľká časť týchto zmien bola technického rázu, v rámci ktorých prišlo k definovaniu niektorých činností, pojmov, či ku zmenám poplatkov a lehôt. Väčšia zmena z relatívne nedávnej minulosti sa odohrala v júni roku 2010, kedy bola zrušená kategória koncesovaných živností a tie preradené medzi viazané živnosti. Znamenalo to zrušenie povoľovania živností zo strany živnostenských úradov a prechod na princíp ohlásenia. Touto reformou takisto prišlo k posilneniu úlohy Jednotných kontaktných miest (ktorého úlohy plní obvodný úrad).

Ďalšie výraznejšie zmeny priniesol rok 2021, kedy bol upravený vznik živnostenského oprávnenia osobám s trvalým pobytom mimo SR a EÚ a prišlo ku skráteniu povinnej odbornej praxe pri remeselných živnostiach. Významným krokom bolo zrušenie zákonnej úpravy dĺžky pozastavenia (prerušenia) živnosti a zavedenie princípu „1-krát a dost“. To by v praxi malo znamenať, že živnostenský úrad viac nebude od FO a PO požadovať opakované preukazovanie niektorých skutočností potrebných na preukázanie podmienky bezúhonnosti (napr. miesto a okres narodenia, meno a priezvisko rodičov), ak už týmito údajmi disponuje (napr. prostredníctvom Registra obyvateľov SR).

Z hľadiska daňovo-odvodových podmienok živnostenského podnikania prebehlo niekoľko významných zmien. V ostatných rokoch sa tieto zmeny týkali najmä uplatňovania paušálnych výdavkov, ktorým venujeme samostatnú kapitolu. Medzi ďalšie zmeny patrili stanovenie rovnakej sadzby dane z príjmov (19 %) pre FO aj pre PO, zrušenie dane z dividend, zjednotenie sadzieb DPH na hodnotu 19 %, zvýšenie odpočítateľnej položky na daňovníka a daňový bonus na dieťa. Od roku 2020 bola zavedená 15 % sadzba dane z príjmu z podnikateľskej činnosti.

V oblasti odvodov prišlo takisto k viacerým zmenám. V oblasti zdravotného poistenia došlo k zrušeniu maximálneho VZ pre zamestnancov a zamestnávateľov s účinnosťou od 1. 1. 2017.

V rovnakom čase prišlo aj k zvýšeniu maximálneho VZ na účely sociálneho poistenia z 5-násobku na 7-násobok priemernej mesačnej mzdy. Výšku odvodového zaťaženia ovplyvnila aj zmena konštanty, ktorou SZČO upravuje VZ. Prišlo tak k jeho faktickému zvýšeniu, a tým aj ku zvýšeniu odvodovej povinnosti živnostníkov. Pôvodná hodnota tejto konštanty bola 2,14, v roku 2012 bola znížená na 2, v roku 2013 na 1,9, v roku 2014 na 1,6 a od 1. 7. 2015 je jej hodnota 1,486.

1.5 Stručný výber z akademickej literatúry

Kapitola ponúka stručný výber záverov z akademickej literatúry týkajúcej sa živnostníkov. Vybrali sme dokumenty, ktorých závery považujeme za zaujímavé v kontexte tejto analýzy, najmä z hľadiska pochopenia úlohy a postavenia živnostníka.

Treba však mať na pamäti, že termín „živnostenské podnikanie“ vychádza zo slovenskej legislatívy a nemá ustálený globálny ekvivalent. Väčšina literatúry pracuje s pojmom „self-employed“ (samozamestnaný), ktorý však má širší význam ako slovenský pojem živnostník, aj ako slovenský pojem SZČO. Vo väčšine vyspelých krajín však najväčšiu časť „self-employed“ osôb tvoria práve osoby spadajúce pod slovenské chápanie pojmu „živnostník“⁸. Budeme ich preto v tejto podkapitole zamieňať.

1.5.1 Akademická definícia živnostníka

Autori Szaban a Skrzek-Lubasińska⁹ zverejnili v roku 2018 metaanalýzu akademických konceptov a definícií „samozamestnávania“. Prichádzajú k záveru, že v akademickej literatúre neexistuje jednotná definícia a koherentná teória podnikateľa a štandardná akademická literatúra úlohu podnikateľa zanedbáva. Ako dodávajú autori, toto je obzvlášť silné v prípade živnostníkov. „Vedci a odborníci z praxe nikdy nedospeli ku konsenzu o povahe samostatnej zárobkovej činnosti. Niektorí ju vnímajú ako druh podnikania, iní ako druh námezdnéj práce prirodzene prítomnej v súčasnom trhu práce. Iní výskumníci však jednoducho a neprávom stotožňujú podnikanie so samostatnou zárobkovou činnosťou.“

---

⁸ V niektorých prípadoch má bližšie k slovenskej definícii živnostníka bližšie termín „freelancer“, pozri VERMEYLEN, Greet a kol. Exploring self-employment in the European Union. Eurofound. 21. september 2017 (aktualizované 5. júl 2021). [citované 14. 5. 2023]. Dostupné na <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2017/exploring-self-employment-in-the-european-union> Často však termín „freelancer“ označuje podskupinu profesionálov z oblasti IT, poradenstva, umenia a pod., čo sa na jednej strane prekrýva so slovenským termínom „slobodné povolania“, na strane druhej tým niekedy vypadnú napr. remeselníci. Preto sme pri vyhľadávaní zahraničnej literatúry požívali termín „self-employed“

⁹ SZABAN, Jolanta. SKRZEK-LUBASIŃSKA, Malgorzata. Self-Employment and Entrepreneurship: A Theoretical Approach. Journal of Management and Business Administration. Central Europe. 2/2018 [citované 11. 5. 2023] Dostupné na https://www.researchgate.net/publication/326260096_Self-Employment_and_Entrepreneurship_A_Theoretical_Approach

1.5.2 Motivácie

Autori Barba-Sánchez a Atienza-Sahuquillo¹⁰ na dátach zo Španielska preskúmali, ako motivácia a podnikateľské zručnosti ovplyvňujú rozhodnutie zostať živnostníkom. Autori vo svojej práci dospeli k nasledujúcim záverom:

Motivácia a podnikateľské zručnosti majú významný vplyv na rozhodnutie zostať živnostníkom. Podľa Teórie očakávanej motivácie sa ľudia rozhodujú na základe svojich očakávaní týkajúcich sa výsledkov a odmien. Ak živnostník verí, že jeho úsilie a zručnosti povedú k úspechu a dosiahnutiu cieľov, bude pravdepodobnejšie, že sa rozhodne zostať naďalej živnostníkom. Naopak, ak má nedostatočnú motiváciu alebo nevníma, že jeho podnikateľské zručnosti majú vplyv na úspech, môže sa rozhodnúť pre inú kariéru.

Okrem toho autori práce zistili, že vnímaný vplyv podnikateľských zručností na úspech živnostníka je dôležitým faktorom. Keď živnostník vidí, že jeho zručnosti a schopnosti majú pozitívny vplyv na dosiahnutie cieľov, je pravdepodobnejšie, že bude pokračovať v živnostníckej činnosti. Naopak, ak živnostník vníma, že jeho zručnosti nemajú dostatočný vplyv na úspech, môže sa rozhodnúť pre zamestnanie.

Na základe tejto práce možno konštatovať, že motivácia a podnikateľské zručnosti majú veľký vplyv na osobné rozhodnutie zostať živnostníkom. Je dôležité, aby mali živnostníci dostatočnú motiváciu a videli spojenie medzi svojimi zručnosťami a úspechom, aby boli ochotní zostať v podnikaní. Tieto závery nám poskytujú užitočný pohľad na faktory ovplyvňujúce rozhodnutie o sebarealizácii prostredníctvom živnosti.

1.5.3 Spokojnosť živnostníkov

Cieľom štúdie Zwan a kol.¹¹ bolo poskytnúť vysvetlenie zistenia z predchádzajúcich štúdií, že SZČO sú v priemere spokojnejšie so svojou prácou ako platení zamestnanci, hoci nie sú spokojnejšie so svojím životom vo všeobecnosti. Na nemeckých dátach zistovali, ako prechod z plateného zamestnania na SZČO, na trhu práce ovplyvňuje spokojnosť so životom, prácou a voľným časom. Výsledky naznačujú, že prechod na samostatnú zárobkovú činnosť prospieva pracovnej spokojnosti, ale nie životnej spokojnosti. Prínosy pre pracovnú spokojnosť sú výrazné a relatívne trvalé, ale sprevádzajú ich veľké a trvalé poklesy spokojnosti vo voľnom čase. Životná spokojnosť osôb, ktoré prešli na samostatnú zárobkovú činnosť, je následne na rovnakej úrovni ako životná spokojnosť osôb, ktoré na samostatnú zárobkovú činnosť neprešli.

Z porovnania prechodu na samostatnú zárobkovú činnosť (z plateného zamestnania) s prechodom na platené zamestnanie (zo samostatnej zárobkovej činnosti) vyplýva, že nepriaznivý vplyv na spokojnosť s trávením voľného času odlišuje prechod na samostatnú zárobkovú činnosť od prechodu na platené zamestnanie.

---

¹⁰ BARBA-SÁNCHEZ, V., ATIENZA-SAHUQUILLO, C. Entrepreneurial motivation and self-employment: evidence from expectancy theory. *Int Entrep Manag J* 13, 1097–1115 (2017). [citované 10. 5. 2023] Dostupné na <https://doi.org/10.1007/s11365-017-0441-z>

¹¹ ZWAN, Peter von der a kol. Self-employment and satisfaction with life, work, and leisure, *Journal of Economic Psychology*, Volume 64, 2018, Pages 73-88, ISSN 0167-4870, [citované 10. 5. 2023] Dostupné na <https://doi.org/10.1016/j.joep.2017.12.001>.

2 Popis stavu a vývoja živnostenského podnikania v SR

V predchádzajúcej kapitole sme popísali základné teoretické charakteristiky živnostenského podnikania. Táto kapitola na ňu nadväzuje popisom kvantitatívnych ukazovateľov živnosti na Slovensku. Vychádzame najmä z existujúcich rozsiahlych analýz SBA, domácich a medzinárodných databáz. Cieľom kapitoly je načrtnúť len niektoré základné kvantitatívne charakteristiky živnostenského podnikania na Slovensku. Prvá časť sa zameriava na medzinárodné porovnanie, druhá na národné dáta.

2.1 Medzinárodné porovnanie

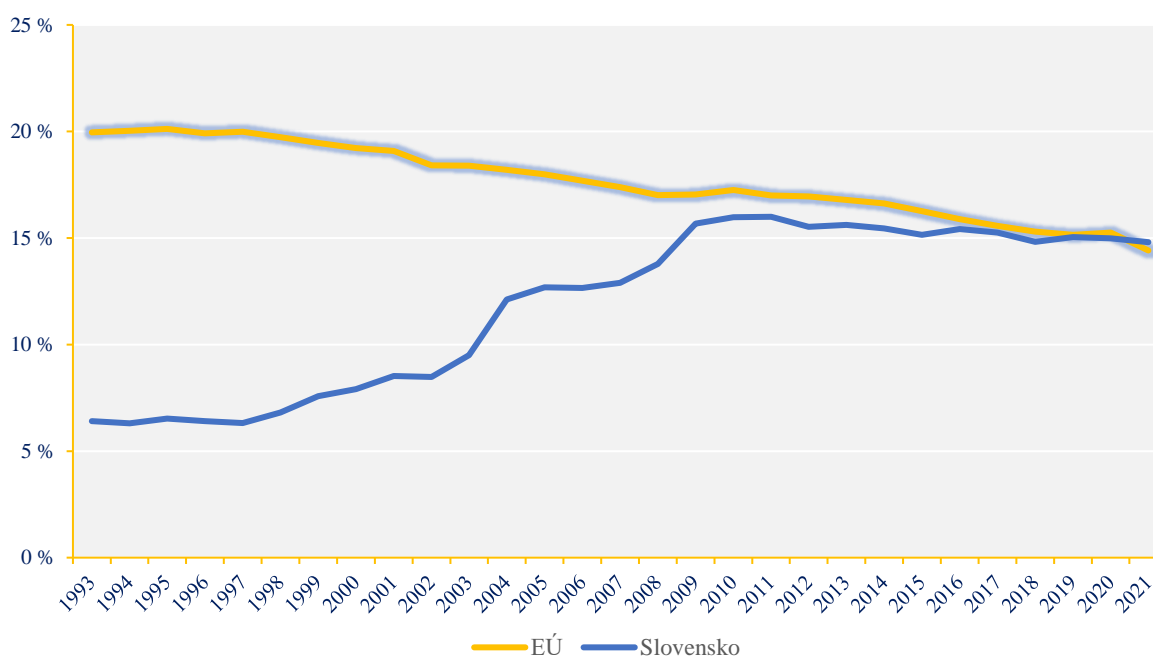
Medzinárodné porovnanie dát o živnostníkoch je sťažené rôznou definíciou významu „selfemployed“ v jednotlivých štátoch. Tento termín zjednodušene označuje SZČO, čo je rovnako ako na Slovensku, vo väčšine štátov širší pojem ako slovenský legálny pojem „živnostník“. Preto čitateľovi ponúkame len stručný prehľad, ktorý slúži skôr na znázornenie trendov, než na prísne porovnanie hodnôt v danom roku.

2.1.1 Dlhodobý vývoj samozamestnaných osôb

Najdlhší historický náhľad na vývoj počtu samozamestnaných osôb (medzinárodný pojem, blízky slovenskému pojmu SZČO) nám ponúka databáza Svetovej banky, ktorá obsahuje aj dáta spracované ILO (Medzinárodná organizácia práce, čo je špecializovaná agentúra OSN).

Podiel samozamestnaných osôb na pracovnej sile v EÚ vykazuje pomalý, ale vytrvalý pokles z hodnoty zhruba 20 % v roku 1993, na úroveň 15 % v roku 2021. Na Slovensku prišlo k prudkému nárastu podielu samozamestnaných osôb v 90. rokoch a prvej dekáde nového tisícročia k hodnote okolo 16 %. Túto úroveň však už neprekonalo a ostatnú dekádu podiel samozamestnaných osôb osciluje zhruba okolo hodnoty 15 – 16 %.

Graf č. 1: Podiel samozamestnaných osôb na pracovnej sile

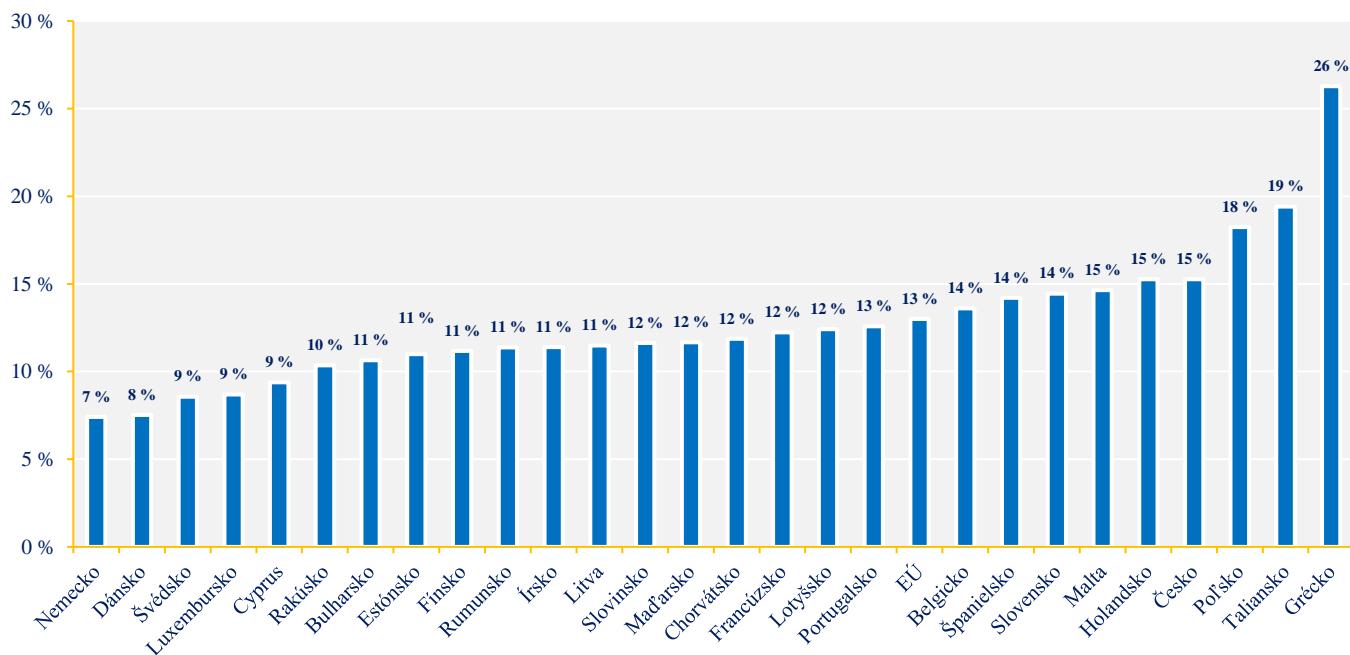

Zdroj: Svetová banka

2.1.2 Stav v Európe v roku 2022

Aktuálne informácie o stave v Európe nám poskytne databáza Eurostat. Slovensko patrí ku krajinám s priemerným podielom samozamestnaných osôb. Vysoké hodnoty dosahujú Poľsko (18 %), Taliansko (19 %) a najmä Grécko (26 %). Naopak, veľmi nízky podiel SZČO na pracovnej sile bol ku koncu roka 2022 v Nemecku (7 %), Dánsku (8 %) a vo Švédsku (9 %).

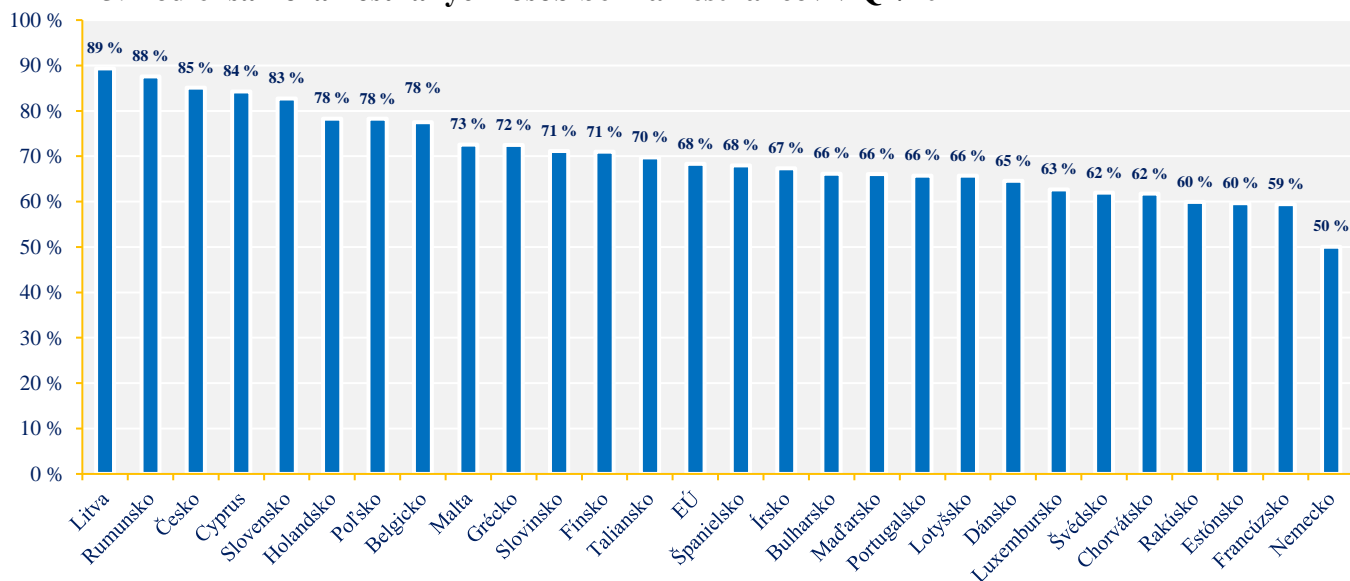
Graf č. 2: Podiel samozamestnaných osôb na pracovnej sile v Q4/2022

Zdroj: Eurostat

Podiel samozamestnaných osôb bez zamestnancov na celkovom počte je na Slovensku s hodnotou 83 % nadpriemerný. Vyššie hodnoty dosahuje Litva (89 %), Rumunsko (88 %), Česko (85 %) a Cyprus (84 %). Naopak, najčastejšie sú samozamestnané osoby zamestnávateľmi v Nemecku (50 % bez zamestnancov), Francúzsku (59 %) a Estónsku (60 %).

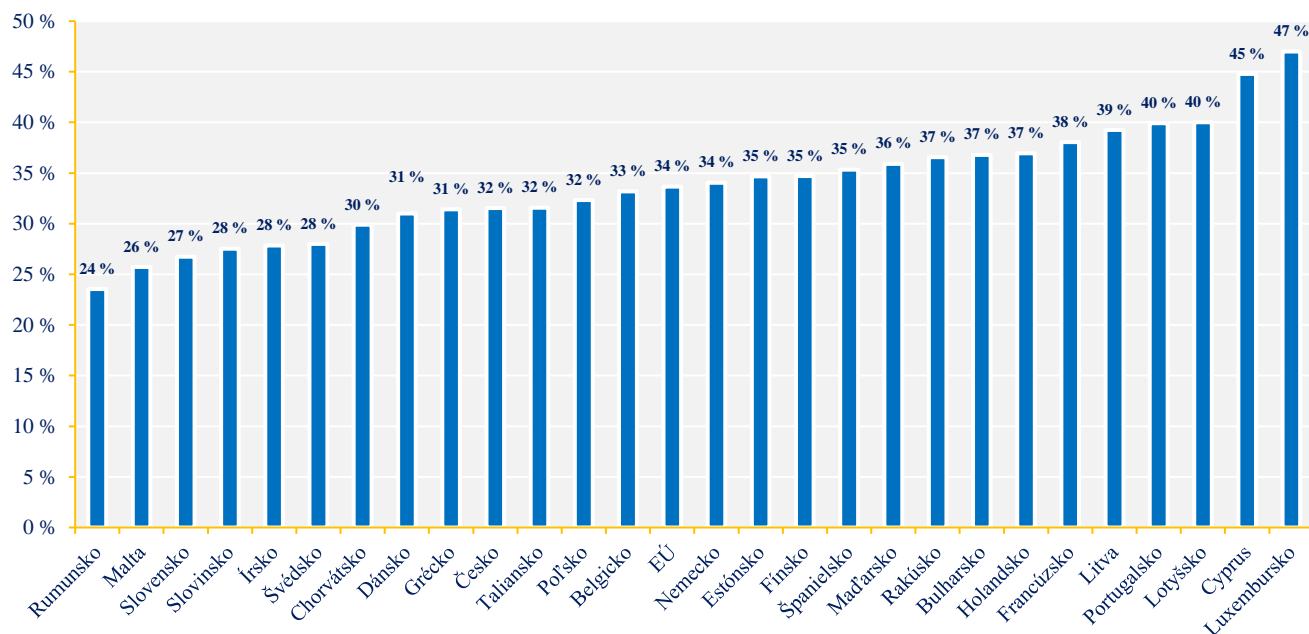
Graf č. 3: Podiel samozamestnaných osôb bez zamestnancov v Q4/2022

Zdroj: Eurostat

Naopak, podpriemerný je na Slovensku podiel žien, ktorý dosahuje len 27 %, kým európsky priemer je 34 %. Nižší podiel je len v Rumunsku (24 %) a na Malte (26 %). Naopak, najviac žien je samostatne zárobkovo činných v Lotyšsku (40 %), na Cypre (45 %) a v Luxembursku (47 %).

Graf č. 4: Podiel žien na SZČO v Q4/2022

Zdroj: Eurostat

2.2 Národné štatistiky

Základné národné štatistiky publikuje ŠÚ SR. V prípade národných dát sa v mnohých štatistikách odlišujú formy podnikania detailnejšie, čo umožňuje zobrazit' dáta aj za samotných živnostníkov, nielen SZČO (respektíve FO – podnikateľov) ako celok.

2.2.1 Početnosť

V roku 2022 bolo takmer 377 000 živnostníkov, ktorí tvorili výraznú väčšinu všetkých FO – podnikateľov. Živnostníci tvoria v roku 2022 mierne nadpolovičnú väčšinu zo všetkých podnikateľských subjektov na Slovensku.

Tabuľka č. 1: Početnosť a podiel subjektov podľa právnej formy (2022)

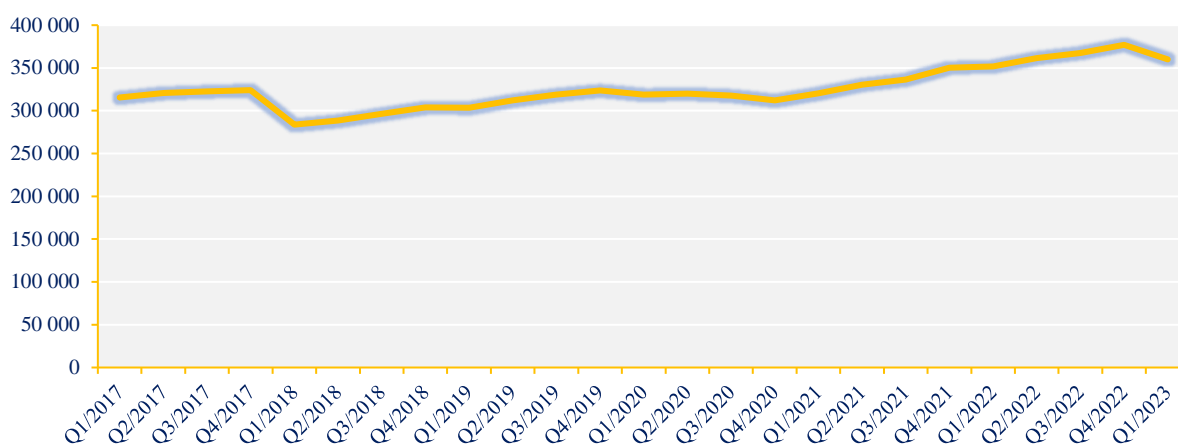
Právna forma	Počet	Podiel na celku
Spolu subjekty podľa právnej formy	710 210	100,0 %
Akciové spoločnosti	5 380	0,8 %
Spoločnosti s ručením obmedzeným	253 950	35,8 %
Ostatné obchodné spoločnosti	1 340	0,2 %
Družstvá	1 453	0,2 %
Štátne podniky	12	0,0 %
Príspevkové organizácie	719	0,1 %
Rozpočtové organizácie	6 221	0,9 %
FO – podnikatelia spolu	404 234	56,9 %
- z toho živnostníci	376 991	53,1 %
Ostatné právne formy	36 901	5,2 %

Zdroj: ŠÚ SR

Za ostatných 5 rokov prišlo najskôr k miernemu poklesu, ale od roku 2018 už zase k miernemu rastu počtu živnostníkov. Kým v prvom kvartáli 2018 bolo 283 784 živnostníkov, v poslednom kvartáli 2022 to bolo až 376 991, teda o 33 % viac. Tento vývoj pravdepodobne súvisí s výraznou zmenou podmienok uplatňovania paušálnych výdavkov v roku 2017, kedy bola zvýšená miera (zo 40 % na 60 %) a najmä výrazne zvýšený celkový limit výdavkov (z 5 040 EUR na 20 000 EUR ročne). Na dátach možno sledovať pokles počtu živnostníkov počas prvej fázy pandémie (2020) zhruba o 11 000 (z 323 896 v Q4/2019 na 312 269 v Q4/2020), ale následný intenzívny rast od roku 2021, kedy zo spomínaných 312 269 narástol počet živnostníkov na 376 991 v Q4/2022. Podľa analýzy spoločnosti Finstat¹² vznikali nové živnosti najmä v oblasti stavebníctva a služieb, pričom ich čistý prírastok prevýšil čistý úbytok v gastronómii a cestovnom ruchu. Nárast tak pravdepodobne súvisí so stavebnou aktivitou v druhej fáze pandémie, nárast živností v oblasti služieb pripisujeme rastu dopytu po online službách, marketingu a pod. vzhľadom k tomu, že mnoho obchodných modelov sa muselo počas pandémie preorientovať na poskytovanie online služieb. Posledné známe dáta z prvého kvartálu 2023 (360 047) však ukazujú skokový pokles počtu živnostníkov na Slovensku, pravdepodobne spôsobený dobehom pandemickej krízy a cenami energií.

¹² LINDÁK, Martin. Legislatívne zmeny výrazne narušili štatistiku vzniknutých a zaniknutých spoločností. 1/2022. NBS. 2019. [citované 4.6. 2023] Dostupné na <https://news.finstat.sk/clanky/legislativne-zmeny-vyrazne-narusili-statistiku-vzniknutych-a-zaniknutych-spolocnosti/>

Graf č. 5: Vývoj počtu živnostníkov

Zdroj: ŠÚ SR

Vznik živností vykazuje značnú medziročnú fluktuáciu. V najsilnejšom roku (2021) vzniklo 67 528 živností, kým v najslabšom (2016) len niečo viac ako polovica (36 518). O niečo miernejšie výkyvy vykazuje zánik živností, kde rozdiel medzi najvyššou hodnotou (2012) a najnižšou (2008) je 33 %.

Tabuľka č. 2: Vznik a zánik živnostníkov

	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2021
Vznik	45 883	40 442	38 793	41 347	36 518	50 938	54 592	67 528
Zánik	32 827	44 770	48 832	47 413	43 503	41 417	39 132	36 856

Zdroj: Vznik a zánik malých a stredných podnikov na Slovensku v roku 2021, SBA

Z pohľadu odvetví (presnejšie Štatistickej klasifikácie ekonomických činností) je medzi živnostníkmi na Slovensku jasne dominantné stavebníctvo (27,4 %), nasledované obchodom (15,9 %) a priemyselnou výrobou (15,1 %). Pri porovnaní s rokom 2015 je vidieť postupne sa meniacu štruktúru odvetví pri živnostníkoch. Najväčší absolútny prírastok živnostníkov zaznamenalo stavebníctvo, kde pribudlo zhruba 30 000 živnostníkov, čo predstavuje 41 %-ný nárast. V relatívnych číslach bol najväčší nárast živnostníkov v oblasti administratívnych a podporných službách, a to až o 125 %. Naopak, zásadný absolútny pokles, o 15 000 živnostníkov (- 20 %), nastal v odvetví veľkoobchodu a maloobchodu. V relatívnom vyjadrení najviac poklesli živnostníci v odvetví zdravotníctva a sociálnej pomoci, kde však majú veľmi nízke celkové zastúpenie, čo skresľuje relatívne čísla. Naopak, stabilné počty živnostníkov sú v oblastiach poľnohospodárstva a lesníctva (+ 2 %), nehnuteľností (- 4 %), ale do istej miery aj pri priemyselnej výrobe (+ 9 %).

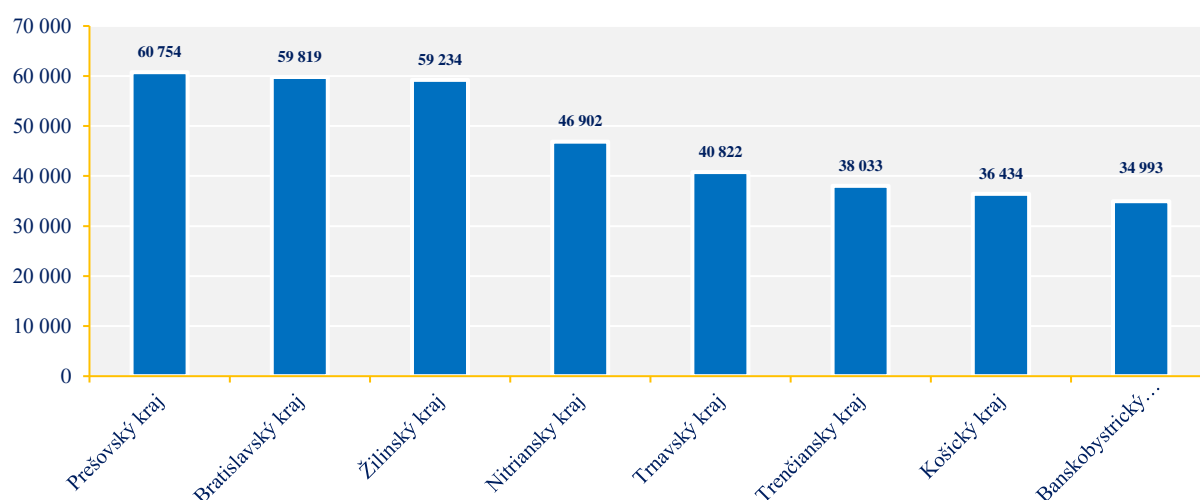
Tabuľka č. 3: Početnosť a podiel živnostníkov podľa odvetvia (2022)

Odvetvie	Početnosť	Podiel na celku	Zmena oproti 2015
SR spolu	376 991	100,0 %	19 %
Stavebníctvo (F)	103 386	27,4 %	41 %
Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov (G)	59 981	15,9 %	-20 %
Priemyselná výroba (C)	57 000	15,1 %	9 %
Odborné, vedecké a technické činnosti (M)	42 963	11,4 %	38 %
Administratívne a podporné služby (N)	25 692	6,8 %	125 %
Ostatné činnosti (S)	19 373	5,1 %	28 %
Informácie a komunikácia (J)	15 714	4,2 %	60 %
Doprava a skladovanie (H)	14 738	3,9 %	54 %
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov (A)	13 013	3,5 %	2 %
Ubytovacie a stravovacie služby (I)	10 601	2,8 %	-12 %
Vzdelávanie (P)	5 364	1,4 %	21 %
Finančné a poisťovacie činnosti (K)	2 842	0,8 %	-13 %
Umenie, zábava a rekreácia (R)	2 839	0,8 %	39 %
Činnosti v oblasti nehnuteľností (L)	1 896	0,5 %	-4 %
Zdravotníctvo a sociálna pomoc (Q)	838	0,2 %	-44 %
Dodávka vody; čistenie a odvod odpadových vôd (E)	666	0,2 %	37 %
Ťažba a dobývanie (B)	75	0,0 %	114 %
Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu (D)	10	0,0 %	-29 %
Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie (O)	0	0,0 %	0 %

Zdroj: ŠÚ SR

Z pohľadu krajov má najpočetnejšie zastúpenie živnostníkov Prešovský kraj (60 754) , s malým odstupom nasledujú Bratislavský (59 819) a Žilinský kraj (59 234). Najmenej živnostníkov je registrovaných v Banskobystrickom kraji (34 993).

Graf č. 6: Počet živnostníkov v krajoch (2022)

Zdroj: ŠÚ SR

Z pohľadu historického vývoja pribudlo od roku 2004 najviac živnostníkov v Žilinskom kraji (+ 10 945), najvýraznejší pokles bol v Banskobystrickom kraji (- 352). Podiel živnostníkov podľa krajov sa v období 2004 – 2022 zmenil len v rozmeroch 1 – 2 percentuálnych bodov. Najväčšiu zmenu zaznamenal Prešovský kraj. Ten mal v roku 2004 zhruba 13 % - ný podiel na živnostníkov v krajine, v roku 2022 to bol podiel až 16 %.

Tabuľka č. 4: Početnosť a podiel živnostníkov podľa krajov (2004 - 2022)

Kraj	2004		2008		2012		2016		2020		2022	
	Absolútny počet	Podiel	Absolútny počet	Podiel	Absolútny počet	Podiel	Absolútny počet	Podiel	Absolútny počet	Podiel	Absolútny počet	Podiel
Bratislavský kraj	56 746	17 %	59 644	15 %	54 654	15 %	46 862	15 %	42 996	14 %	59 819	16 %
Trnavský kraj	36 497	11 %	43 058	11 %	38 874	11 %	34 714	11 %	32 980	11 %	40 822	11 %
Trenčiansky kraj	38 262	11 %	44 429	11 %	40 355	11 %	34 961	11 %	32 800	11 %	38 033	10 %
Nitriansky kraj	41 005	12 %	48 949	12 %	44 756	12 %	41 922	13 %	40 964	13 %	46 902	12 %
Žilinský kraj	48 289	14 %	56 978	15 %	54 307	15 %	51 098	16 %	50 601	16 %	59 234	16 %
Banskobystrický kraj	35 345	10 %	41 785	11 %	38 031	11 %	34 019	11 %	31 044	10 %	34 993	9 %
Prešovský kraj	44 787	13 %	57 998	15 %	52 774	15 %	47 578	15 %	50 551	16 %	60 754	16 %
Košický kraj	35 709	11 %	40 000	10 %	35 824	10 %	31 814	10 %	30 333	10 %	36 434	10 %

Zdroj: ŠÚ SR

Z pohľadu rozdelenia živnostníkov po okresoch vedú podľa očakávania okresy v krajských mestách. Najvyšší počet živnostníkov má okres Žilina (13 655), nasleduje okres Prešov (11 916), Trnava (11 357) a Nitra (11 164). Na opačnej strane v malých okresoch Poltár a Medzilaborce sa vyskytovalo menej ako 1 000 živnostníkov.

Z pohľadu veku je zrejma prevaha živnostníkov v strednom veku, keď najpočetnejšiu skupinu tvorila kohorta 40 až 49-ročných (27,3 %), nasledovaná kohortou 30 – 39 rokov (24,9 %). Podiel živnostníkov pod 30 rokov dosahuje zhruba 18,5 %. Vývoj vekovej štruktúry živnostníkov bol v posledných rokoch charakterizovaný nárastom zastúpenia živnostníkov v

mladších vekových kategóriách. Kým v roku 2014 malo vek pod 30 rokov menej ako 13 % živnostníkov, v roku 2021 to už bolo 18,5 %. Dosiahnuté zastúpenie tejto vekovej kategórie bolo najvyššie za obdobie poslednej dekády.

Tabuľka č. 5: **Vekové zloženie živnostníkov (2021)**

Vek	Podiel
<30	18,5 %
30-39	24,9 %
40-49	27,3 %
50-59	19,6 %
60-69	8,5 %
70-79	1,1 %
80+	0,1 %

Zdroj: SBA, Analýza rodového a vekového zloženia FO, 2022

Dominantný podiel na celkovom počte živnostníkov si dlhodobo udržujú muži, ich zastúpenie predstavovalo 73,7 %. Jednoznačne najnižšie zastúpenie majú živnostníčky v odvetví stavebníctva (2,4 %), priemyslu (13,3 %) a dopravy (14,5 %). Naopak, nadpolovičnú väčšinu tvoria v kategórii ostatné služby (67 %). Výraznejšie zastúpenie majú aj v odvetví obchodných služieb (49,3 %) a ubytovania a stravovania (41,2 %). Zásadnejšie rozdiely v odvetvovej štruktúre nevidieť ani pri začínajúcich živnostníčkach, okrem dvoch výnimiek. Prvou je stavebníctvo, kde v roku 2021 tvorili ženy 5 % nových živnostníkov a druhou poľnohospodárstvo, kde podiel nových tvoril až 30,1 % oproti celkovému podielu 14,2 % živnostníčiek.

Tabuľka č. 6: **Podiel živnostníčok a začínajúcich živnostníčok podľa odvetví (2021)**

Odvetvie	Živnostníčky	Začínajúce živnostníčky
Poľnohospodárstvo	14,2 %	30,1 %
Priemysel	13,3 %	15,4 %
Stavebníctvo	2,4 %	5 %
Obchod	38 %	36,5 %
Ubytovanie a stravovanie	41,2 %	41,7 %
Doprava a informácie	14,5 %	15,8 %
Obchodné služby	49,3 %	51 %
Ostatné služby	67 %	58,4 %
Spolu	26,3 %	26,8 %

Zdroj: SBA, Analýza rodového a vekového zloženia FO, 2022

Najvyššie zastúpenie živnostníčok je dosahované v Bratislavskom kraji (34,4 %). Nad úroveň slovenského priemeru je podiel žien dosahovaný aj v Košickom, Banskobystrickom, Trnavskom a Trenčianskom kraji. Naopak, najnižšie je zaznamenané v Prešovskom (20,3 %) a v Žilinskom kraji (21,2 %).

2.2.2 Sociálne poistenie, DPH a daň z príjmu

Počty SZČO platiacich v roku na sociálne poistenie a platiacich z minimálneho VZ v triedení podľa jednotlivých druhov poistenia sú uvedené v nasledujúcej tabuľke. Zhruba 80 % SZČO platí sociálne poistenie z minimálneho VZ. Táto štatistika zároveň ukazuje, že len zhruba 48 % z celkového počtu cca 400 000 SZČO je sociálne poistená z titulu podnikania (časť zvyšku môže mať poistenie zo zamestnania pri súbahu zamestnania a podnikania).

Tabuľka č. 7: **Počty SZČO platiacich v roku 2022 odvody na sociálne poistenie a platiacich z minimálneho VZ**

Druh poistenia	Priemerný počet SZČO k 31. 12. 2022	Počet SZČO platiacich z minimálneho VZ	% podiel SZČO platiacich z minimálneho VZ	Počet SZČO platiacich z vyššieho ako minimálneho VZ	% podiel SZČO platiacich z vyššieho ako minimálneho VZ
Nemocenské poistenie	195 362	155 818	79,76 %	39 544	20,24 %
Starobné poistenie	195 362	155 818	79,76 %	39 544	20,24 %
Invalidné poistenie	182 291	145 935	80,06 %	36 356	19,94 %
Rezervný fond solidarity	195 385	155 832	79,76 %	39 553	20,24 %

Zdroj: Správa o hospodárení sociálnej poisťovne v roku 2022

SP uvádza dáta o pohľadávkach voči SZČO. Podľa Správy o hospodárení SP, v roku 2022 SP v mesiacoch január až december 2022 odoslala 226 984 elektronických upozornení na aktuálny nedoplatok na poistnom¹³. Dlžné poistné dosiahlo sumu 35 473 000 EUR. To predstavuje priemernú dlžnú sumu 182 EUR na SZČO povinnú platiť sociálne poistenie. Príjem z poistného na základe upozornenia dosiahol 6 593 000 EUR, čo predstavovalo 18,58 % úspešnosť. Elektronické upozornenia sú však relevantné len pre 97 306 SZČO, pri ktorých SP eviduje elektronický kontakt.

Príjmy od SZČO¹⁴ podľa údajov SP v roku 2022 uvádza tabuľka nižšie. Z pohľadu výdavkov disponuje SP samostatnými údajmi za SZČO len v prípade výdavkov na nemocenské. Tie dosiahli v roku 2022 hodnotu 41 178 000 EUR, teda 67 % príjmov.

Tabuľka č. 8: **Príjmy SP od SZČO v roku 2022**

Poistenie	Príjem v tis. EUR
Príjmy na nemocenské poistenie	61 279
Príjmy na starobné poistenie	205 597
Príjmy na invalidné poistenie	76 245
Príjmy z poistného do rezervného fondu solidarity	66 173

Zdroj: Sociálna poisťovňa

¹³ Upozornenie môže opakovane dostať aj tá istá osoba

¹⁴ Samostatnými údajmi za živnostníkov SP nedisponuje

Podľa komerčnej databázy Finstat bolo v júni 2023 platiteľom DPH 63 306 živnostníkov (vrátane kombinácií živnostníka so samostatne hospodáriacim roľníkom, či slobodným povoláním).

Tabuľka č. 9: **Platitelia DPH v 6/2023**

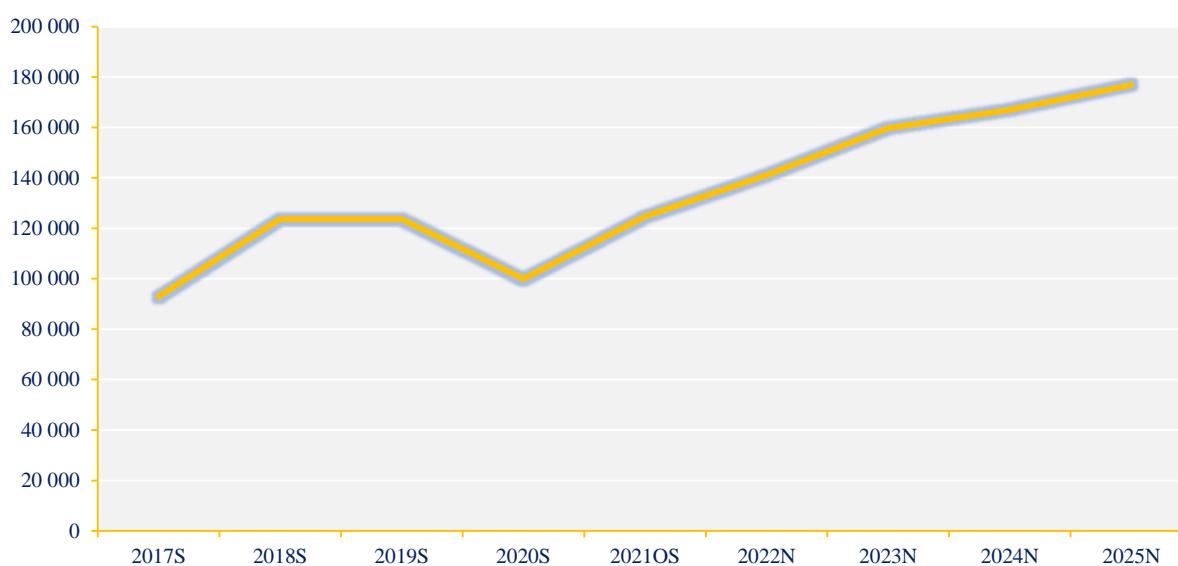
Forma	Počet
Živnostník	55 625
Živnostník + slobodné povolanie	5 584
Živnostník + SHR	2 474

Zdroj: Finstat

V rozpočte verejnej správy sa samostatne rozpočtujú aj príjmy z DPFO z podnikania. Táto položka zahŕňa širší okruh než len živnostníkov, ako je však vidieť na predchádzajúcich štatistikách, živnostníci majú v tejto skupine dominantný podiel.

Dáta ukazujú prepád počas pandemického roka 2020, kedy príjmy z tejto dane klesli na úroveň 100 mil. EUR. Aktuálny rozpočet však už ráta s plynulým rastom výnosov tejto dane. Podľa rozpočtu pre rok 2023 by výnos z tejto dane mal v roku 2025 dosiahnuť úroveň takmer 177 mil. EUR, čo predstavuje zhruba 77 % nárast oproti roku 2020.

Graf č. 7: **Príjmy DPFO z podnikania (aktuálne, v tis. EUR)**

Zdroj: Rozpočty verejných financií SR (2020 – 2023)

Slovenská legislatíva ponúka živnostníkom niekoľko možností, ako evidovať a následne preukazovať daňové náklady. Dáta sú dostupné len súhrnne za všetkých daňovníkov s príjmami podľa § 6 odstavce 1 a 2, z ktorých väčšina sú živnostníci. Najviac subjektov využíva paušálne výdavky. V roku 2021 ich podiel dosahoval 68 %. Druhá najväčšia skupina používa daňovú evidenciu skutočných výdavkov, nasleduje využívanie jednoduchého účtovníctva. Len minimum subjektov (v roku 2021 ich bolo 7 164) využíva podvojnú účtovníctvo.

Tabuľka č. 10: Spôsob evidovania výdavkov daňovníkov s príjmami podľa § 6 odst. 1 a 2

Rok	Paušálne výdavky	Preukázateľné výdavky (evidencia)	Preukázateľné výdavky (jednoduché účtovníctvo)	Preukázateľné výdavky (podvojný účtovníctvo)	Podiel paušálnych výdavkov na celku
2021	280 160	71 253	52 840	7 164	68 %
2020	268 229	68 707	56 573	8 702	67 %
2019	255 804	76 223	68 148	7 250	63 %
2018	243 267	79 493	72 519	5 516	61 %
2017	229 614	83 646	76 941	4 696	58 %
2016	175 473	113 052	95 355	4 345	45 %
2015	172 217	111 827	101 408	4 070	44 %

Zdroj: Finančná správa

2.3 Podiel živnostníkov na HDP

Údaje o podiele živnostníkov na HDP nie sú v štatistikách bežne dostupné. Táto skutočnosť má svoju príčinu, ktorá sa ukrýva v metodike rátania HDP. V praxi sa uplatňujú tri metódy na výpočet HDP:

- **Výrobná metóda.** Je súčtom pridaných hodnôt v jednotlivých etapách výroby. Vypočítame ju ako rozdiel medzi tržbami a nákladmi vynaloženými na nákup vstupov.
- **Výdavková metóda.** Je súčtom výdavkov domácností na osobnú spotrebu, investícií podnikov, výdavkov štátu a čistého exportu.
- **Dôchodková metóda.** Spočíva v súčte hrubých miezd, renty, ziskov, úrokov, amortizácie a nepriamych daní.

V prípade živnostníkov a iných SZČO prichádza k metodickému zlievaniu podnikateľských a súkromných výdavkov, či mzdy a zisku. Zároveň veľká časť živnostníkov využíva paušálne náklady, čím nie je možné zistiť ich reálnu medzispotrebu (výdavky na vstupy do podnikania).

Podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) o európskom systéme národných a regionálnych účtov v EÚ, do sektora domácností patria nielen domácnosti zamestnancov, dôchodcov a príjemcov iných sociálnych dávok a ostatných príjmov, ale aj „vlastníci podnikov nezapísaných v obchodnom registri“. To sú primárne živnostníci a iné SZČO¹⁵. Inými slovami, v národnom účtovníctve sa zlievajú kategórie domácností a živnostníkov.

Príjmy živnostníkov sa tak vykazujú v národnom účtovníctve v kategórii „zmiešaný dôchodok¹⁶“. Zatiaľ čo mzdu zamestnancov možno zistiť zo štatistických výkazov, zmiešaný

¹⁵ VLADOVÁ, Anna. Prečo zmiešaný dôchodok prepočítaný na živnostníka na Slovensku vysoko presahuje úroveň porovnateľných krajín. In: Makroekonomické otázky 4/2019. NBS. 2019. [citované 18. 5. 2023] Dostupné na https://nbs.sk/_img/documents/_publik_nbs_fsr/biatec/rok2019/04-2019/03_04aug_vladova.pdf

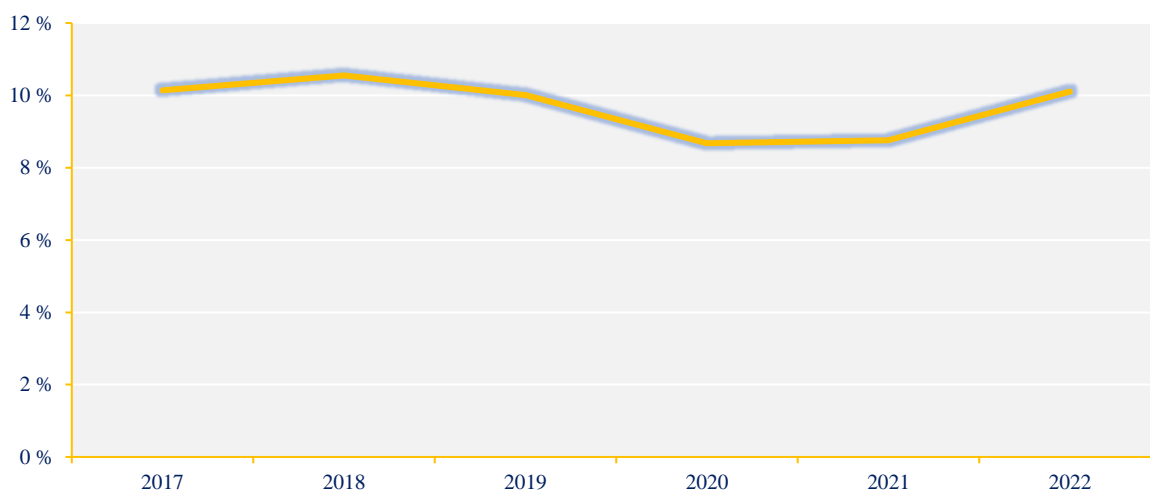
¹⁶ V zmysle „príjem“, nie „starobný dôchodok“

dôchodok sa nezisťuje zo štatistického, ani z daňového výkazníctva¹⁷. Vypočíta sa ako zostatková položka produkcie sektora domácností po odrátaní medzispotreby, miezd zamestnancom živnostníkov mínus prevádzkový prebytok. Takto však nie je zďaleka obsiahnutá len kategória živnostníkov, ale aj iné časti ekonomiky domácností (najmä šedá ekonomika a produkcia na vlastné použitie). V dôsledku toho sa na Slovensku dlhodobo cez kategóriu zmiešaného dôchodku vykazuje viacero veličín.

To následne vedie k interpretačným skresleniam. Ako píše ekonómovia z NBS: „*Produkcia celého sektora domácností nie je bežne pozorovateľná v eurách a nemá jednoznačný peňažný ekvivalent ako napríklad podnikový sektor (metodika národného účtovníctva ju z tohto dôvodu navrhuje vyjadriť aj nepeňažne, v alternatívne využitelných hodinách). Iba produkciu časti živnostníkov možno zistiť z výkazov. Slovenská štatistická prax k produkcii živnostníkov (ktorú zistí z doručených výkazov a dopočíta na celý súbor živnostníkov) odhadne objem zatajený pred daňovým orgánom. Ďalej odhadne poľnohospodárske prebytky, ktoré si domácnosti vyprodukovujú na záhradkách, záhumienkoch, v domácich chovoch, ale aj hodnotu zberu lesných plodov. Pripočíta odhad investičnej produkcie (svojpomocná výstavba domov, prístavieb, garáží, chát, záhradných chatiek)*¹⁸.“

Na jednej strane tak kategória „zmiešaného dôchodku“ nemôže byť pripísaná len živnostníkom, hoci v nej majú významný podiel (pravdepodobne aj na šedej ekonomike). Na strane druhej, na vypočítanie podielu živnostníkov na HDP by sme potrebovali ešte pripočítať mzdy zaplatené živnostníkmi svojim zamestnancom a zaplatené dane. Preto túto hodnotu môžeme považovať len za veľmi orientačnú. Aktuálne dosahuje výška zmiešaného dôchodku zhruba 11 mld. EUR, čo predstavuje podiel na HDP zhruba 10 %.

Graf č. 8: Podiel zmiešaného dôchodku na HDP

Zdroj: ŠÚ

¹⁷ VLADOVÁ, Anna. Prečo zmiešaný dôchodok prepočítaný na živnostníka na Slovensku vysoko presahuje úroveň porovnateľných krajín. In: Makreekonomické otázky 4/2019. NBS. 2019. [citované 18. 5. 2023] Dostupné na https://nbs.sk/_img/documents/_publik_nbs_fsr/biatec/rok2019/04-2019/03_04aug_vladova.pdf

¹⁸ Ibid.

2.4 Povedomie o sociálnom poistení

Väčšina živnostníkov platí minimálne sociálne odvody. Budúci dôchodok živnostníka sa bude počítať z toho istého základu ako odvody, ktoré platí. Ak živnostník platí minimálne odvody, jeho dôchodok bude rovnaký, ako keby zarábal 605 EUR ako zamestnanec. Pretože minimálny základ pre výpočet odvodov je polovicou priemernej mzdy, dôchodok živnostníka bude asi polovičný v porovnaní s dôchodkom zamestnanca s priemernou mzdou. Situáciu pre živnostníkov trochu zmenilo zavedenie minimálneho dôchodku v roku 2015. V roku 2023 sa jeho výška pohybuje v závislosti od odpracovaných rokov (teda v prípade živnostníkov rokov platenia starobného dôchodkového poistenia) od sumy 334,30 EUR (30 odpracovaných rokov) po 441,50 EUR (50 odpracovaných rokov).

Podobný príklad je aj v prípade nemocenských dávok, dávok v nezamestnanosti (len v prípade dobrovoľného poistenia), či invalidného dôchodku. Živnostník musí očakávať výrazne nižšiu hodnotu dávok, ak porovnáva hodnotu svojich tržieb s príjmom zamestnanca.

Ako bolo argumentované v prvej kapitole, súčasťou postavenia živnostníka je aj jeho vyššia zodpovednosť za svoje vlastné sociálne zabezpečenie. Iný daňovo-odvodový režim, než má zamestnanec, musí živnostník čiastočne využiť aj na vybudovanie vlastnej doplnkovej sociálnej siete v podobe úspor, či viacdrojového a pasívneho príjmu.

Existujú však opakované obavy, že časť živnostníkov nemá dostatočné povedomie o fungovaní sociálneho systému a svojom postavení v ňom. Môže ísť napr. o živnostníkov, ktorí v minulosti plynulo prešli zo zamestnania do živnosti v podobnom odbore (napr. stavebníctvo). Táto problematika nie je v súčasnosti dostatočne zmapovaná. Identifikovali sme starší prieskum z roku 2014, ktorý uvádzal, že viac ako polovica živnostníkov a podnikateľov si vôbec nespomína na dôchodok mimo povinného dôchodkového zabezpečenia¹⁹. Prítom väčšina živnostníkov (80 %, vid' vyššie) platí odvody z minimálneho VZ. Práve tento fakt je základom pre tvrdenia, že živnostníci vo vzťahu k svojmu budúcemu sociálnemu zabezpečeniu podstupujú vysoké riziko.

Toto povedomie sa nemusí týkať len nároku na (väčšinou pomerne vzdialený) starobný dôchodok, ale aj na ďalšie dávky z verejného systému. V prípade dávky v nezamestnanosti je nutné si dobrovoľne platiť poistné. Podmienkou na priznanie dávky živnostníkovi je totiž najmenej 730 dní poistenia v nezamestnanosti v posledných troch rokoch pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie na príslušnom úrade práce a dobrovoľné poistenie zaplatené v stanovenej lehote a sume. Na dobrovoľné poistenie v nezamestnanosti sa môže prihlásiť SZČO, ktorá je povinne nemocensky a povinne dôchodkovo poistená.

Pre živnostníkov a iné SZČO neexistuje materská dovolenka, pretože tá je viazaná na zamestnanie, ale môžu poberať materské. Je potrebné aktívne nemocenské poistenie (alebo musí byť v ochranej lehote 8 mesiacov v prípade matiek a iba 7 dní v prípade otcov) za posledné dva roky pred začiatkom poberania materského má dokopy 270 dní, kedy boli živnostníčka alebo živnostník nemocensky poistení. Zároveň nesmú mať nedoplatky na poistnom vyššie ako 5 EUR.

V prípade invalidného dôchodku platí kritérium minimálnej dĺžky poistenia v závislosti od veku žiadateľa, pričom existuje až 7 rôznych hodnôt. Dosiahnutie dostatočného počtu rokov

¹⁹ RAGÁČOVÁ, Katarína. Drvivá väčšina živnostníkov nemyslí na dôchodok. SME. 9. októbra 2014 [citované 14. 5. 2023] Dostupné na <https://index.sme.sk/c/7427453/drviva-vacsina-zivnostnikov-nemysli-na-dochodok.html>

poistenia môže byť problém najmä vtedy, ak živnostník prerušuje živnosť, či priebežne vypadáva z povinnosti platiť sociálne odvody.

3 Popis súčasného stavu a prekážok výkonu živnostenského podnikania v SR

V predchádzajúcich dvoch kapitolách sme popísali kvalitatívne a kvantitatívne charakteristiky živnostníkov na Slovensku. Tretia kapitola sa venuje popisu prostredia, v ktorom pôsobia. Zameriavame sa najmä na daňovo-odvodovú záťaž, možnosť zapojenia sa do systému sociálneho poistenia a na popis verejnej podpory živnostníkov.

Z analýzy prostredia následne v predposlednej podkapitole popisujeme prekážky, ktorým živnostníci na Slovensku čelia. Posledná podkapitola sa venuje snahám doterajších vlád o zlepšenie prostredia pre živnostníkov.

3.1 Daňovo-odvodové zaťaženie živnostníkov

Daňovo-odvodové zaťaženie je v prípade každej formy podnikania vždy jednou z kľúčových otázok a zásadným kvalitatívnym znakom podnikateľského prostredia. Živnostník je štandardne zaťažený daňami a odvodmi. Sociálne odvody majú iný charakter (zásluhovosť, širšia paleta schém) ako zdravotné odvody (automatický kompletný nárok pri akejkoľvek výške zaplatených odvodov), preto tieto dva druhy odvodov rozdelíme.

3.1.1 Daňové zaťaženie v roku 2023

DPFO – podnikateľov je zaťažená sadzbou 15 %, ak sú zdaniteľné príjmy (výnosy) z podnikania, príp. inej samostatnej zárobkovej činnosti v roku 2023 vo výške maximálne 49 790 EUR. Sadzba 19 % sa aktivuje po prekročení výnosov vo výške 49 790 EUR, táto sadzba dane sa však uplatní len z tej časti základu dane, ktorá nepresiahne v roku 2023 sumu 41 445,46 EUR (vrátane). Nad túto sumu sa uplatňuje sadzba 25 %.

Základ dane predstavujú výnosy mínus náklady (skutočné alebo paušálne) mínus zaplatené odvody. Podobne ako pri zamestnancoch sa môže uplatniť NČZD, v roku 2023 dosahuje výšku 4 922,82 EUR. V prípade NČZD sa však uplatňuje princíp tzv. „milionárskej dane“. Spomínanú sumu NČZD si môže daňovník uplatniť v roku 2023 len v prípade, ak jeho základ dane vykázany za rok 2023 je rovný alebo je nižší ako 21 754,18 EUR (92,8-násobok sumy životného minima). Ak je základ dane vyšší ako táto suma, NČZD sa určí ako rozdiel medzi sumou 10 361,36 EUR (44,2-násobok platného životného minima) a jednej štvrtiny základu dane daňovníka; ak je táto suma nižšia ako nula, NČZD na daňovníka ročne sa rovná nule.

Živnostník si podobne ako podnikateľ môže uplatniť NČZD na manželku/manžela, daňový bonus a ďalšie nástroje, ktoré sú platné pre FO – zamestnancov. V prípade NČZD na manželku/manžela je toto možné uplatniť aj z príjmov z podnikania, ale podobne ako pri zamestnancoch, len pri splnení patričných podmienok (staral/a sa o vyživované maloleté dieťa žijúce s daňovníkom v domácnosti, alebo poberal/a peňažný príspevok na opatrovanie, alebo bol/a zaradená/zaradený do evidencie uchádzačov o zamestnanie, alebo sa považuje za občana so zdravotným postihnutím).

Pre živnostníka platia pri sporení na dôchodok v III. pilieri rovnaké podmienky ako pre zamestnanca. Môže si od daňového základu odrátať zaplatené príspevky do výšky 180 EUR ročne.

3.1.1.1 DPH

DPH predstavuje tzv. nepriamu daň, platí sa prostredníctvom jej zaplataenia v cene tovaru a služby, teda daň, pri ktorej platiteľ dane a daňovník nie sú tá istá osoba. Vypočíta sa ako rozdiel hodnoty produktu na vstupe (nákup podnikateľom) a výstupe (predaj).

Aj pre živnostníka platí povinnosť registrovať sa za platcu DPH po splnení zákonných podmienok. Konkrétne povinnosť registrovať sa za platiteľa DPH má každá zdaniteľná osoba, ktorá má sídlo, miesto podnikania alebo prevádzkareň v tuzemsku a ak nemá takéto miesto, ale má v tuzemsku bydlisko, alebo sa v tuzemsku obvykle zdržiava a dosiahne obrat 49 790 EUR za najviac 12 predchádzajúcich po sebe idúcich kalendárnych mesiacov. To neplatí, ak zdaniteľná osoba dosiahla obrat výlučne z dodaní tovarov a služieb, ktoré sú oslobodené od dane podľa § 37 až 39 zákona o DPH.

Ak si to povaha podnikania vyžaduje, zdaniteľná osoba môže v zmysle § 4 ods. 2 zákona o DPH požiadať o registráciu za platiteľa DPH aj pred dosiahnutím zákonom stanoveného obratu, t. j. pred dosiahnutím obratu 49 790 EUR za najviac 12 predchádzajúcich po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov.

Zdaniteľná osoba, ktorá nie je v tuzemsku usadená, t. j., ktorá nemá v tuzemsku sídlo, miesto podnikania, prevádzkareň, bydlisko, alebo sa v tuzemsku obvykle nezdržiava (ďalej len „zahraničná osoba“), je povinná podať žiadosť o registráciu pre daň Daňovému úradu Bratislava pred začatím vykonávania činnosti, ktorá je predmetom dane okrem dovozu tovaru. Podľa aktuálnej legislatívy nemá zahraničná osoba určenú výšku obratu, ani žiadny iný limit na registráciu v tuzemsku.

Od roku 1996 (začiatok účinnosti zákona 289/1995 o DPH) až do roku 2004 bol platný limit 750 000 Sk. Počas predvstupových rokov do EÚ, sa Slovensko dohodlo na limite registračnej povinnosti na DPH vo výške 35 000 EUR. Po tom, čo sa krajina v máji 2004 stala súčasťou EÚ, limit sa (už v novom zákone 222/2004) zvýšil zo 750 000 Sk na 1 500 000 Sk (t. j. približne na 35 000 EUR). Navyše, časové obdobie relevantné pre registráciu pre platbu DPH sa predĺžilo z 3 na 12 mesiacov v dôsledku harmonizácie legislatívy. To znamenalo, že hoci limit registrácie sa zvýšil, podnikatelia mali viac času na dosiahnutie tohto limitu, čo znamenalo prísnejšie podmienky pre dosiahnutý obrat. Predtým mali podnikatelia na dosiahnutie limitu len 3 mesiace, ale po zmene zákona mali na dosiahnutie limitu až 12 mesiacov.

Slovensko vstúpilo do eurozóny 1. 1. 2009, asi štyri a pol roka po vstupe do EÚ. Avšak, od vstupe do EÚ do 1. 1. 2009 Sk posilnila toľko, že pôvodných 1,5 mil. Sk, ktoré v máji 2004 predstavovali približne 35 000 EUR, predstavovalo na začiatku roka 2009 až 49 790 EUR. Kvôli smernici EÚ, ktorá sa vzťahuje na eurozónu, bol limit registrácie na DPH znížený na 1 054 410 Sk, čo predstavovalo pôvodných 35 000 EUR.

Tento stav však vydržal len 6 mesiacov. Rada pre hospodársku krízu vtedy uložila Ministerstvu financií úlohu rokovať s EÚ o opätovnom navýšení limitu. Na žiadosť vlády, Slovensko dostalo od Európskej komisie výnimku a od 1. 7. 2009 začal opäť platiť limit 49 790 EUR. Tento limit platí doteraz.

Okrem dosiahnutia limitu 49 790 EUR (§ 4 zákona o DPH) platí povinnosť registrovať sa k DPH aj podľa § 7 a v § 7a.

Podľa § 7 zákona o DPH sa registrujú nadobúdatelia, ktorí nadobúdajú tovary z iných členských štátov v tuzemsku. Registráciou podľa tohto ustanovenia sa nadobúdatelia nestávajú platiteľmi dane. Majú povinnosť platiť daň z nadobudnutia tovarov, ale nemajú nárok na odpočítanie dane.

Podľa § 7a zákona o DPH sa registrujú zdaniteľné osoby, ktoré prijímajú alebo dodávajú služby z/do iného členského štátu, pri ktorých sa miesto dodania určí podľa § 15 ods. 1 zákona o DPH a osobou povinnou platiť daň je príjemca služby. Registráciou podľa tohto ustanovenia sa zdaniteľné osoby nestávajú platiteľmi dane. Sú povinné platiť daň pri prijatí služby od zahraničnej zdaniteľnej osoby, ale nemajú nárok na odpočítanie dane.

Ak zdaniteľná osoba dosiahne zákonom stanovený obrat, je povinná do 20. dňa kalendárneho mesiaca nasledujúceho po mesiaci, v ktorom dosiahla obrat, podať žiadosť o registráciu pre daň. Ak zdaniteľná osoba dosiahne obrat už za 2 alebo 3 kalendárne mesiace, vzniká jej povinnosť podať žiadosť o registráciu pre daň už v nasledujúcom mesiaci po dosiahnutí obratu.

Daňový úrad zaregistruje žiadateľa do 21 dní odo dňa doručenia žiadosti o registráciu a prideli mu identifikačné číslo pre daň; ak zdaniteľná osoba má identifikačné číslo pre daň na účely uplatňovania osobitnej úpravy podľa § 68b ods. 2, daňový úrad jej prideli to isté identifikačné číslo pre daň. Dňom uvedeným v rozhodnutí o registrácii pre daň, sa zdaniteľná osoba stáva platiteľom dane. Každú podanú žiadosť o dobrovoľnú registráciu, daňový úrad posudzuje individuálne s ohľadom na činnosť žiadateľa a rozhodne, či žiadateľa zaregistruje.

Ak sú splnené podmienky na registráciu, daňový úrad zaregistruje žiadateľa do 21 dní odo dňa doručenia žiadosti o registráciu a prideli mu identifikačné číslo pre daň. Dňom uvedeným v rozhodnutí o registrácii pre daň sa zdaniteľná osoba stáva platiteľom dane.

Pri podaní žiadosti o dobrovoľnú registráciu za platiteľa DPH je podstatná skutočnosť, či osoba podávajúca žiadosť je zdaniteľnou osobou, t. j. či vykonáva ekonomickú činnosť v zmysle § 3 zákona DPH. Podľa záväzného výkladu Súdneho dvora EÚ sa aj samotná príprava na budúce zdaniteľné obchody považuje za vykonávanie economickej činnosti (rozhodnutie Súdneho dvora C-268/83). Preto o dobrovoľnú registráciu môže požiadať aj osoba, ktorá v čase podania žiadosti neuskutočňuje žiadne zdaniteľné obchody, avšak má zámer vykonávať podnikateľskú činnosť, pričom prípravu na budúce zdaniteľné obchody vie preukázať hodnovernými dôkazmi.

3.1.2 Sociálne odvody

Kým povinné sociálne poistenie zamestnanca vzniká v zásade s dátumom vzniku právneho vzťahu zakladajúceho nárok na príjem, poistenie SZČO vzniká k 1. 7. roka nasledujúceho po kalendárnom roku, za ktorý bol príjem živnostníka vyšší ako 12-násobok polovice mesačnej priemernej mzdy dva roky dozadu.

Po vzniku povinnosti platiť sociálne poistenie, odvádza SZČO poistné na základe definovaných sadzieb zo základu, najmenej vo výške 50 % jednej dvanástiny dva roky starej ročnej priemernej mzdy.

V súčasnosti teda minimálny mesačný VZ dosahuje 605,50 EUR, z toho vyplývajúce poistné je vo výške 33,15 %, čo je mesačne 200,72 EUR. VZ na výpočet odvodov sa upravuje delením konštantou 1,486.

Tabuľka č. 11: **Minimálne odvody do SP živnostníkov od 1. 1. 2023**

	Sadzba	Minimálny VZ	Minimálny odvod
Nemocenské poistenie	4,4 %	605,50 EUR	26,64 EUR
Starobné poistenie	18 %	605,50 EUR	108,99 EUR
Invalidné poistenie	6 %	605,50 EUR	36,33 EUR
Rezervný fond solidarity	4,75 %	605,50 EUR	28,76 EUR
Celkovo	33,15 %	605,50 EUR	200,72 EUR

Zdroj: Autori

Okrem minimálnych, existujú aj maximálne VZ a z nich vyplývajúce maximálne odvody.

Tabuľka č. 12: **Maximálne odvody do SP živnostníkov od 1. 1. 2023**

	Sadzba	Maximálny VZ	Maximálny odvod
Nemocenské poistenie	4,4 %	8 477 EUR	372,99 EUR
Starobné poistenie	18 %	8 477 EUR	1 525,86 EUR
Invalidné poistenie	6 %	8 477 EUR	508,62 EUR
Rezervný fond solidarity	4,75 %	8 477 EUR	402,66 EUR
Celkovo	33,15 %	8 477 EUR	2 810,12 EUR

Zdroj: autori

Zhruba 80 % SZČO platí odvody z minimálneho VZ. Chýbajú však údaje o tom, ako veľmi sa mení táto skupina živnostníkov – či sú to tie isté osoby viacero rokov po sebe, alebo nie. Hoci sociálny systém nie je typickým poisťovacím systémom (sadzba odvodov sa neodvíja od rizika poistenca), hodnota dávok je zásluhová, to znamená, že sa odvíja od hodnoty VZ. Ak SZČO platí odvody z nízkeho VZ, nízke budú aj jeho dávky.

3.1.3 Zdravotné odvody

Živnostníci platia zdravotný odvod sadzbou 14 % z VZ (opäť zjednodušene vypočítaný ako rozdiel príjmov a výdavkov vydelený konštantnou 1,486) rovnako ako pri sociálnych odvodoch. Aj v tomto prípade je aplikovaný minimálny VZ. V roku 2023 to bude 605,50 EUR a minimálny odvod SZČO tým dosiahne 84,77 EUR oproti 79,31 EUR z roku 2022. Osoby so zdravotným postihnutím majú sadzbu polovičnú.

Dôležitým rozdielom oproti sociálnym odvodom je pri zdravotných odvodoch existencia ročného zúčtovania. To znamená, že odvody sa platia z reálne dosiahnutých príjmov – pokiaľ SZČO nenarazí na hranicu minimálneho VZ. Druhým významným rozdielom je, že neexistuje spodná hranica pre začatie platenia odvodov. Minimálny odvod sú povinní zaplatiť aj živnostníci s nižším, či dokonca nulovým VZ. Donedávna to vytváralo značný rozdiel oproti zamestnancom, kde bolo možné platiť ľubovoľne nízke zdravotné odvody (napr.: pri desatinnom úväzku a minimálnej mzde). Od roku 2023 však platí nový minimálny zdravotný odvod poisťovného pre zamestnanca, ktorý je na úrovni odvodu zo sumy životného minima. Pre

rok 2023 ide teda o minimálny VZ vo výške 234,42 EUR. Zamestnanec teda bude musieť zaplatiť na zdravotných odvodoch minimálne 32,81 EUR mesačne.

Tabuľka č. 13: Vývoj minimálnych odvodov za obdobie 2018 - 2023

Minimálny odvod (EUR) k 1.1.	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Sociálne odvody	151,16	158,11	167,89	180,99	187,78	200,72
Zdravotné odvody	63,84	66,78	70,91	76,44	79,31	84,77
Celkovo	215	224,89	238,8	257,43	267,09	285,49

Zdroj: Autori

3.1.4 Paušálne výdavky

Vzhľadom na to, že vedenie účtovníctva je z pohľadu zákonov, správy a času náročné, cieľom pri zavádzaní paušálnych výdavkov bolo zmenšiť administratívnu záťaž pre MSP, najmä pre živnostníkov. Okrem uplatnenia skutočných výdavkov si môže SZČO v roku 2023 uplatniť paušálne výdavky, t. j. vo výške 60 % z dosiahnutého príjmu, avšak maximálne do výšky 20 tis. EUR. Uplatňovanie paušálnych výdavkov je dobrovoľným rozhodnutím a nie povinnosťou SZČO.

Paušálne výdavky si nesmieme zamieňať s tzv. paušálnou daňou. Tá bola platná v období 1999 – 2003. Počítala sa percentom z príjmov živnostníka (nie zisku), pričom záviselo na príjmovom pásme, v ktorom sa živnostník nachádzal (2 % z príjmov do 500 000 Sk, 2,25 % z príjmov do 1 000 000 Sk a 2,5 % z príjmov do 1 500 000 Sk), pričom minimálna výška bola 3 000 Sk.

Prvá verzia paušálnych výdavkov mala hodnotu 60 % pre remeselníkov a 25 % pre ostatné živnosti. K výraznému zlepšeniu podmienok podnikania SZČO dochádza v roku 2006, a to po zmene, kedy sa navyšuje percentuálna sadzba paušálnych výdavkov z 25 % na 40 % z úhrnu príjmov. Výška sadzby paušálnych výdavkov pre remeselnú živnosť zostala zachovaná až do roku 2010 na úrovni 60 %. SR musela v roku 2010 čeliť narastajúcemu deficitu verejných financií, čo sa podpísalo aj na zmenách dani z príjmov SZČO. Medzi ozdravné opatrenia v roku 2011 patrilo aj zjednotenie paušálnych výdavkov na hodnotu 40 % pre všetky kategórie SZČO uplatňujúce paušálne výdavky. Do roku 2012 boli tieto výdavky bez zastropovania. Od roku 2013 bolo zavedené zastropovanie vo výške 5 040 EUR ročne. V roku 2017 však prišlo ku zvýšeniu paušálu na 60 % a k posunutiu stropu na 20 000 EUR ročne.

SZČO pri uplatňovaní paušálnych výdavkov je povinná viesť evidenciu o zdaniteľných príjmoch v príslušnom členení pre zistenie základu dane (resp. čiastkového základu dane), zásobách a pohľadávkach. Okrem uvedenej evidencie môže SZČO uplatňujúca paušálne výdavky viesť daňovú evidenciu alebo účtovníctvo, avšak na konci zdaňovacieho obdobia v rámci daňového priznania uvedie, resp. uplatní paušálne výdavky. Vzniknuté daňové výdavky nepreukazuje SZČO na základe príslušných dokladov, ale práve spomínaným percentom (60 %) z dosiahnutého príjmu za príslušné zdaňovacie obdobie.

Keďže väčšina živnostníkov využíva možnosť paušálnych výdavkov, ich výška predstavuje dôležitý daňovo-odvodový parameter živnostenského podnikania. V súčasnosti je ich

nastavenie o niečo štedrejšie, ako bolo pred pár rokmi. No zároveň platí, že vďaka fixným hodnotám a vysokej inflácii, ich reálna výška v skutočnosti klesá (pozri nižšie²⁰).

Spomínané verejné diskusie o daňovo-odvodovom zaťažení živnostníka neraz prirovnávajú toto zaťaženie k zaťaženiu zamestnanca. Ako sme však vysvetlili v prvej časti tejto práce, ekonomický charakter živnostníka a zamestnanca sa odlišujú. Podstatnejšie je skôr porovnanie so zahraničím. Pre slovenských živnostníkov sa ako alternatívny model ponúka najmä ČR. Vďaka nízkej jazykovej bariére predstavuje pre slovenských živnostníkov potenciálnu alternatívu, hoci zmena daňového domicilu obnáša potrebu presťahovania.

V podmienkach ČR si paušálne výdavky môže uplatniť SZČO na konci zdaňovacieho obdobia z ročného zdaniteľného príjmu maximálne do 2 mil. CZK (81,01 tis. EUR) a podľa príslušných percentuálnych sadzieb v závislosti od druhu príjmu (80 %, 60 %, 40 %, 30 %), v rámci ktorých sú taktiež stanovené maximálne limity.

Tabuľka č. 14: Maximálne limity pri uplatňovaní paušálnych výdavkov v ČR v roku 2022

Typ živnosti						
Poľnohospodárska výroba, lesné a vodné hospodárstvo	Remeselná živnosť	Ostatná živnosť	Iné podnikanie podľa zvláštnych predpisov, nezávislé povolanie a ostatná činnosť	Práva z priemyselného alebo iného duševného vlastníctva	Prenájom majetku zaradeného do obchodného majetku	Prenájom majetku nezaradeného do obchodného majetku
80 % max. 1,60 mil. CZK (64,81 tis. EUR)	80 % max. 1,60 mil. CZK (64,81 tis. EUR)	60 % max. 1,20 mil. CZK (48,60 tis. EUR)	40 % max. 800 tis. CZK (32,40 tis. EUR)	40 % max. 800 tis. CZK (32,40 tis. EUR)	30 % max. 600 tis. CZK (24,30 tis. EUR)	30 % max. 600 tis. CZK (24,30 tis. EUR)

Zdroj: Komparácia paušálnych výdavkov SZČO

Vzhľadom na to, že vedenie účtovníctva je z hľadiska legislatívy a tiež administratívy náročné, hlavným zámerom pri zavádzaní paušálnych výdavkov do praxe bolo zníženie administratívnej záťaže pre MSP, najmä pre SZČO. Napriek tomu, uvedené spôsoby uplatňovania výdavkov pre nich prinášajú ako výhody, tak aj nevýhody.

²⁰ V podmienkach ČR si podľa zákona č. 586/1992 Sb. o daních z príjmov môže SZČO uplatniť paušálne výdavky v prípade, že dosahuje príjmy zo samostatnej činnosti s výnimkou podielov na zisku spoločníkov v. o. s. a komplementárov k. s., príjmy z prenájmu s výnimkou, že nie je samostatnou činnosťou a príjmy z príležitostnej nepodnikateľskej poľnohospodárskej výroby. Jednou z odlišných podmienok pri uplatňovaní paušálnych výdavkov v podmienkach SR v porovnaní s ČR je, že na Slovensku nie je zadaný maximálny limit príjmu pre uplatnenie paušálnych výdavkov. V ČR je stanovený na úrovni 2 mil. CZK (81,01 tis. EUR). Okrem toho, v podmienkach SR je pre uplatnenie paušálnych výdavkov stanovená jedna percentuálna sadzba, t. j. na úrovni 60 % pre všetky druhy príjmu podliehajúce uplatneniu paušálnych výdavkov, pričom maximálny limit pre uplatnenie paušálnych výdavkov je na úrovni 20 tis. EUR. V ČR sú jednotlivé sadzby paušálnych výdavkov členené v závislosti od druhu dosiahnutého príjmu, t. j. 80 %, 60 %, 40 % a 30 %, pričom každá z nich má stanovený svoj maximálny limit

3.1.4.1 Výhody a nevýhody paušálnych výdavkov

Paušálne výdavky sú de facto legálne fiktívne výdavky, ktoré slovenský zákon o dani z príjmov umožňuje živnostníkovi uplatniť si. Vypočítajú sa percentom (60 % v roku 2023) z celkových príjmov, s dodržaním stropu (20 000 EUR v roku 2023). Využitie paušálnych výdavkov sa z finančného hľadiska opláti najmä živnostníkom, ktorí majú nižšie daňovo uznateľné náklady, než ponúka možnosť paušálu. Typicky sa jedná o živnosti spojené s nízkymi hmotnými (zaúčtovateľnými) vstupmi, ako je poradenstvo, administratívne práce, programovanie a podobne.

Jednou z výhod²¹ uplatňovania paušálnych výdavkov v podmienkach SR, je uplatnenie vyšších fiktívnych výdavkov, v porovnaní so skutočnými výdavkami. Vzhľadom na to, že pri uplatňovaní paušálnych výdavkov nie je potreba vedenia účtovníctva, ďalšou výhodou pri uplatňovaní paušálnych výdavkov v porovnaní s vedením účtovníctva, je úspora finančných prostriedkov na služby účtovníka a účtovné programy. Okrem toho jednou z ďalších výhod je, že SZČO nemá povinnosť zostavovať účtovnú závierku, ani výkazy, pretože pri uplatňovaní paušálnych výdavkov si SZČO vedie záznam o príjmoch a evidenciu pohľadávok v súvislosti s podnikateľskou činnosťou. S uvedeným súvisí aj nenáročný spôsob kalkulácie paušálnych výdavkov, nízka časová, administratívna náročnosť a dodržiavanie jedného zákona (t. j. zákona o dani z príjmu). Zároveň nie je potrebná preukázateľnosť výdavkov na základe príslušných dokladov (s výnimkou faktúr) a ich členenie na daňové a nedaňové výdavky.

Medzi nevýhody uplatňovania paušálnych výdavkov patrí sledovanie maximálnych limitov. Nad rámec paušálnych výdavkov nie je možné uplatniť ďalšie výdavky (odpisy, mzdové náklady atď.). Odpisy hmotného a nehmotného majetku tak nie je možné uplatniť ako daňový výdavok v skutočnej výške. Tie sa vedú len v evidencii.

Výška paušálnych výdavkov pre zistenie základu dane je známa až na konci zdaňovacieho obdobia. Napriek tomu, že pri uplatňovaní paušálnych výdavkov nie je potrebná ich preukázateľnosť. Výnimkou je evidencia vystavených (resp. prijatých) faktúr spojených s nákupom tovaru alebo materiálu, súvisiacich s podnikateľskou činnosťou.

3.1.5 Úrazové poistenie

Živnostníci nie sú úrazovo poistení vo verejnej schéme poistenia a ani nemajú možnosť sa dobrovoľne pripoistiť. Dlhodobým argumentom Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny je nesúlad so slovenskou legislatívou, podľa ktorej by živnostník zodpovedal za vznik úrazu sám sebe a poistoval by sa voči vlastnému pochybeniu na sebe.

Prípadná zmena na Slovensku by si vyžadovala dva kroky. Prvým krokom by bola úprava legislatívy tak, aby sa otvoril priestor na poistenie živnostníkov. Napr. tým, že by sa fakt pracovného úrazu, či choroby z povolania pre potreby priznania dávky posudzoval nezávisle od toho, kto je za tento úraz zodpovedný.

Druhým krokom je vytvorenie finančných zdrojov pre vyplácanie takýchto dávok. Jednou možnosťou je dobrovoľné pripoistenie, ako v prípade poistenia v nezamestnanosti. Je však možné, že takáto forma by nebola živnostníkmi pre svoju nákladnosť príliš využívaná.

²¹ SBA. Komparácia paušálnych výdavkov SZČO. SBA. Bratislava. 2023 [citované 18. 5. 2023] Dostupné na <https://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2023/02/Kompar%C3%A1cia-pau%C5%A1%C3%A1lnych-v%C3%BDavkov-SZ%C4%8CO-v-SR-a-%C4%8CR.pdf>

Druhou možnosťou je úprava existujúcich odvodov. Živnostníci platia odvod 4,75 % do rezervného fondu solidarity. Podľa Zákona o sociálnom poistení je rezervný fond solidarity „určený na dávky, na ktorých úhradu nie je dostatok finančných prostriedkov v príslušnom základnom fonde a na úhradu škody podľa osobitného predpisu. Rezervný fond solidarity nesmie byť použitý na iný účel, než na ktorý je určený podľa predchádzajúcej vety.“

V realite sú prebytky rezervného fondu solidarity (podobne ako prebytky iných fondov) určené primárne na sanovanie deficitu v systéme starobných dôchodkov a nemocenského poistenia. Podľa Správy o hospodárení sociálnej poisťovne v roku 2022²² bol na tento účel spotrebovaný celý rezervný fond solidarity, vrátane prevedeného zostatku z roku 2021 v celkovej výške 1,66 mld. EUR. Tento odvod tak dlhodobo neslúži svojmu účelu, ale pomáha sanovať zlú situáciu vo verejných financiách. Štát za svojich poistencov pritom odvádza do rezervného fondu solidarity odvod iba vo výške 2 %.

3.1.5.1 Živnostníci a SZČO v systémoch úrazového poistenia v EÚ

Táto kapitola čiastočne nadväzuje na predchádzajúcu. Špecificky sa v nej venujeme úrazovému poisteniu a porovnávame podmienky s vybranými štátmi EÚ.

V novembri 2022 delegáti snemu SZZ zaslali list²³ ministrovi práce, sociálnych vecí a rodiny SR. V ňom okrem iného upozornili, že nie sú sociálne chránení ani v prípade poškodenia zdravia pri práci, nebodaj úmrtia v dôsledku úrazu pri práci, ani choroby z povolania. Súčasťou listu bola žiadosť o zahrnutie živnostníkov do systému sociálneho zabezpečenia, konkrétne úrazového poistenia, ktoré v SR v porovnaní s okolitými krajinami absentuje.

Zákonník práce reguluje zamestnancov a zamestnávateľov, pretože osoby, ktoré konajú samostatne (napr. živnostníci), sú regulované osobitnými predpismi. Pojem pracovného úrazu predpokladá zodpovednosť zamestnávateľa, ak sa úraz stal počas pracovného výkonu. Pre živnostníka však zodpovednosť za úraz nesie samotný živnostník, ak ho spôsobilo jeho vlastné konanie. Aj keby si živnostník mohol platiť poistné na úrazové poistenie, pri vlastnej zodpovednosti by mu bolo odopreté poistné plnenie. Pokiaľ sa živnostníkovi stane úraz, ktorý mu spôsobila iná osoba, zodpovednosť je riešená podľa pravidiel občianskoprávnej zodpovednosti. Živnostník sa teoreticky môže len komerčne poistiť proti úrazu alebo uzatvoriť životné poistenie na krytie sociálnych udalostí. Samostatne zárobková činnosť sa vykonáva na vlastnú zodpovednosť, a preto nie je možné, aby živnostník bol zodpovedný za škodu voči sebe.

S takouto argumentáciou bola požiadavka delegátov SZZ Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR zamietnutá. Podobne bola odmietnutá aj za predchádzajúcej vlády v roku

²² SOCIÁLNA POISŤOVŇA. Správa o hospodárení sociálnej poisťovne v roku 2022. Sociálna poisťovňa. 2023 [citované 10. 5. 2023] Dostupné na <https://www.socpoist.sk/sites/default/files/2023-03/5.%20Spr%C3%A1va%20o%20hosp.%20SP%20r.%202022.pdf>

²³ SLOVENSKÝ ŽIVNOSTENSKÝ ZVÄZ. Na Slovensku absentuje úrazové poistenie SZČO, ministerstvo práce v tom problém nevidí. SZZ.sk 14. november 2022 [citované 3. 5. 2023] Dostupné na <http://www.szz.sk/stanoviska-a-vyhlasenia-szz/610-na-slovensku-absentuje-urazove-poistenie-szco-ministerstvo-prace-v-tom-problem-nevidi.html>

2019²⁴: „Samostatná zárobková činnosť je, na rozdiel od zamestnania, vykonávaná vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť. U SZČO je teda z povahy tejto činnosti vylúčený vznik zodpovednosti za škodu samého voči sebe, čo by bolo v praxi prakticky až absurdné.“ Živnostníci a ďalšie SZČO majú podľa ministerstva sociálnu ochranu zabezpečenú v prípade práceneschopnosti, bez ohľadu na dôvod (choroba, úraz), rovnako ako u iných poistencov, prostredníctvom nemocenského poistenia (nemocenské) a pri dlhodobo nepriaznivom zdravotnom stave prostredníctvom dôchodkového poistenia (invalidný dôchodok). Podľa ministerstva, ak by boli SZČO úrazovo poistené, mohli by podľa neho nastať kuriózne situácie. „SZČO bude v pozícii poškodeného, hrozili by kuriózne situácie, kedy živnostník bude sám sebe nahlasovať pracovný úraz, registrovať ho, dokazovať mieru svojho zavinenia a porušenia predpisov BOZP, či spolupracovať s organizáciami vyšetrovania.“

V rámci EÚ sú veľmi rozdielne jednotlivé schémy sociálnej ochrany, čo je výsledkom odlišného historického vývoja. Niekoľko vybraných príkladov uvádza tabuľka č.15:

Tabuľka č. 15: **Úrazové poistenie živnostníkov v EÚ**

Krajina	Verejnú úrazové poistenie
Česko	Podobná situácia ako v SR ²⁵
Maďarsko	Riziko pracovného úrazu a choroby z povolania kryté z invalidného poistenia, nemocenského poistenia a pozostalostného poistenia
Poľsko	Povinná účasť živnostníkov s pomerne vysokou sadzbou poistného, ktorá je diferencovaná podľa nebezpečnostného rizika ekonomickej činnosti. Zamestnávateľia s počtom zamestnancov do 10 a SZČO platia jednotnú sadzbu poistného v hodnote 1,67 % z VZ
Rakúsko	Úrazové poistenie s fixnou sadzbou 10,64 EUR mesačne pre živnostníkov
Belgicko	Bez úrazového poistenia
Bulharsko	Bez úrazového poistenia
Cyprus	Bez úrazového poistenia
Estónsko	Bez úrazového poistenia
Francúzsko	Úrazové poistenie pre SZČO pokrýva iba nepeňažné dávky, napr. úhradu zdravotných poplatkov
Grécko	S výnimkou remeselníkov

²⁴ SITA. Živnostníci sa štátneho úrazového poistenia nedočakajú, Richterovo ministerstvo má výhrady. sita.sk. 5 júna 2019 [citované 2. 5. 2023] Dostupné na <https://sita.sk/zivnostnici-sa-statneho-urazoveho-poistenia-nedockaju-richterovo-ministerstvo-ma-vyhrady/>

²⁵ V roku 2022 sa český Najvyšší súd zaoberal otázkou, kedy možno úraz SZČO, ktorá pracuje ako SZČO, považovať za úraz zamestnanca pri výkone závislej práce pre zamestnávateľa. Okresný, krajský a najvyšší súd sa zhodli na tom, že žalobca vykonával pre žalovaného závislú prácu, neporušil predpisy BOZP a má voči žalovanému rovnaké nároky na náhradu škody za pracovný úraz ako zamestnanci žalovaného. Pozri PERNIŠ, Peter. Úraz OSVČ jako pracovní úraz zaměstnance aneb nároky z faktického pracovního poměru. Epravo.cz. 14. septembra 2022 [citované 13. 5. 2023] Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/uraz-osvc-jako-pracovni-uraz-zamestnanec-aneb-naroky-z-faktickeho-pracovniho-pomeru-115148.html>

Írsko	Bez úrazového poistenia
Lotyšsko	Bez úrazového poistenia
Holandsko	Bez úrazového poistenia
Rumunsko	Bez úrazového poistenia
Nemecko	SZČO sa môžu dobrovoľne poistiť proti následkom pracovných úrazov prostredníctvom profesijných združení, ktoré poskytujú poistenie (Berufsgenossenschaft)
Španielsko	Od roku 2023 prešiel daňovo-odvodový systém SZČO rozsiahlymi zmenami. Živnostníci v ňom môžu čerpať nemocenské dávky od 4. dňa, v prípade pracovného úrazu, či choroby z povolania od 1. dňa ²⁶
Portugalsko	V Portugalsku existuje povinné poistenie pre všetkých pracovníkov, či už samostatne zárobkovo činných, alebo najatých, s názvom Poistenie pre prípad odškodnenia pracovníkov „Acidentes de Trabalho“. Ide o druh poistenia, ktoré poskytuje poistné krytie zamestnancom a SZČO, ak sa v dôsledku svojej práce zrania alebo ochorejú ²⁷ .
Litva	Privátne poistenie
Švédsko	Úrazové poistenie povinné aj pre SZČO. Švédska agentúra sociálneho poistenia spravuje odškodnenie za pracovné úrazy a pozostalostné dávky a Švédska dôchodková agentúra spravuje pohrebné dávky (náklady na pohreb). SZČO majú prístup k dodatočnému poisteniu dobrovoľne, prostredníctvom federálneho kolektívneho poistenia – poistenie pre prípad pracovného úrazu, čo je dôležitý doplnok k povinnému poisteniu úrazového poisteniu pri práci. Toto poistenie je tiež poistenie „bez zavinenia“, čo znamená, že plnenie je vyplatené bez ohľadu na to, či je niekto vinný za úraz ²⁸ .
Fínsko	Dobrovoľné úrazové poistenie ²⁹
Slovinsko	Bez úrazového poistenia
Taliansko	Povinné úrazové poistenie aj pre živnostníkov. Úrazové poistenie pokrýva špeciálne zameraná verejná inštitúcia Inail - Istituto nazionale per l'assicurazione contro gli infortuni sul lavoro (Národný inštitút poistenia proti úrazom v práci).

Zdroj: Autori

²⁶ SERVICIOS DE LA TESORERÍA. Guía práctica de trabajo autónomo. portal.seg-social.gob.es. [citované 2. 5. 2023] Dostupné na <https://portal.seg-social.gob.es/wps/portal/importass/importass/Colectivos/Trabajo+Autonomo/guia>

²⁷ C1 BROKERS. Workers Compensation Insurance for Self-employed entrepreneurs in Portugal. c1brokers.pt. [citované 2. 5. 2023] Dostupné na <https://c1brokers.pt/en/workers-compensation-insurance-for-self-employed-entrepreneurs-in-portugal/>

²⁸ ILO. International practices in employment injury insurance for workers in digital platform employ. International Labour Organization. 2022. [citované 16. 5. 2023] Dostupné na https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---ilo-beijing/documents/publication/wcms_834914.pdf

²⁹ FINNISH WORKERS' COMPENSATION CENTER. Voluntary insurance for the self-employed person's working hours. TVK. [citované 16. 5. 2023] Dostupné na <https://www.tvk.fi/en/insurance/voluntary-insurance-for-the-self-employed/>

3.2 Podpora živnostenského podnikania

Živnostníci na Slovensku majú možnosť uchádzať sa o podporu v rôznej forme – najmä v podobe finančnej a poradenskej. Túto podporu zastrešuje viacero inštitúcií. Táto podkapitola prináša základný prehľad.

Legislatívny rámec podpory podnikania MSP na Slovensku tvorí iniciatíva Small Business Act, a najmä zákon upravujúci podporu pre MSP - zákon č. 290/2016 Z. z. o podpore malého a stredného podnikania v znení neskorších predpisov.

Small Business Act - „Zákon o malých podnikoch“ je iniciatíva Európskej únie na podporu malého a stredného podnikania³⁰. Hlavnými prioritami iniciatívy SBA sú podpora podnikania, zlepšenie prístupu k financiám, zníženie regulačnej záťaže a zlepšenie prístupu k trhom a internacionalizácii. Tieto priority sú stanovené v 10 zásadách, ktorými sa má riadiť navrhovanie a vykonávanie politík na úrovni EÚ a v krajinách EÚ. Spočívajú najmä vo vytvorení prostredia a pravidiel pre rast MSP a vo zvýšení informovanosti MSP.

Zákon č. 290/2016 Z. z. o podpore malého a stredného podnikania upravuje formy a spôsob poskytovania podpory a pôsobnosť MH SR v oblasti malého a stredného podnikania. MH SR môže poskytnúť podporu priamou alebo nepriamou formou, v súlade s pravidlami pre poskytovanie štátnej pomoci a minimálnej pomoci žiadateľovi, ktorého možno charakterizovať ako mikropodnikateľa, malého podnikateľa alebo stredného podnikateľa. V prípade nepriamej formy podpory môže byť podpora poskytnutá aj FO – nepodnikateľovi.

V súlade s uplatňovaním Small Business Act sa na Slovensku zaviedlo hodnotenie vplyvov regulácií na mikropodniky, malé podniky a stredné podniky (tzv. Test MSP) ako súčasť procesu hodnotenia dopadov regulácií (RIA). Proces RIA zahŕňa posudzovanie legislatívnych materiálov predkladaných na rokovanie vlády SR z hľadiska vplyvov na verejné financie, sociálnu situáciu obyvateľstva, zamestnanosť, podnikateľské subjekty, na fungovanie trhov, životné prostredie a na informatizáciu spoločnosti. V dôsledku integrácie Testu MSP do procesu RIA je možné posudzovať pripravované legislatívne predpisy s cieľom znižovania neprimeranej regulačnej záťaže podnikov a zlepšovanie podnikateľského prostredia v SR, s dôrazom na mikropodniky, malé podniky a stredné podniky³¹.

V tejto kapitole uvádzame stručný výber nefinančných a finančných iniciatív na podporu malého a stredného podnikania, z ktorých môžu čerpať benefity aj živnostníci.

3.2.1 Inštitucionálna štruktúra podpory

Inštitucionálny rámec podpory má tri stupne:

Nadnárodná úroveň:

- Európska komisia, DG GROW, DG REGIO
- Európske agentúry a programy – CINEA
- Európske finančné inštitúcie – EIB, EIF, EBOR

³⁰ Viac informácií o iniciatíve je dostupných na: <http://www.sbagency.sk/small-business-act.a> na stránkach EK <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/sme-best-practices/SBA/index.cfm?fuseaction=welcome.detail>

³¹ SBA. Sprievodca iniciatívami na podporu MSP 2023. SBA. Bratislava. 2023 [citované 21. 5. 2023] Dostupné na <https://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2023/04/Sprievodca-iniciat%C3%ADvami-na-podporu-MSP-2023.pdf>

Národná úroveň:

- Ministerstvá
- Ústredné orgány štátnej správy – Úrad vlády SR, ÚNMS SR
- Špecializované podporné agentúry – SBA, SIEA
- Štátne finančné inštitúcie – SZRB, Eximbanka

Regionálna úroveň

- Regionálne samosprávy
- Regionálne rozvojové agentúry
- Pracoviská špecializovaných agentúr v regiónoch – RPIC, BIC, IPC, Národné podnikateľské centrá

3.2.2 Vybrané podpory pre živnostníkov

Nasledujúci prehľad je výrazne zostručnený. Tabuľka zahŕňa tie podpory, ktoré sú typovo najbližšie k živnostníkom. Zároveň upozorňujeme, že časť podpôr je naviazaných na konkrétne programy, či už európske, alebo národné. Preto v priebehu času niektoré končia a nové vznikajú (platí obzvlášť pre programy EÚ). Je preto dôležité priebežne sledovať weby a ďalšie informačné zdroje jednotlivých inštitúcií.

Tabuľka č. 16: Vybrané typy podpory pre živnostníkov

Inštitúcia	Typ podpory	Názov	Obsah
SBA	Poradenstvo	NP Podpora internacionalizácie MSP	Posilnenie internacionalizačných kapacít MSP, poskytnutie bezplatných prezentačných, kooperačných a poradenských služieb
SBA	Poradenstvo	Skupinové modulové poradenstvo	Kurz podnikateľských zručností a Škola podnikania
SBA	Poradenstvo	Schéma na podporu malého a stredného podnikania v SR	Predmetom schémy je poskytovanie pomoci de minimis formou dotovaných služieb spojených s poskytovaním informácií, individuálnych poradenských služieb, organizovaním skupinového poradenstva, sprostredkovaním prepojení medzi mikropodnikmi, MSP
SBA	Poradenstvo	Program na podporu internetovej ekonomiky	Cieľom Aktivít na podporu internetovej ekonomiky je zvýšiť počet záujemcov o podnikanie na webe, vyškoliť budúcich podnikateľov v používaní internetových nástrojov, podporiť potenciálnych podnikateľov používajúcich internetové nástroje pri podnikaní a jeho rozvoji

SBA	Finančná podpora	Mikropôžičkový program	Minimálna výška úveru je 2 500 EUR, maximálna výška úveru je 50 000 EUR
SIEA	Poradenstvo	Bezplatné poradenstvo pre podnikateľov	Rady a odporúčania súvisiace s energeticky efektívnymi opatreniami a využívaním obnoviteľných zdrojov energie
SIEA	Finančná podpora	NP Podpora rozvoja kreatívneho priemyslu na Slovensku – Kreatívne vouchery	Umožňuje MSP dostať sa k profesionálnym službám kreatívneho priemyslu (tzv. Kreatívne vouchery), vďaka čomu môžu zvýšiť svoju konkurencieschopnosť a inovačný potenciál
SIEA	Finančná podpora	NP Zvýšenie inovačnej výkonnosti slovenskej ekonomiky – inovujme.sk	Systém poskytovania inovačných poukážok
MŠVVaŠ SR	Finančná podpora	Dotácie na vedecko-technické služby	Dotácia na vedecko-technické služby vykonávaných činností PO a FO – podnikateľmi na podporu výskumu a vývoja. Dotácie v roku 2023 sú podmienené možnosťami rozpočtu MŠVVaŠ SR.
Agentúra na podporu výskumu a vývoja	Finančná podpora	Schéma podpory výskumu a vývoja	Pomoc podľa tejto schémy sa realizuje poskytovaním finančných prostriedkov formou nenávratného finančného príspevku na účely: základný výskum, priemyselný výskum, experimentálny vývoj, štúdie uskutočniteľnosti
Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny	Finančná podpora	Príspevok na samostatnú zárobkovú činnosť	Príspevok na samostatnú zárobkovú činnosť môže ÚPSVaR poskytnúť na čiastočnú úhradu nákladov súvisiacich s prevádzkovaním samostatnej zárobkovej činnosti. Výška príspevku je 5 134,83 EUR alebo 6 846,44 EUR.
Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR	Finančná podpora	Regionálny príspevok	Prioritou poskytovania regionálneho príspevku je priama a nepriama tvorba pracovných miest
Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR	Poradenstvo	ECDI	Pre MSP budú ECDI poskytovať priestor na testovanie a experimentovanie, zabezpečovať prístup k technológiám, pomoci pri získavaní ďalšej finančnej podpory alebo pri zvyšovaní digitálnych zručností ich zamestnancov
Slovenská záručná a rozvojová banka, a. s.	Finančná podpora	Úvery (rôzne)	Priamy úver, Kontokorentný úver, EÚver – ROZVOJ, Firemný úver zabezpečený nehnuteľnosťou FlexiROZVOJ
Slovenská záručná a rozvojová banka, a. s.	Záruka	Bankové záruky (rôzne)	Banková záruka na zábezpeku k verejnému obstarávaniu, Banková záruka za vykonanie

			diela, Banková záruka za zádržné a pod.
Rôzne	Advocacy	SŽZ, Slovenská živnostenská komora, Združenie podnikateľov Slovenska, ZMPS, Slovenská obchodná a priemyselná komora a pod.	Rôzne podnikateľské združenia poskytujú aj živnostníkom priestor na vzájomné poradenstvo, networking a hlavne advocacy (obhajobu a presadzovanie legislatívnych zmien)

Zdroj: SBA, Sprievodca iniciatívami na podporu MSP 2023

3.3 Popis prekážok výkonu živnostenského podnikania v SR

Podobne ako podnikatelia využívajúci iné formy podnikania, tak aj živnostníci musia pri svojej činnosti čeliť rôznym typom prekážok. Jedna skupina prekážok je spoločná pre celé podnikateľské prostredie, či už sú to inštitucionálne prekážky (vymožiteľnosť práva a pod.), stav trhu (kvalita a dostupnosť pracovnej sily, dodávateľské reťazce, finančné produkty a pod.), byrokracia, časté zmeny zákonov, alebo infraštruktúrne prekážky (kvalita cestnej siete a pod.). Neraz platí, že pri takýchto univerzálnych prekážkach sú MSP, vrátane živnostníkov, v nevýhode. Tieto prekážky vyvolávajú vysoké fixné náklady, ktoré pomerne odčerpávajú MSP viac zdrojov ako veľkým firmám, ktoré pri manažovaní, napr. odpadových alebo GDPR povinností, môžu využiť úspory z rozsahu.

Druhou skupinou prekážok sú prekážky špecifické pre živnostníkov, vyplývajúce z legislatívnej a ekonomickej povahy ich podnikania. V nasledujúcom texte predstavíme vybrané prekážky z oboch skupín. Rozdelili sme ich do troch množín – administratívne, ekonomické a sociálne.

3.3.1 Administratívne prekážky

Administratívne prekážky tvoria najširšiu skupinu z vybraných prekážok. Platí, že tieto prekážky sú väčšinou priamo vyvolané príslušnou legislatívou, preto má štát priamy dopad na ich rozsah a prípadné zníženie, či elimináciu. Vyžadujú si pozornosť všetkých SZČO. Zvýšená záťaž je najmä pri tematicky prepojených činnostiach. Napr. pravidlá GDPR sa týkajú zbierania a uchovávaní akýchkoľvek osobných údajov, typicky zákazníkov. Záťaž je však výrazne vyššia v prípade, že sa jedná o činnosť typicky zahŕňajúcu spracovávanie a uchovávanie veľkého množstva citlivých dát, napr. v prípade účtovníckych služieb.

3.3.1.1 Povinnosti spojené so spracovaním osobných údajov

GDPR je nariadenie EÚ, ktoré upravuje spracúvanie osobných údajov. Toto nariadenie má za cieľ zvýšiť ochranu osobných údajov a súkromia občanov EÚ.

Pre podnikateľov sú pravidlá GDPR záväzné a musia ich dodržiavať, ak spracúvajú osobné údaje. Toto môže byť pre podnikateľov záťažou, pretože musia venovať čas a zdroje na implementáciu príslušných opatrení na zabezpečenie súladu s pravidlami GDPR.

Medzi opatrenia, ktoré musia podnikatelia dodržiavať, patria napr.:

- informovanie dotknutej osoby o spracúvaní jej osobných údajov,
- zabezpečenie bezpečnosti osobných údajov a prevencia neoprávnenej manipulácie s nimi,
- zabezpečenie práva dotknutej osoby na prístup k jej osobným údajom a právo na ich opravu alebo výmaz,

- vedenie záznamov o spracúvaní osobných údajov a ich riadne dokumentovanie.

GDPR a zákon č. 18/2018, ktorý predstavuje ich slovenskú implementáciu, ovplyvňujú takmer každého podnikateľa, aj keď spracúvajú len minimálne množstvo osobných údajov. Existuje niekoľko individuálnych problémov závislých na rozsahu a spôsobe spracúvania osobných údajov. Podľa dostupných analýz³² náklady GDPR dosahujú zhruba 800 – 1 800 EUR na podnikateľa v rámci MSP.

Nejasnosť výkladu niektorých pojmov a povinností – GDPR a zákon č. 18/2018 v mnohých ustanoveniach popisujú pojmy a povinnosti, ktorých výklad nie je úplne jasný ani odborníkom na oblasť ochrany osobných údajov.

Nedostupnosť dokumentov, metodík či výkladových stanovísk – Úrad na ochranu osobných údajov na svojom webovom sídle uvádza niektoré vzorové dokumenty (napr. vzorové záznamy o spracovateľských činnostiach), prakticky sa takéto ustanovenia zákona ukázali ako problematické, nakoľko mnohé z takýchto dokumentov boli pre živnostníkov ťažko zrozumiteľné, či dlhšie nedostupné.

Problematické zavádzanie nových postupov – Praktické plnenie informačnej povinnosti o spracúvaní osobných údajov sa ukázalo ako problematické. Podnikatelia museli čeliť skutočnosti, že väčšina formulárov a dokumentov, napr. reklamačné formuláre alebo pracovné zmluvy, museli byť aktualizované s rozsiahlymi informáciami o spracovaní a ochrane osobných údajov v súlade s GDPR a zákonom č. 18/2018. To znamená, že aj jednoduché zmluvy alebo webové stránky museli byť upravené o tieto informácie. Informačná povinnosť MPS vo vzťahu k spracovaniu osobných údajov neumožňuje veľa výnimiek, čo znamená, že podnikatelia museli nanovo spracovať množstvo dokumentov.

Sankcie spojené s pravidlami ochrany osobných údajov – GDPR a zákon č. 18/2018 predpokladajú ukládanie pokút do 20 000 000 EUR alebo do 4 % celosvetového obratu za predchádzajúci účtovný rok. Tieto hranice sa týkajú primárne nadnárodných korporácií, no riziko pokuty sa nevyhýba ani živnostníkovi. Nateraz kontrolné orgány pristupujú k sankciám skôr zmierlivo, keď priemerná výška pokuty v rokoch 2016 – 2020 dosahuje okolo 2 000 EUR.

Finančné náklady spojené s manažmentom osobných údajov³³ – zložitosť pravidiel ochrany osobných údajov vedie živnostníkov často k tomu, že zveria vytvorenie projektu a prípadne jeho ďalší manažment (najmä ak ide o činnosť spojenú s ukladaním väčšieho množstva dát klientov, napr. rôzne poradenstvo a pod.) špecializovaným firmám. Ceny³⁴ týchto služieb začínajú na niekoľkých sto eurách za audit a vypracovanie projektu a niekoľko desiatok EUR mesačne za externú osobu zodpovednú za GDPR.

---

³² SBA. Dopady vybraných politík a opatrení na malé a stredné podniky. SBA. Bratislava. 2021 [citované 14. 5. 2023] Dostupné na
https://www.sbagency.sk/sites/default/files/dopady_vybranych_politik_a_opatreni_na_msp.pdf

³³ Tento bod sa v publikácii SBA Dopady vybraných politík a opatrení na malé a stredné podniky nenachádza, bol doplnený autormi

³⁴ Zistené na základe online prieskumu trhu autormi

3.3.1.2 Elektronická evidencia tržieb e-kasa

Od 1. 7. 2019 musia podnikatelia na evidenciu tržieb používať výhradne pokladnicu e-kasa klient, ktorou sa rozumie buď on-line registračná pokladnica, alebo virtuálna registračná pokladnica.

Systém e-kasa slúži na posielanie dátových správ o tržbách z pokladníc e-kasa klientov do Finančného riaditeľstva SR. Zavedenie tohto systému do praxe a prechod z predchádzajúceho systému spôsobili množstvo praktických problémov a rýchlych zmien, ktoré negatívne ovplyvnili mnohých podnikateľov na Slovensku, ktorí prijímajú platby aj v hotovosti.

Hoci odvtedy prišlo k odstráneniu niektorých pôvodných problémov, e-kasa naďalej predstavuje finančnú a technologickú záťaž. Analýza Dopady vybraných politík a opatrení na malé a stredné podniky identifikovala záťaž spojenú s e-kasou. Za pretrvávajúce problémy môžeme označiť:

Nekompatibilita on-line registračných pokladníc s riešeniami tretích strán – Problémom v praxi je, že niektoré online registračné pokladnice nie sú kompatibilné so softvérom tretích strán, napr. ekonomickým softvérom. Ďalším veľkým problémom je nekompatibilita tlačiarň, ktoré slúžia na vytlačenie dokladu o transakcii, s riešeniami tretích strán, ktoré ovládajú tieto tlačiarne.

Nedostatočné internetové pripojenie na niektorých predajných miestach – K tomuto problému môžeme zaradiť aj výpadky signálu, či technické poruchy a zdĺhavú komunikáciu.

Za zmienku stojí, že obdobný systém EET (platný od decembra 2016) bol v ČR od roku 2023 zrušený³⁵. Zrušenie EET navrhol kabinet Petra Fialu, keďže spôsob evidencie označil za zbytočnú záťaž pre podnikateľov aj štát kvôli nákladom na správu evidencie, ktoré minister financií Zbyněk Stanjura odhadol na niekoľko mld. Kč. Odmietnutá bola aj možnosť ponechania EET ako dobrovoľnej možnosti.

3.3.1.3 Zamestnávanie

Zamestnávanie predstavuje z pohľadu administratívy jednu z najnáročnejších činností pri podnikaní. Podľa staršej analýzy portálu Profesia³⁶ z roku 2015, prijatie zamestnanca so sebou obnáša 84 administratívnych úkonov. Hoci v posledných rokoch prišlo k elektronizácii mnohých procesov, zároveň pribudli nové povinnosti týkajúce sa ochrany osobných údajov zamestnancov, či povinné nahlasovanie voľných pracovných miest. Zamestnávaním živnostníkov zároveň spadá pod kontrolnú moc Inšpektorátu práce, ktorého sankcie sú pomerne vysoké.

Špecifickou oblasťou je z pohľadu živnostníka zamestnávanie rodinných príslušníkov. Slovenská legislatíva síce ponúkala špecifické podmienky pre zamestnávanie rodinných príslušníkov (z. č. 112/2018 Z. z), no až do roku 2023 sa nimi riadili len obchodné spoločnosti a družstvá. Od júla 2023 sa táto možnosť vytvorenia rodinného podniku otvára aj pre živnostníkov. Napriek pozitívnym zmenám, ani táto novela nie je definitívnym riešením

³⁵ ČTK. Senát schválil novelu zákona o zrušení EET. Ke konci roku by tak mohla skončiť. ČTK. 14 decembra 2022 [citované 14. 5. 2023] Dostupné na https://www.irozhlas.cz/ekonomika/eet-zruseni-senat-prezident_2212141215_zuj

³⁶ PROFESIA. Administratívna a byrokratická záťaž zamestnávateľa spojená so zamestnávaním v roku 2015. Profesia. 2015. 8 strán

všetkých otázok spojených so spoluprácou rodinných príslušníkov v rámci podnikania, napr. otázok spojených s prevodom majetku na nástupcov pri ukončení živnosti alebo s dedením.

3.3.1.4 Elektronická komunikácia

Hoci je elektronická komunikácia s verejnou správou nepochybne krokom vpred pre štát aj pre podnikateľské prostredie, nesie so sebou aj problémy. Prvým je jej roztrieštenosť a nekonzistentnosť. Rôzne orgány verejnej správy (Finančná správa, SP, jednotlivé ministerstvá pri žiadostiach o dotácie a pod.) používajú vlastné elektronické rozhrania, zjednotenie cez Slovensko.sk nebolo dotiahnuté do konca. To núti živnostníka investovať čas do spoznávania rôznych systémov, študovania metodických príručiek pre užívateľov a podobne.

Druhým problémom pri elektronickej komunikácii je potrebná miera technických znalostí. Kľúčové rozhrania, ako napr. rozhranie Finančnej správy, či SP, sú častokrát neintuitívne a vyžadujú si značné znalosti. Problémom býva aj elektronický podpis, ktorý si vyžaduje inštalovanie a funkčnosť niekoľkých aplikácií naraz a zároveň platné certifikáty na občianskom preukaze. Možnosti priamej podpory pre užívateľov pri problémoch sú prinajlepšom premenlivé. Najmä pre živnostníkov, ktorí nepracujú v administratíve, ale napr. vykonávajú remeselnú činnosť, súčasná forma elektronickej komunikácie neraz predstavuje nepríjemnú prekážku.

3.3.1.5 Povinnosti spojené s odpadovým hospodárstvom

Podnikatelia majú množstvo povinností, ktoré im vyplývajú z viacerých právnych predpisov a niektoré povinností im ustanovuje aj zákon č. 79/2015 Z. z. o odpadoch. Táto agenda v posledných rokoch pomerne výrazne narástla.

Podľa zákona je pôvodca odpadu alebo osoba, ktorá ho momentálne drží, považovaná za držiteľa odpadu. Z tohto právneho vymedzenia vyplýva, že každý podnikateľ sa automaticky stáva držiteľom odpadu, pretože v podnikaní sa takmer neustále vytvára odpad, ako napr. kancelársky odpad (papiere, krabice, písacie potreby), nefunkčné zariadenia, vyhodенý nábytok, alebo biologický odpad z kuchyne (ktorý vyžaduje dodatočné povinnosti).

Momentálne existuje 14 okruhov povinností³⁷, ktoré sa týkajú nakladania s odpadmi pri podnikaní.

3.3.1.6 Povinnosti voči úradu verejného zdravotníctva

Popri zamestnávaní a spracovaní odpadov sú povinnosti voči úradu verejného zdravotníctva („hygiena“) často tretou veľkou skupinou administratívnych povinností.

Podľa zákona o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia je nevyhnutné predložiť žiadosť na posúdenie regionálnemu úradu verejného zdravotníctva, ktorý je miestne príslušný, aby bolo možné povoliť použitie priestorov na podnikanie. Táto požiadavka sa týka väčšiny priestorov, v ktorých sa vykonáva akákoľvek podnikateľská činnosť. Prirodzene, rozsiahlejšiu záťaž predstavuje táto administratíva pre podnikanie, kde dochádza k podávaniu jedla, či ubytovávaniu. Častým problémom je nejasnosť povinností, ktoré živnostníkovi vyplývajú. Niekedy trvá aj niekoľko mesiacov, kým je prevádzka schválená, počas ktorých živnostník

³⁷ Ich zoznam napríklad na HANOVÁ, Silvia. Aké sú najčastejšie povinnosti podnikateľa podľa zákona o odpadoch v roku 2023? Podnikam.sk. 13 decembra 2022 [citované 3. 5. 2023] Dostupné na <https://podnikam.sk/ake-su-povinnosti-podnikateľa-podľa-zákona-o-odpadoch/>

musí platiť nájom, splátky úveru a pod. Často pritom závisí od subjektívneho prístupu konkrétneho pracovníka regionálnemu úradu verejného zdravotníctva, nakoľko bude živnostníkovi nápomocný.

V roku 2020 prišlo k schváleniu dvoch reformných úprav povinností voči príslušným orgánom verejného zdravotníctva. Prvou zmenou bolo zrušenie povinnosti opätovného schvaľovania podnikateľských priestorov pre nový subjekt pri zmene osoby prevádzkovateľa, bez zmeny podmienok prevádzky. Druhou zmenou bolo nahradenie povinnosti požiadať príslušný orgán verejného zdravotníctva o schválenie prevádzky (a do času kladného posúdenia sa v nej zdržať vykonávania činnosti) oznamovacou povinnosťou. Táto zmena sa týka typov prevádzok vymenovaných v § 52 zákona 355/2007 (administratívne priestory, telovýchovno-športové zariadenia, niektoré ubytovacie zariadenia a ďalšie).

3.3.1.7 Zákon o mediálnych službách

Čerstvou novinkou je zákon č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách, ktorý nahradil zákon o vysielaní a retransmisii a zákon o digitálnom vysielaní, účinný od augusta 2022. Zaradili sme ho z dvoch dôvodov.

Po prvé, dopadá na činnosti, ktoré sú neraz vykonávané práve živnostníkmi. Na jednej strane ide o vytváranie monetizovaného online obsahu, teda napr. o podnikanie rôznych youtuberov, tvorcov podcastov, či vzdelávacích videí. Na druhej strane dopadá aj na všetkých, ktorí vytvorený audiovizuálny obsah priamo nepredávajú, ale využívajú ho na propagáciu svojich výrobkov a služieb (remeselníci a pod.).

Po druhé, tento zákon zakladá celý rad byrokratických povinností, v niektorých prípadoch spojených aj s finančným poplatkom.

Vzhľadom k súčasnému trendu masovej výroby videí a ich publikácie na rôznych platformách (YouTube, Facebook) je teoretický dopad tohto nového zákona na veľké percento živnostníkov. Prax ukáže, nakoľko bude v realite vymáhaný.

3.3.2 Ekonomické prekážky

Do tejto podkapitoly sme zaradili prekážky, ktoré vyplývajú z nastavenia hospodárskej politiky a súčasných ekonomických trendov.

3.3.2.1 Daňovo-odvodové zaťaženie

Daňovo-odvodové zaťaženie živnostníkov je na Slovensku často diskutovanou témou. Za posledných desať rokov model zdaňovania živnostníkov zaznamenal niekoľko zmien smerom k vyššej, aj nižšej záťaži. Tento model charakterizuje niekoľko parametrov.

Minimálne zdravotné a sociálne odvody. Živnostníci bez ohľadu na príjem musia platiť minimálne zdravotné odvody. V roku 2023 to je 84,77 EUR (42,38 EUR pre ZŤP). Pre porovnanie, štát za poistencov štátu platí v priemere 30 až 40 EUR mesačne. Minimálne sociálne odvody v roku 2023 dosahujú 200,72 EUR, pokiaľ živnostník v minulom roku prekonal hranicu na platenie sociálnych odvodov (7 266 EUR v roku 2022, 7 824 EUR v 2023). Živnostník bez ohľadu na svoju aktuálnu finančnú situáciu musí každý mesiac zaplatiť až 285 EUR na preddavkoch.

Maximálne zdravotné a sociálne odvody. V minulosti boli predmetom zmien aj maximálne VZ (teda zjednodušene maximálne odvody). Hoci ich zvyšovanie zasiahne len malé percento živnostníkov, predstavujú však bariéru, ktorá vysokopríjmových podnikateľov automaticky odrádza od využívania formy živnosti na podnikanie.

Ročné zúčtovanie sociálnych odvodov. Zúčtovanie odvodov zabezpečuje, že živnostník zaplatí na odvodoch percentuálny pomer zo skutočných príjmov. V prípade zdravotných odvodov to platí, v prípade sociálnych odvodov ročné zúčtovanie chýba. Napriek niekoľkokrát chystanej reforme sa zavedenie ročného zúčtovania sociálnych odvodov neustále posúva. V systéme tak ostáva významná daňovo-odvodová bariéra, v roku 2023 dosahuje 7 824 EUR. Od tejto hranice príjmov sa živnostník stáva nasledujúci rok povinne sociálne poistený a skokovo mu vzniká povinnosť platiť sociálne odvody v aspoň minimálnej výške.

Aktuálne nastavenie paušálnych výdavkov v ČR je vo väčšine prípadov výhodnejšie ako v SR. Zároveň však treba povedať, že podlieha častejším zmenám. Aktuálne nastavenie platí od roku 2019, s príchodom novej vlády v roku 2021 však prebieha diskusia o znížení paušálnych výdavkov.

Okrem paušálnych výdavkov existuje v ČR pre živnostníkov aj režim paušálnej dane. Tento režim bližšie predstavíme v kapitole návrhov.

3.3.2.2 Dopad pandémie

Pandémia COVID-19 mala negatívny dopad na hospodárstvo postihnutých krajín vo viacerých oblastiach. MSP, vrátane živnostníkov, boli najviac postihnuté, pretože majú obmedzené kapitálové zdroje v porovnaní s veľkými nadnárodnými spoločnosťami. Pandémia ovplyvnila nielen stranu ponuky, ale aj dopytu, čo viedlo k nedostatku produktov a služieb. Živnostníci museli obmedziť svoju činnosť z rôznych dôvodov, najmä však kvôli obmedzeniam v súvislosti s opatreniami na potlačenie nákazy. Mnohí živnostníci sa museli starať o deti kvôli zatvoreným školám a dodávateľské reťazce boli prerušené alebo obmedzené. To viedlo k nedostatku nevyhnutných vstupov pre podnikanie. Dopyt po produktoch a službách sa výrazne znížil, čo spôsobilo výrazné zníženie príjmov živnostníkov. Mnoho živnostníkov sa potýkalo s nedostatkom finančných prostriedkov a likvidity, čo viedlo k neschopnosti platiť záväzky. Spotrebiteľia sa báli o svoje príjmy a radikálne znížili svoje výdavky, čo negatívne ovplyvnilo aj tržby živnostníkov.

Už v apríli 2020 uskutočnila slovenská platforma, ktorá spája poskytovateľov služieb a remeselníkov so zákazníkmi, Wilio.sk, v spolupráci so SZZ, trhový prieskum³⁸ mapujúci ekonomické dopady opatrení proti šíreniu COVID-19.

Výsledky ukázali, že vyše 54 % opýtaných prichádzalo o prácu preto, že zákazníci rušili objednávky vzhľadom na obmedzenie styku osôb, 25 % opýtaných muselo prerušiť činnosť vzhľadom na vtedy platné nariadenia a takmer 11,5 % tak urobilo dobrovoľne. Iba 9,2 % opýtaných uvádzalo menšie dopady na ich podnikanie. Mimo tých, ktorí prerušili činnosť, až 57 % poskytovateľov služieb malo vážny problém s klesajúcim dopytom po ich tovaroch, či službách, kým 15 % hovorí, že ich služby sú žiadané približne rovnako.

Kompletný lockdown bol likvidačný najmä pre tých živnostníkov, ktorí záviseli od poskytovania služieb priamo vo svojich prevádzkach, najmä v gastro priemysle. Len za prvých

³⁸ SLOVENSKÝ ŽIVNOSTENSKÝ ZVÄZ. Prieskum: Dopady koronavírusu zasiahli vyše 93 % živnostníkov a drobných podnikateľov. SZZ.sk 6. apríl 2020 [citované 3. 5. 2023] Dostupné na http://www.szz.sk/images/Articles/PDFka/06-04-2020-TS-Prieskum-WILIO_SZZ-converted.pdf

7 mesiacov pandémie zrušilo činnosť vyše 28 000 živnostníkov³⁹ a ešte aj v roku 2022 to bolo takmer 39 000 živnostníkov⁴⁰.

Podľa analýzy prvého roka pandémie z roku 2021⁴¹ bol pokles hrubého produktu menších firiem relatívne menší ako v prípade veľkých podnikov, najmä kvôli napojeniu veľkých podnikov na zahraničného trhu. Rovnako tak boli menšie prepady mikropodnikov v prípade pridanej hodnoty. Zároveň však platí, že veľké podniky sa z týchto prepádov spamätali rýchlejšie ako malé. Najviac bol tento efekt viditeľný v prípade zisku. Aj tu prvá vlna priniesla relatívne malý pokles zisku pre mikropodniky, v porovnaní s veľkými podnikmi. No kým veľké podniky zaznamenali prudký rast zisku v roku 2021, v prípade mikropodnikov sa pokles zisku ešte viac prehĺbil.

Vláda na túto situáciu reagovala spustením schém Prvá pomoc⁴². Prostredníctvom projektu Prvá pomoc podporili viac ako 1,1 mil. mesačných výplat SZČO celkovou sumou 655 337 970 EUR. Najväčší objem poskytnutej pomoci SZČO vyplatili v mesiaci február 2021 vo výške 212 268 603 EUR⁴³.

Dopadu lockdownov na podnikanie na Slovensku sa venuje aj práca Lockdown a jeho dopady na ekonomické subjekty v Slovenskej republike od autorov Blahušiová a Ondrušová z Ekonomickej univerzity v Bratislave z decembra roku 2020⁴⁴. Ponúka prehľad opatrení, aj výsledky prieskumu ZMPS medzi podnikateľmi. Podľa neho 22 % respondentov uviedlo, že bude musieť v blízkej dobe prepustiť niektorých zamestnancov, alebo rozviazať zmluvy so spolupracujúcimi živnostníkmi.

---

³⁹ TASR. Pandémia ovplyvňuje počet živnostníkov, pokles je najmä v stavebníctve. ISTP. 20. októbra 2020 [citované 14. 5. 2023] Dostupné na <https://www.istp.sk/clanok/15611/pandemia-ovplyvnuje-pocet-zivnostnikov-pokles-je-najma-v-stavebnictve>

⁴⁰ FINREPORT. Vlani na Slovensku skončilo vyše 5 600 firiem a takmer 40-tisíc živnostníkov. Finreport. 4. apríla 2023 [citované 14. 5. 2023] Dostupné na <https://www.finreport.sk/podnikanie/vlani-na-slovensku-skoncilo-vyse-5-600-firiem-a-takmer-40-tisic-zivnostnikov/>

⁴¹ SBA. Nepriaznivý vplyv pandémie koronavírusu na podnikovú ekonomiku SR. SBA. Bratislava. 2021 [citované 3. 5. 2023] Dostupné na <http://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2021/07/Nepriazniv%C3%BD-vplyv-pand%C3%A9mie-koronav%C3%ADrusu-na-podnikov%C3%BA-ekonomiku-SR.pdf>

⁴² Pozri analýzu Slovak Business Agency Prehľad a porovnanie opatrení prijatých pre MSP v dôsledku pandémie COVID-19 v SR a vo svete z roku 2020 alebo Prvá pomoc Slovensku: súhrnná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám za marec 2020 až február 2022 od Inštitútu sociálnej politiky z roku 2022

⁴³ MPSVR SR. Pandemická pomoc pre živnostníkov pokračuje aj v marci. MPSVR SR. Bratislava. 16 február 2022 [citované 3. 5. 2023] Dostupné na <https://www.employment.gov.sk/sk/uvodna-stranka/informacie-media/aktuality/pandemicka-pomoc-zivnostnikov-pokracuje-aj-marci.html>

⁴⁴ BLAHUŠIAKOVÁ, M. ONDRUŠOVÁ, L Lockdown a jeho dopady na ekonomické subjekty v Slovenskej republike. In: Vol 18 No 2 (2020): Ekonomika a informatika. 2020. [citované 17. 5. 2023] Dostupné na <https://ei.fhi.sk/index.php/EAI/article/%20view/203>

3.3.2.3 Inflácia

Inflačná vlna, ktorá zasiahla svet od konca roku 2021, bola vo vyspelom svete najväčšia od 80. rokov. Slovensko malo skúsenosť s dvojcifernou infláciou v 90. rokoch, táto inflácia však bola spôsobená transformačnými krokmi (najmä liberalizácia cenotvorby a otváranie trhov) a bola očakávanou a nevyhnutnou. Aktuálna inflačná vlna však zasiahla vládu, podnikateľov aj spotrebiteľov nepripravených.

Inflácia môže byť škodlivá pre živnostníkov z niekoľkých dôvodov:

- Zvyšovanie nákladov: Inflácia môže spôsobiť zvyšovanie cien a nákladov na suroviny, zdroje a pracovnú silu. To môže mať vplyv na živnostníkov, ktorí musia nakupovať tieto veci na trhu, aby mohli vykonávať svoje podnikanie.
- Nízka kúpna sila: Inflácia môže znižovať kúpnu silu spotrebiteľov, ktorí sú zákazníkmi živnostníkov. To môže viesť k poklesu dopytu po ich tovaroch a službách, čo môže mať vplyv na ich ziskovosť.
- Zvyšovanie úrokových sadzieb: Vysoká inflácia môže viesť k zvyšovaniu úrokových sadzieb, ktoré si živnostníci musia platiť na úvery a pôžičky. To môže mať vplyv na ich schopnosť získať financovanie na rast a rozvoj svojho podnikania.
- Nestabilita trhu: Vysoká inflácia môže spôsobiť nestabilitu na trhu a neistotu pre podnikateľov. To môže znižovať dôveru investorov a zákazníkov a môže mať vplyv na dlhodobú udržateľnosť podnikania.

Pretože živnostníci často závisia od rastu svojho podnikania a ziskovosti, vysoká inflácia môže mať vplyv na ich schopnosť udržať si konkurencieschopnosť a rásť.

Schopnosť národnej vlády, bez vlastnej monetárnej politiky ovplyvniť negatívne efekty inflácie, je obmedzená. Existuje však špecifická oblasť, ktorá je plne v rukách vlády. Tou je prispôbenie fixných limitov (najmä daňovo-odvodových) vysokej inflácii. Uvádzame niekoľko príkladov.

Hranica pre povinnú registráciu na DPH. Táto hranica dosahuje výšku 49 790 EUR už 14 rokov. Ak by sa upravovala o infláciu, dnes by mala dosahovať 76 630 EUR⁴⁵. Aktuálna hranica je tak o 35 % nižšia, než by zodpovedalo pôvodnej ekonomickej realite z čias, keď bola hodnota tejto hranice určená v zákone. V praxi z toho vyplýva, že s vysokou infláciou sa čoraz viac živnostníkov so svojimi tržbami dostáva k povinnosti byť platcom DPH. Vzhľadom k tomu, že väčšina živnostníkov využíva nákladový paušál (a nemôžu si teda odpočítať DPH na vstupe), znamená povinnosť odvádzať DPH, skokové zdraženie služieb živnostníka, ktoré si nemá ako kompenzovať.

Pre porovnanie, v ČR bola do konca roka 2022 hranica pre registráciu k DPH na úrovni 1 mil. CZK (cca 42 000 EUR). Od 1. 1. 2023 sa však hranica skokovo zvýšila na úroveň 2 mil. CZK (cca 84 000 EUR).

Paušálne výdavky. Okrem percentuálneho určenia (60 %) majú paušálne výdavky živnostníka aj maximálny strop hranicu vo výške 20 000 EUR. Aj tu platí, že pri 15 % ročnej inflácii sa hodnota tohto stropu reálne zníži o 15 %. Efekt paušálnych výdavkov sa tak s vysokou infláciou rýchlo znižuje.

⁴⁵ Prepočet pomocou inflačnej kalkulačky INEKO dostupnej na <https://www.ineko.sk/kalk.html>

Hranica pre 15 % sadzbu dane z príjmov. Táto hranica je určená hodnotou 49 790 EUR, rovnako ako hranica pre registráciu DPH. Pred dvoma rokmi táto hranica bola ešte 100 000 EUR. Aj tu platí, že s rastom inflácie sa posúva aj hranica, od ktorej živnostník platí štandardnú sadzbu dane.

Hranice spojené s životným minimom. Životné minimum nie je fixná suma, ale valorizuje sa. Nie však podľa štandardnej inflácie, ale podľa „nízkopríjmovej inflácie“, ktorej prislúcha iný spotrebný kôš⁴⁶. Hodnota tejto inflácie nemusí byť totožná, môže byť nižšia, aj vyššia. Dopad tohto rozdielu však nebude veľký, uvádzame to najmä pre komplexnosť nášho zoznamu. Ide o tri hranice odvíjajúce sa od sumy životného minima – hranica NČZD (19,2-násobok životného minima), hranica 25 % sadzby dane (176,8-násobok životného minima) a konečne „milionárska daň“, ktorá sa aktivuje pri hranici 92,8-násobku životného minima a pri jej výpočte sa používa 44,2-násobok životného minima.

3.3.2.4 Energetická kríza

Energetická kríza úzko súvisí s témou inflácie, pre jej závažnosť a špecifickosť ju však uvádzame samostatne. Od jesene 2021 zaznamenala Európa prudký rast cien elektriny a plynu. Tieto ceny dosiahli v lete 2022 hodnoty, ktoré boli zhruba na úrovni desaťnásobku cien pred dvoch rokov. Až na jeseň 2022 začalo prichádzať ku korekcii cien oboch komodít. Na jar 2023 sa ceny oboch komodít pohybujú na výrazne nižších úrovniach ako v lete minulého roka, no aj tak dosahujú úroveň, ktoré sú zhruba o 50 – 100 % vyššie ako dlhodobý priemer.

Zhodnotenie dopadov na podnikateľský sektor a živnostníkov, špecificky v tomto momente, ešte nie je možné. Situáciu podnikateľov ovplyvňuje niekoľko faktorov.

Regulácia cien. Domácnosti a MSP so spotrebou do 30 MWh elektriny a 100 MWh plynu ročne spadajú pod regulované ceny oboch komodít. V praxi to znamená, že ich maximálne ceny stanovuje Úrad pre reguláciu sieťových odvetví a odvíjajú sa od cien na burze s oneskorením niekoľko kvartálov⁴⁷. To znamená, že rast cien dopadol na tých živnostníkov, ktorí spotrebovávajú energie v rámci svojej domácnosti, príp. tých s vlastnou, ale nízkou spotrebou⁴⁸, o niečo neskôr.

Aj v prípade regulovaných cien však bola pôvodná výška zálohových platieb nastavená extrémne vysoko. V prípade elektriny išlo napr. o regulovanú cenu 547,58 EUR za MWh⁴⁹, keďže pôvodný výpočet regulovaných cien sa odvíjal od burzového obdobia s maximálnymi

⁴⁶ Do februára 2023 bola spôsob valorizácie zložitejší, posudzovala sa nízkopríjmová inflácia, alebo zmeny čistého príjmu domácností

⁴⁷ Ceny pre rok 2024 sa budú počítať z burzových cien v 2. a 3. kvartáli roka 2023. Pozri TASR 2023

⁴⁸ Táto hranica je pomerne nízka, zodpovedá len malej remeselnej prevádzke, či obchodu. Bežná domácnosť ročne v najbežnejšom tarife (bez elektrického kúrenia a ohrevu vody) spotrebuje zhruba 2,3 MWh, pozri VYHODNAENERGIA.SK. Priemerná spotreba elektriny v domácnosti. www.vyhodnaenergia.sk. 19. septembra 2022 [citované 10. 5. 2023] Dostupné na <https://www.vyhodnaenergia.sk/blog/126/elektrina/priemerna-spotreba-elektriny-v-domacnosti>

⁴⁹ TA3. Vláda stanovila cenový strop na dodávky energií pre malé podniky. www.ta3.com. 16. januára 2023 [citované 4. 5. 2023] Dostupné na <https://www.ta3.com/clanok/256416/vlada-stanovila-cenovy-strop-na-dodavky-energii-pre-male-podniky>

cenami. Až zásahom vlády z februára 2023 prišlo k zmene maximálnej výšky na úroveň 199 EUR za MWh pri elektrine a 99 EUR za MWh pri plyne. Aj táto výška je však 2 až 3-krát vyššia ako bola bežná cena dodávok pred dvoma rokmi. Navyše, extrémne vysoká hodnota pôvodnej výšky záloh mohla motivovať mnohých živnostníkov k preventívnemu ukončeniu činnosti.

Dĺžka fixácie. Dopad vysokých cien energií bol rozdielny aj podľa toho, či mal živnostník, ktorý nespadal pod regulované ceny, nakúpené energie na dlhšie, alebo kratšie obdobie (fixácia). Riziko tu existuje oboma smermi. Krátka fixácia znamenala, že živnostník musel ísť na trh s energiami často v najmenej výhodnej situácii. No príliš dlhá fixácia však neumožňuje čerpať výhody z aktuálne klesajúcich cien energií. V lete 2022 však bola situácia taká neistá, že väčšina dodávateľov ani nebola schopná ponúkať dlhodobjšie fixácie malým zákazníkom.

Krach dodávateľa. Turbulencie na trhu s energiami spôsobili mnohým dodávateľom finančné problémy. Už na jeseň 2021 skrachoval⁵⁰ alternatívny dodávateľ Slovakia Energy s 300 000 zákazníkmi. Nie je známe, koľko z nich bolo živnostníkov, no štatisticky pravdepodobne mohlo ísť o menšie desiatky tis.. Hoci zákazníkov prevzal dodávateľ poslednej inštancie, tento presun bol spojený so značnou neistotou.

3.3.3 Sociálne aspekty

Špecifikom živnostenského stavu je prepojenie obchodného života so súkromným. Toto prepojenie nie je len mentálne, ale aj praktické – v podobe legálneho ručenia, prepojenia firemných a osobných financií, či zásahom podnikania do sociálneho zabezpečenia živnostníka. V tejto podkapitole sa venujeme špecifickej prekážke – neobmedzenému ručeniu.

3.3.3.1 Neobmedzené ručenie

Živnostník ručí za svoje podnikanie celým svojím majetkom. To znamená, že v prípade, že podnikanie živnostníka skončí neúspešne, alebo záväzky prevýšia aktíva, môže prísť o svoj majetok. V prípade s. r. o., majetok spoločnosti zodpovedá za jeho záväzky, ale majitelia spoločnosti ručia len do výšky svojho vkladu do spoločnosti.

Živnostník tak v prípade vzniku škody, sporu (so zákazníkom, či obchodným partnerom, alebo zamestnancami), ale najmä nesprávnymi podnikateľskými krokmi (vysoká zadlženosť a pod.) riskuje celý svoj podnikateľský, aj osobný majetok, vrátane majetku v spoločnom vlastníctve manželov.

3.3.4 Hroziace prekážky

Okrem existujúcich prekážok, ktoré sme popísali v predchádzajúcich kapitolách, môžu živnostníci v blízkej budúcnosti čeliť novým výzvam. Identifikovali sme jednu významnú domácu hrozbu a jednu medzinárodnú hrozbu.

3.3.4.1 E-faktúra

Už niekoľko rokov sa pracuje na projekte e-faktúry. Hoci nateraz sa postup tohto opatrenia pozastavil, v blízkej budúcnosti môžeme očakávať návrat k tomuto konceptu. Kým e-kasa rieši

---

⁵⁰ FUNTÍKOVÁ, Denisa. Krach roka: Po energiách kontroverzného podnikateľa sa zľahla zem. Koná polícia. HNonline.sk. 17. decembra 2021 [citované 14. 5. 2023] Dostupné na <https://hnonline.sk/finweb/ekonomika/16596469-krach-roka-po-energiach-kontroverzneho-podnikateľa-sa-zlahla-zem-kona-policia>

len transakcie cez registračnú pokladňu, cez systém e-faktúry budú musieť státisíce podnikateľov, živnostníkov a účtovníkov hlásiť každú fakturáciu.

E-faktúra bude pre podnikateľov predstavovať dva hlavné problémy. Po prvé, bude to znamenať zvýšenú byrokráciu, pretože každú faktúru budú musieť priebežne nahlásiť Finančnej správe. Toto hlásenie môže byť pre podnikateľov zložité a náročné, keďže štátne IT systémy môžu byť chybné nastavené, pomalé, alebo nefungovať správne. Po druhé, faktúra zmení spôsob fungovania účtovníctva, pretože už nebude možné robiť ho dávkovo, ale nonstop. Každú chybu alebo nedorozumenie vo fakturácii bude nutné zložiť stornovať.

3.3.4.2 Povinná premena na zamestnancov

V posledných rokoch registrujeme v Európe niekoľko iniciatív⁵¹ na prísnejšie posudzovanie závislej práce. Snahou týchto iniciatív je donútiť živnostníkov, ktorí vykazujú znaky závislej práce (práca primárne pre jedného klienta) donútiť k premene na štandardných zamestnancov. Týka sa to aj živnostníkov, ktorí na získavanie zákaziek využívajú rôzne platformy. V tejto veci existuje dokonca aj rozpracovaný legislatívny návrh na úrovni EÚ⁵².

Tieto návrhy majú potenciál zásadne sťažiť uplatnenie živnostníkov a znížiť ich počet. Príkladom môže byť posudzovanie „falošného živnostníka“ v Nemecku. Mimoriadne komplikovaný zákon (prezývaný aj „monštrum pracovného práva“⁵³) hrozí živnostníkom drastickými postihmi (vrátane väzenia) v prípade, ak by ich podnikanie spĺňalo zákonom stanovené podmienky „falošného živnostníka“. Aj tento zákon prispel k tomu, že počet živnostníkov a iných SZČO v Nemecku za posledných 10 rokov klesol o skoro 17 %.

Menej očividnou formou znižovania atraktivity živnostníkov, ale rovnako účinnou, môžu byť aj zmeny ich postavenia, napr. zavedením možnosti kolektívneho vyjednávania, ktoré Európska komisia povolila v októbri 2022⁵⁴. Kolektívne vyjednanie živnostníkov popiera podstatu obchodného vzťahu dvoch partnerov a posúva živnostníka do postavenia zamestnanca. Možnosť kolektívneho vyjednávania by mohla viesť k vytvoreniu kvázi-monopolnej skupiny živnostníkov, ktorí by vytvorili uniformné podmienky na trhu pre určitú činnosť a znížili tak možnosti konkurencie. Práve rôznorodosť zmluvných podmienok, a z nich vyplývajúca flexibilita, je konkurenčnou výhodou živnostníkov na trhu. Kolektívne

⁵¹ Pozri napríklad RISAK, M. DULLINGER, T. The concept of ‘worker’ in EU law: status quo and potential for change. ETUI. 2018 [citované 16. 5. 2023] Dostupné na <https://www.etui.org/publications/reports/the-concept-of-worker-in-eu-law-status-quo-and-potential-for-change>

⁵² OSBORNE CLARCK. New directive threatens the use of self-employed contractor models in Europe. Osborne Clarke. 3. február 2023 [citované 12. 5. 2023] Dostupné na <https://www.osborneclarke.com/insights/new-directive-threatens-use-self-employed-contractor-models-europe>

⁵³ SPANJAART, JASPER. The true state of freelancers in Europe: less self-employed workers, but critical for the future. totalent.eu. 17. novembra 2021 [citované 11. 5. 2023] Dostupné na <https://totalent.eu/the-true-state-of-freelancers-in-europe-less-self-employed-workers-but-critical-for-the-future/>

⁵⁴ ALLENBACH-AMMANN, JÁNOS. EU Commission allows collective bargaining for solo self-employed. EurActiv. 4. októbra 2022 [citované 11. 5. 2023] Dostupné na <https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/eu-commission-allows-collective-bargaining-for-solo-self-employed/>

vyjednávane živnostníkov by zároveň znamenalo posun tejto formy ekonomickej aktivity smerom k zamestnaneckému pomeru a viedlo by tak ku zníženiu ich atraktivity.

3.4 Nedávne legislatívne zlepšenia

Ostatných niekoľko rokov sme boli svedkami viac ako dvoch stoviek (252 opatrení k máju 2023⁵⁵) presadených antibyrokratických opatrení primárne z dielne MH SR. Okrem mnohých univerzálnych, ktoré sa týkajú všetkých foriem podnikania, sa v zozname nachádza 7 splnených opatrení špecificky cielených na živnostníkov a jedno opatrenie „v riešení“.

Zjednodušenie legislatívy upravujúcej živnostenské podnikanie. Novela živnostenského zákona účinná od 1. 8. 2021 zjednodušuje podmienky živnostenského podnikania. Ide napr. o nasledovné:

- zníženie miery regulácie pri preukazovaní odbornej spôsobilosti pri remeselných živnostiach a zníženie lehoty na preukázanie odbornej praxe,
- zníženie miery regulácie pri preukazovaní odbornej praxe v odbore pri niektorých viazaných živnostiach a skrátenie lehoty na preukázanie praxe v odbore,
- zníženie počtu remeselných živností,
- úpravy vzniku živnostenského oprávnenia FO s bydliskom v štáte, ktorý nie je členským štátom EÚ, zmluvný zmluvnou stranou Dohody o Európskom hospodárskom priestore alebo zmluvným štátom Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj, ktoré nemajú udelený pobyt na území SR.

Zavedenie možnosti prerušiť živnosť na 1 mesiac. Doba pozastavenia živnosti nie je od augusta 2021 zákonom limitovaná. Živnostník je oprávnený oznámiť živnostenskému úradu dobu prerušenia živnosti na ním určený čas s ohľadom na svoje aktuálne potreby. Za uvedených podmienok môže byť živnosť pozastavená aj len na niekoľko dní, či týždňov. Rovnako, ako dovtedy, podnikateľ má priestor kedykoľvek v priebehu pozastavenia oznámiť živnostenskému úradu zmenu doby pozastavenia prevádzkovania živnosti.

Zrušenie duplicitnej oznamovacej povinnosti pri otvorení novej prevádzky (Živnostenský a Colný úrad). Nakoľko oznámenie o zriadení novej prevádzky sa podáva aj na príslušný OÚ, odbor živnostenského podnikania, tak vypustenie duplicitnej oznamovacej povinnosti Colnému úradu šetrí čas, aj administratívne náklady všetkých dotknutých subjektov.

Predĺženie oprávnenia živnostenského úradu na zrušenie živnosti v prípade jej nevykonávania dlhšiu dobu z 2 na 4 roky od jej založenia. Podľa tohto opatrenia sa z dvoch rokov na štyri roky predĺžila lehota, po uplynutí ktorej môže živnostenský úrad zrušiť živnosť, ak podnikateľ nezačal prevádzkovať živnosť po vzniku živnostenského oprávnenia, alebo ak túto živnosť bez pozastavenia prevádzkovania živnosti prestal prevádzkovať. V zmysle predchádzajúcej právnej úpravy, v prípade, ak sa živnostník rozhodol po 2 rokoch pokračovať vo svojej živnosti, musel prejsť opätovne celým procesom na vydanie živnostenského oprávnenia na vykonávanie živnosti. Vďaka opatreniu sa predĺžila táto lehota na 4 roky a subjekty, ktorých sa to dotýka, ušetria na administratívnych nákladoch pri podaní opätovnej žiadosti na získanie živnostenského oprávnenia 200 minút každé 2 roky, čo predstavuje ušetrenie 16 EUR pre 1 podnikateľa.

Zrušenie pokuty Živnostenského úradu za neuvedenie registra a čísla zápisu na faktúre. Opatrením sa zabezpečilo, aby v prípade porušenia povinnosti podnikateľa uviesť na

⁵⁵ Zoznam dostupný na stránkach MH SR <https://kilecko.mhsr.sk/>

faktúre register a číslo zápisu, neboli ukladané pokuty, ale najskôr má byť uložené opatrenie na odstránenie tohto nedostatku v primeranej lehote. Na pracovnom stretnutí boli zo strany MV SR usmernení vedúci odborov živnostenského podnikania OÚ v sídle kraja, aby pri porušení povinnosti podnikateľa podľa živnostenského zákona a osobitných predpisov pri menej závažných porušeníach, bolo uložené opatrenie na odstránenie nedostatku v primeranej lehote. Neuvedenie registra a čísla zápisu na faktúre je takýmto menej závažným porušením a k uloženiu sankcie má dochádzať vtedy, ak podnikateľskou činnosťou dochádza k ohrozeniu zdravia, bezpečnosti, porušeniu povinnosti väčšieho rozsahu a pri neoprávnenom podnikaní.

Realizáciou opatrenia sa zníži pokutovanie podnikateľských subjektov za nesprávne vyhotovenie faktúr, ktoré je často neúmyselné. Opatrenie má pozitívny vplyv na podnikateľské prostredie, pretože šetrí finančné náklady, ktoré boli vynakladané na vzniknuté pokuty.

Zjednodušenie postupu pri zápise viazanej živnosti pre oprávnené osoby na pravidelnú kontrolu vykurovacích a klimatizačných systémov. Návrh zákona zjednodušuje postup pri zápise viazanej živnosti pre oprávnené osoby na pravidelnú kontrolu vykurovacích a klimatizačných systémov. Pravidelná kontrola vykurovacieho/klimatizačného systému sa vykonáva ako viazaná živnosť. Kvôli zjednodušeniu postupu pri zápise viazanej živnosti sa vypúšťa krok „požiadat' o vydanie osvedčenia“, ktoré vydáva MH SR (resp. ním poverená osoba – SIEA) a na živnostenskom úrade predkladať len doklad o odbornej spôsobilosti osoby, ktorá bude zodpovedná za výkon pravidelnej kontroly vykurovacieho/klimatizačného systému. Ruší sa jeden krok – vydanie osvedčenia pre nové odborne spôsobilé osoby, pričom stačí doklad o vykonaní skúšky.

Zrušenie viazanej živnosti na vykonávanie činnosti Predaj pyrotechnických výrobkov kategórie F2, kategórie F3, kategórie T1 a kategórie P1. Opatrením dochádza k zníženiu počtu viazaných živností, nakoľko sa živnosti „Predaj pyrotechnických výrobkov kategórie F2, kategórie F3, kategórie T1 a kategórie P1“ a „Odborná príprava na získanie odbornej spôsobilosti predavača pyrotechnických výrobkov“ stávajú voľnými živnosťami. V nadväznosti na to, implementáciou opatrenia odpadla predajcom pyrotechniky povinnosť zaškoľovať zamestnancov mimo zodpovedného vedúceho za prevádzku.

Okrem spomenutých vykonaných zmien je jedno opatrenie aktuálne v riešení – **Upravenie podmienky pre živnostenské podnikanie od 16 rokov.** Cieľom je zjednodušiť prístup mladých ľudí k podnikaniu. Navrhovaná zmena by bola aplikovaná iba na voľné živnosti, prípadne aj z nich by boli vylúčené isté odvetvia, ktoré by vzhľadom na vek mohli byť v rozpore s inými zákonmi (napr. kúpa a predaj tovaru – alkohol, cigarety, ako aj prevádzkovanie herných automatov a pod.). Takto upravený zoznam voľných živností pre 16-ročných by bol jasne a zreteľne definovaný. Na to, aby mladí ľudia vo veku 16 – 18 rokov, teda pred dovŕšením plnoletosti, mohli začať podnikat' na základe živnostenského oprávnenia, bude nevyhnutný písomný súhlas zákonného zástupcu.

4 Návrh odporúčaní pre odstraňovanie prekážok a zlepšenia podmienok pri živnostenskom podnikaní v SR

Živnostníci sú súčasťou slovenského podnikateľského prostredia, a preto aj oni benefitujú z plošných opatrení, ktoré sú určené na zlepšenie podnikateľského prostredia, či už sú to zmeny v činnosti kontrolných orgánov, účtovníctva, podporných schém a podobne.

Po analýze živnostenského stavu a prostredia, v ktorom pôsobia, prichádza táto kapitola s niekoľkými odporúčaniami, špecificky určenými pre zlepšenie podmienok živnostenského podnikania na Slovensku.

4.1 Hranica obratu DPH

Ako sme uviedli vyššie, ak by sa hranica 49 790 EUR upravovala o infláciu, dnes by mala dosahovať 76 630 EUR. Alternatívne môžeme využiť prepočet pomocou priemernej mzdy, keďže v slovenskom kontexte sa niekedy tržby živnostníka prezentujú ako hrubý príjem a porovnávajú sa so mzdou zamestnanca. V roku 2009 bola priemerná mzda 744 EUR, limit 49 790 EUR tak predstavoval 67-násobok priemernej mzdy. Priemerná mzda v roku 2022 dosiahla 1 304 EUR. Hranica pre DPH tak predstavuje už len 37-násobok priemernej mzdy. Poklesla tak pri použití mzdovej metriky o 55 %.

Priestor na zvyšovanie určite existuje – v Rumunsku bola hranica nastavená na 88 500 EUR. V porovnaní s priemernou mesačnou mzdou 5 380 rumunských lei (asi 1v089 EUR) je táto hranica nastavená na približne 56-násobok priemernej mzdy. Pre podnikateľov v Rumunsku to znamená, že majú oveľa dlhší časový rámec na zaplatenie DPH, než majú podnikatelia na Slovensku. Taliansko má tiež vyšší limit registrácie DPH (65 000 EUR v roku 2021), Francúzsko má pre podnikanie s tovarom limit 85 800 EUR (a pre podnikanie so službami limit 34 400 EUR) a Írsko má limit 75 000 EUR pre podnikanie s tovarom a 34 400 EUR pre podnikanie so službami.

Keďže limity tejto výnimky z platenia DPH pre malé podniky je potrebné dohodnúť s Európskou komisiou, je namieste, aby slovenská vláda iniciovala túto zmenu. Výška limitu sa môže na základe článku 395 smernice o DPH upraviť na základe žiadosti členského štátu, podľa ktorej Európska komisia vypracuje návrh rozhodnutia. Takto postupovala ČR, kde vláda 2. 11. 2021 odsúhlasila poverenie Ministerstvu financií ČR, aby požiadalo Európsku komisiu o zvýšenie limitu zo súčasných 1 mil. CZK na 2 mil. CZK. ČR požiadala o zvýšenie súčasnej prahovej hodnoty na konci roka 2021 z 35 000 EUR na 85 000 EUR do 31. 12. 2024. Žiadosti ČR bolo vyhovené koncom mája 2022⁵⁶. Minister financií ČR vyhlásil, že limit bude platiť od nového roka, a tým ubudne až 105 tis. platcov DPH.

I napriek tomu, že od 1. 1. 2025 budú môcť všetky členské štáty zvýšiť prahovú hodnotu až na sumu 85 000 EUR, si myslíme, že aj rok naviac so zvýšeným limitom povinnosti platiť DPH, by pre slovenských podnikateľov znamenal významnú podporu.

Najpriamočiarejším opatrením by bolo zvýšiť hodnotu tohto limitu o infláciu. Keďže by nebolo praktické meniť túto hodnotu každý rok a už súčasná hodnota pôvodnej hranice z roku 2009 dosahuje v roku 2023 spomínanú hodnotu 76 630 EUR, navrhujeme požiadať o výnimku

⁵⁶ ZELENÝ, Petr. EU schválila Česku zvýšení limitu povinného placení DPH na dva mil. korun. Česká televize. 22. máj 2022. [citované 16. 5. 2023] Dostupné na <https://ct24.ceskatelivize.cz/domaci/3493148-eu-schvalila-cesku-zvyseni-limitu-povinneho-placeni-dph-na-dva-miliony-kc-platcu-dane>

rovno na úrovni 85 000 EUR, teda na cieľovej úrovni smernice. Pri prepočte cez 67-násobok priemerej mzdy je hodnota hranice dokonca až 87 000 EUR, čo opäť potvrdzuje oprávnenosť hranice 85 000 EUR.

4.2 Limit paušálnych výdavkov

Ako sme vysvetlili v predchádzajúcej kapitole, od roku 2017 bol stanovený maximálny limit paušálnych výdavkov na 20 tis. EUR a tento limit sa odvtedy nezmenil, čo nezohľadňuje zmeny v inflácii. Riešením je viazanie maximálneho limitu paušálnych výdavkov na makroekonomické ukazovatele, konkrétne na infláciu, pretože tá ovplyvňuje rast nákladov a cien. Inflácia má vplyv nielen na náklady, ale aj na príjmy živnostníkov, a preto by sa maximálny limit paušálnych výdavkov mal prispôbiť inflácii, aby sa zachovala jeho hodnota.

Navrhujeme model, ktorý predpokladá zohľadnenie miery inflácie pri zmene maximálneho limitu paušálnych výdavkov. Východiskom pre navrhovaný maximálny limit paušálnych výdavkov bola predikcia vývoja inflácie NBS na roky 2022 – 2024. Tabuľka nižšie udáva hodnoty po zohľadnení reálnej a očakávanej inflácie (aktualizované na základe jarnej predikcie NBS z marca 2023).

Tabuľka č. 17: **Inflačne upravený limit paušálnych výdavkov**

Rok	Navrhovaný max. limit paušálnych výdavkov	
	Percentuálny nárast inflácie	
Počiatočný stav	0,00 %	20 000,00
2017	1,30 %	20 260,00
2018	2,50 %	20 766,50
2019	2,70 %	21 327,20
2020	1,90 %	21 732,41
2021	3,20 %	22 427,85
2022	12,10 %	25 141,70
2023*	10,50 %	27 781,60
2024*	6,70 %	29 643,00

Zdroj: Národná banka Slovenska⁵⁷

Navrhované navýšenie maximálneho limitu paušálnych výdavkov na hodnotu 25 141,70 EUR v roku 2022 by prinieslo pre živnostníkov výhody, vzhľadom na zvýšené náklady, ktoré boli spôsobené rastom inflácie na Slovensku. Na základe uvedeného by bola obsiahnutá skupina SZČO s príjmom do 41 903 EUR⁵⁸.

Model by však mal zohľadňovať aj hranicu 15 % sadzby dane, z dôvodu, aby živnostníkovi nevznikla povinnosť zdaňovať príjem vyššou percentuálnou sadzbou ako je 15 % (t. j. 19 % a 25 %). Pôvodná hranica 100 000 EUR bola znížená na úroveň 49 790 EUR (pozri predchádzajúca kapitola), v rámci ktorej je výška daňovej povinnosti na úrovni 15 %. Preto by

⁵⁷ NBS. Ekonomický a menový vývoj jar 2023. NBS. 28. marec 2023. [citované 17. 5. 2023] Dostupné na <https://nbs.sk/dokument/c2d01308-ee59-4632-b8a5-e252b60a4324/stiahnut?force=false>

⁵⁸ Suma 25 141,70 EUR predstavuje 60 % zo 41 903 EUR

bolo logické posunúť hranicu paušálnych výdavkov tak, aby korešpondovala s hranicou na 15% sadzbu dane. Maximálny limit pri uplatňovaní paušálnych výdavkov (60 %) by tak mal byť nastavený na úroveň 29 874 EUR, čím by sa obsiahla celá skupina živnostníkov s príjmom do 49 790 EUR. V prípade budúceho zvýšenia hranice sadzby 15 % dane navrhujeme posunúť aj hranicu paušálnych výdavkov, aby nevznikali zbytočné účtovné komplikácie pri uplatňovaní oboch režimov.

4.3 Režim paušálnej dane

Zaujímavú alternatívu pre živnostníkov do určitej veľkosti môže predstavovať tzv. režim paušálnej dane. V tomto režime je živnostník odbremený od väčšiny administratívnych úkonov spojených s administratívou daní a odvodov. Celú agendu si vybaví jednou paušálnou platbou (buď na ročnej alebo alternatívne mesačnej báze).

Paušálna daň bola na Slovensku platná v období 1999 – 2003. Počítala sa percentom z príjmov živnostníka (nie zisku), pričom záviselo na príjmovom pásme, v ktorom sa živnostník nachádzal (2 % z príjmov do 500 000 Sk, 2,25 % z príjmov do 1 000 000 Sk a 2,5 % z príjmov do 1 500 000 Sk), pričom minimálna výška bola 3 000 Sk⁵⁹.

K zrušeniu tohto režimu prišlo v rámci rozsiahlych daňových reforiem v roku 2004. Dôvody na zrušenie boli dva. Prvým dôvodom bola vízia rovnej dane naprieč celým daňovým systémom, ktorej paušálna daň odporovala. Druhým dôvodom bola daňová optimalizácia, kedy podľa ministerstva financií „pred koncom obdobia si niektorí paušálni živnostníci nechali na seba previesť platby od podnikateľov, ktorí neplatili paušálnu daň, aby za províziu znížili ich daňový základ⁶⁰.“

Tieto dva argumenty je možné po 20 rokoch opäť prehodnotiť. Daňový systém sa z režimu rovnej dane za toto obdobie značne posunul a opäť aplikuje viacero sadzieb. Ku kontrole neoprávnenej optimalizácie daní má dnes Finančná správa oveľa širšiu paletu nástrojov, ktorá môže takúto činnosť obmedziť. Príkladom funkčnej paušálnej dane je dnes ČR.

4.3.1 Český režim paušálnej dane

Príkladom je režim paušálnej dane v susednej ČR, kde bol zavedený od januára 2021 zmenou zákona 586/1992 Sb., o daních z príjmov vytvorený tzv. paušálny systém. Ten je založený na dobrovoľnosti a jeho hlavnými znakmi pre skupinu daňovníkov spĺňajúcich zákonné podmienky sú:

- ústretovosť voči daňovníkom,
- výrazné zníženie administratívnej záťaže daňovníkov v súvislosti s povinnosťami týkajúcimi sa dane z príjmov a tzv. poistného na verejné poistenie (poistné na dôchodkové poistenie a príspevok na štátnu politiku zamestnanosti, poistné na verejné zdravotné poistenie),
- spojenie týchto troch transakcií do jednej platby, ktorú daňovník zaplatí daňovému úradu,

⁵⁹ 366/1999 Z. z.

⁶⁰ SME, Paušálna daň zaniká. SME.sk. 14. októbra 2003 [citované 7. 6. 2023] Dostupné na <https://www.sme.sk/c/1143649/pausalna-dan-zanika.html>

- plnenie povinností v oblasti dane z príjmov a verejného poistenia bez podávania daňových priznaní a výkazov poistného,
- obmedzený rozsah oznamovacích povinností,
- výrazné zníženie neistoty v súvislosti s kontrolnými vstupmi daňovej správy,
- správu vykonávajú orgány Finančnej správy ČR v súlade s daňovým poriadkom.

Daňovník v režime paušálnej dane musí v českom modeli splniť niekoľko podmienok⁶¹:

- je SZČO podľa zákona upravujúceho dôchodkové poistenie a zákona upravujúceho verejné zdravotné poistenie,
- nie je platiteľom DPH a nie je povinný sa registrovať pre DPH, s výnimkou registračnej povinnosti identifikovanej osoby,
- nie je spoločníkom verejnej obchodnej spoločnosti alebo komplementárom komanditnej spoločnosti,
- nie je dlžníkom, voči ktorému bolo začaté konkurzné konanie,
- v zdaňovacom období, ktoré bezprostredne predchádza príslušnému zdaňovaciemu obdobiu, neprekročil príslušné príjmy pre vybrané pásmo paušálnej sadzby dane, s výnimkou príjmov oslobodených od dane, príjmov, ktoré nie sú predmetom dane, príjmov, z ktorých sa daň vyberá zrážkou podľa osobitnej sadzby dane,
- v prvý deň príslušného zdaňovacieho obdobia nevykonáva činnosť, z ktorej plynú príjmy zo závislej činnosti, s výnimkou príjmov, z ktorých sa daň vyberá zrážkou podľa osobitnej sadzby dane,
- podá správcovi dane oznámenie o zaradení do paušálneho režimu, v ktorom si zvolí pásmo paušálneho režimu a najneskôr v posledný deň lehoty na podanie oznámenia o zaradení do systému paušálnej dane, podá oznámenie o začatí prevádzkovania samostatnej zárobkovej činnosti podľa zákonov upravujúcich organizáciu a vykonávanie sociálneho poistenia a verejného zdravotného poistenia.

Režim paušálnej dane umožňuje živnostníkovi vysporiadať daňovo-odvodové povinnosti paušálnou mesačnou platbou v konštantnej výške podľa zvoleného režimu. Je to rozdiel oproti inštitútu paušálnych výdavkov (ktorý v ČR takisto funguje). Živnostník si v režime paušálnej dane sleduje len to, či jeho príjmy (tržby) neprekročili hranicu pásma (viď nižšie). Náklady sa v tomto režime vôbec neuplatňujú, pretože výška dane a odvodov je v danom pásme fixná.

S účinnosťou od roku 2023 prišlo v českom systéme k viacerým zmenám. Dôležitou zmenou bolo vytvorenie troch pásiem a posun maximálneho limitu z 1 mil. CZK na 2 mil. CZK.

Pásmo 1:

- príjem do výšky 1 000 000 CZK bez ohľadu na činnosť, z ktorej pochádza, alebo
- príjem do 1 500 000 CZK, ak najmenej 75 % príjmov zo samostatnej zárobkovej činnosti tvoria príjmy, na ktoré možno uplatniť výdavky vo výške 80 % alebo 60 % príjmov, alebo

⁶¹ FINANČNÍ SPRÁVA. Obecné informace. Finanční správa. 28. marec 2023. [citované 17. 5. 2023] Dostupné na <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/pausalni-dan/obecne-informace>

- do 2 000 000 CZK, ak najmenej 75 % príjmov zo samostatnej zárobkovej činnosti tvoria príjmy, na ktoré možno uplatniť výdavky vo výške 80 % príjmov.

V tomto pásme je mesačná platba: 6 208 CZK, ktorá sa skladá z:

1. dane z príjmu vo výške 100 CZK,
2. sociálneho poistenia vo výške 3 386 CZK,
3. zdravotného poistenia 2 722 CZK.

Pásmo 2:

- príjmy do 1 500 000 CZK bez ohľadu na činnosť, z ktorej pochádzajú, resp.
- do 2 000 000 CZK, ak aspoň 75 % príjmov zo samostatnej zárobkovej činnosti tvoria príjmy, na ktoré možno uplatniť výdavky vo výške 80 % alebo 60 % príjmov.

V tomto pásme je mesačná platba: 16 000 CZK, ktorá sa skladá z:

1. dane z príjmu vo výške 4 963 CZK,
2. sociálneho poistenia vo výške 7 446 CZK,
3. zdravotného poistenia 3 591 CZK.

Pásmo 3:

- príjem do 2 000 000 CZK bez ohľadu na činnosť, z ktorej pochádza.

V tomto pásme je mesačná platba: 26 000 CZK, ktorá sa skladá z:

1. dane z príjmu vo výške 9 320 CZK,
2. sociálneho poistenia vo výške 11 388 CZK,
3. zdravotného poistenia vo výške 5 292 CZK.

4.3.2 Alternatívy slovenského modelu paušálnej dane

Na vytvorenie slovenského režimu paušálnej dane sa ponúka viacero alternatív. Faktory, ktoré je potrebné zvážiť:

Hranica na platenie sociálnych odvodov. Hranica na platenie sociálnych odvodov predstavuje významnú daňovo-odvodovú bariéru, ktorá po dosiahnutí zásadne zdraží prevádzkovanie živnosti. V roku 2023 táto hranica dosahuje 7 824 EUR. Pokiaľ nepríde k zavedeniu ročného zúčtovania sociálnych odvodov, akýkoľvek režim paušálnej dane (so zahrnutím odvodov) by musel uvažovať aj o tejto hranici.

Hranica 15 % sadzby paušálnych výdavkov a povinnej registrácie na DPH. Nie je nutné, aby režim paušálnej dane kopíroval tieto hranice, no z praktických dôvodov a pre prehľadnosť systému, by bolo vhodné, aby ich reflektoval.

Zahrnutie zdravotných odvodov do režimu paušálnej dane. Zdravotné odvody sú z hľadiska svojho postavenia v daňovo-odvodovom režime špecifické. Zodpovedný za ich výber je iný subjekt (zdravotné poisťovne) a predstavujú de-facto „nákup“ produktu zdravotného poistenia. V prípade budúcich reforiem (napr. zavedenie zdravotného pripoistenia) by mohol byť režim paušálnej dane so zahrnutím zdravotných odvodov v konflikte s takouto reformou. Bez zahrnutia odvodov však režim paušálnej dane nedáva praktický zmysel

(daňovník by musel naďalej pripravovať daňové priznanie). Preto môže byť alternatívou ponechanie samostatnej platby voči zdravotnej poisťovni, no suma zdravotných odvodov by bola fixná (pomerozo k sume daní z paušálneho režimu).

Nastavenie hraníc. Keďže paušálny režim je z definície skokový a nie lineárny (celé pásmo má rovnakú daň a odvody, ktoré sa skokovo zmenia po prekonaní nastavenej hranice), oproti súčasnému stavu by ponúkal buď mierne výhodnejšie daňovo-odvodové podmienky (z hľadiska finančnej nákladnosti), alebo mierne horšie. Argumentom pre mierne horšie podmienky môže byť benefit v podobe výrazného zníženia administratívnych nákladov, argument pre mierne lepšie podmienky spočíva v tom, že finančná kalkulácia by u živnostníkov mohla prevážiť a „mierne horší“ variant by bol nevyužívaný.

Aplikácia daňového bonusu a iných dávok/úľav. Kalkulácie a uplatňovanie niektorých nástrojov sociálnej politiky (daňový bonus, hypotéka pre mladých a pod.) vychádza z podaného daňového priznania. Ponúkajú sa minimálne dve alternatívy na riešenie. V jednoduchšej by nebolo tieto nástroje možné v paušálnom režime uplatniť (daňovník by si miesto toho zvolil štandardný režim), v zložitejšej by muselo prísť k úprave týchto nástrojov tak, aby ráтали aj s možnosťou paušálneho režimu (napr. uplatnenie daňového bonusu, či hypotéky pre mladých priamo v platbe paušálneho režimu).

Slovenský režim paušálnej dane, ktorý by reflektoval súčasné daňovo-odvodové nastavenie, by mohol mať tri pásma:

Pásmo 1:

Mikrorežim pre živnostníkov neplatiacich sociálne odvody. Táto platba de facto zahŕňa len minimálne zdravotné odvody (daň je po zarátaní paušálnych výdavkov a NČZD nulová).

- Maximálny príjem 8 000 EUR ročne, zohľadňuje hranicu na platenie sociálnych odvodov.
- Ročná paušálna platba v roku 2023: $12 \times 84,77 \text{ EUR} + 0 \text{ EUR} = 1 017 \text{ EUR}$.

Pásmo 2:

Stredný režim. Tento režim by bol nastavený podľa úrovne minimálnych odvodov. Platbu dane sme nastavili na stredovú hodnotu medzi príjem 8 000 EUR a 27 000 EUR, t. j. na fiktívny príjem 17 500 EUR. Pri takomto príjme je daň z príjmu naďalej nulová.

- Maximálny príjem 27 000 EUR ročne, zohľadňuje hranicu na prekonanie minimálnych sociálnych odvodov pri 60 % paušálnych výdavkoch.
- Ročná paušálna platba v roku 2023: $12 \times 84,77 \text{ EUR} + 12 \times 200,72 \text{ EUR} + 0 \text{ EUR} = 3 425 \text{ EUR}$.

Maximálny režim. Pri tomto režime kopírujeme súčasnú hranicu pre 15 % sadzbu dane z príjmu. V súlade s predchádzajúcim návrhom posunutia hranice paušálnych výdavkov, uvažujeme s jej posunutím takisto na hranicu 49 790 EUR. Platba dane z príjmu je nastavená opäť na stredovú hodnotu medzi 27 000 EUR a 49 790 EUR, teda na fiktívny príjem 38 395 EUR.

- Maximálny príjem 49 790 EUR ročne, zohľadňuje súčasnú hranicu na 15 % sadzbu dane.
- Ročná paušálna platba v roku 2023: $1 876 \text{ EUR} + 4 443 \text{ EUR} + 834 \text{ EUR} = 7 153 \text{ EUR}$.

Prípadné zavedenie režimu paušálnej dane si bude vyžadovať širšiu spoločenskú diskusiu, aj z pohľadu nastavenia sociálnej politiky a špecifických životných situácii živnostníka. Príkladom je možnosť uplatniť si daňový bonus, ktorá reálne prichádza až s nenulovou daňovou povinnosťou. Podobne ako v ČR, uvažujeme len o dobrovoľnom modeli a ponúkame ho ako návrh do diskusie.

4.4 Kampaň na zlepšenie sociálneho povedomia

V kapitole venujúcej sa popisu prekážok sme sa venovali aj problému nízkeho povedomia o fungovaní sociálneho systému a dopadoch svojich rozhodnutí na budúce sociálne zabezpečenie zo strany živnostníkov.

Špecifikom živnostenského podnikania (ale aj podnikania ako takého, najmä v prípade 1-osobových obchodných spoločností bez zamestnancov) je úzke prepojenie osobnej finančnej budúcnosti s finančnou budúcnosťou svojho podnikania. Oddelenie zodpovednosti za vlastné podnikanie, od zodpovednosti za vlastné sociálne zabezpečenie, by odporovalo logike živnostenského stavu. No je možné, ba dokonca nutné, zlepšiť informovanosť živnostníkov o týchto skutočnostiach.

Časť tejto zodpovednosti leží na pleciach samotných živnostníkov. Zároveň však platí, že by malo byť v najvyššom záujme štátu túto informovanosť aktívne zvýšiť a udržiavať.

Ponúkajú sa dve paralelné možnosti. Prvou sú nárazové informačné kampane zamerané na živnostníkov a drobných podnikateľov. Takáto kampaň by mala informovať živnostníka o základných aspektoch fungovania sociálneho systému, najmä o vzťahu odvodov a výšky budúcich dávok. Na kampaň môžu byť využité nielen tradičné kanály v podobe masmédií, sociálnych sietí, ale aj komunikačné kanály Finančnej správy a SP, keďže práve toto sú inštitúcie prichádzajúce do pravidelného styku so živnostníkmi. Samozrejmosťou by mala byť takáto kampaň vždy po zavedení výraznejších zmien v sociálnom systéme, ktoré majú dopad na budúce dávky pre živnostníkov.

Okrem nárazových globálnych kampaní je ale rozsiahly priestor aj na trvalé zvýšenie informovanosti na individuálnej úrovni. Dnešné prostriedky elektronizácie umožňujú informovať každého poistenca a daňovníka, ale obzvlášť podnikateľov, v pravidelnom intervale o jeho individuálnom postavení v sociálnom systéme, v podobe orientačného prepočtu aktuálnej výšky možných dávok.

Príkladom je model tzv. „oranžovej obálky“, ktorou SP poistenca v pravidelných intervaloch informuje o jeho budúcom dôchodku. Snahy o takýto proces trvajú minimálne od roku 2014⁶². Na jar 2023 je v legislatívnom procese návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov⁶³. Tento zákon by mal zabezpečiť, aby SP svojich klientov každých 5 rokov informovala o predpokladanej výške budúceho dôchodku. Existuje však priestor na častejšiu frekvenciu týchto oznámení a ich

⁶² ĎURANA, Radovan. Oranžová dôchodková obálka. Trend. 6. august 2014. [citované 6. 5. 2023] Dostupné na <https://www.trend.sk/blogy/oranzova-dochodkova-obalka>

⁶³ LP/2022/690. Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia niektoré zákony. Slov-Lex. [citované 19. 5. 2023] Dostupné na <https://www.slovlex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2022/690>

rozšírenie aj na iné formy dávok. Dôchodcovské správčovské spoločnosti už teraz v ročných intervaloch informujú o predpokladanom vývoji úspor sporiťa v II. pilieri.

Samostatným krokom zo strany verejnej správy by malo byť mapovanie reálneho povedomia živnostníkov o svojich nárokoch zo sociálneho systému. Tézu o vysokorizikovom správaní živnostníkov, z hľadiska zabezpečenia na dôchodku a v rôznych iných životných situáciách, nie je v súčasnosti možné dostatočne potvrdiť ani vyvrátiť.

4.5 Odvod na úrazové poistenie

Navrhujeme pôvodnú výšku odvodu SZČO do rezervného fondu solidarity znížiť na 2 % (úroveň odvodu za poistencov štátu) a 2,75 % presunúť do fondu úrazového poistenia, čím by sa vytvoril finančný základ pre poistenie SZČO v tomto poistení.

Takáto sadzba by výrazne prevyšovala sadzbu 0,8 %, ktorú platia zamestnávateľia, čo by vykrylo aj nižší VZ živnostníkov. Pri minimálnom VZ 605 EUR a predpokladanom počte 195 000 živnostníkov, by takýto odvod vo fonde ročne vytvoril zdroje približne vo výške 28 mil. EUR. Aktuálne sa vo fonde úrazového poistenia ročne tvorí zhruba 234 mil. EUR, pričom reálne výdavky tvoria 50 – 60 mil. EUR ročne. Dodatočné zdroje z odvodov SZČO by tak násobne pokryli nové potreby a väčšina prebytku by opäť pretiekla do sanovania dôchodkového systému, rovnako ako pri pôvodnom nastavení v podobe rezervného fondu solidarity. Fiškálna záťaž takejto zmeny by sa potom reálne pohybovala maximálne v jednotkách mil. EUR.

Záver

Živnostenské podnikanie si na Slovensku v 90. rokoch vybudovalo významné postavenie, plne porovnateľné so zvyškom Európy. Živnostníci tvoria významnú silu v podnikateľskom prostredí. Poslanie živnostníka na jednej strane predstavuje alternatívnu možnosť oproti zamestnaniu, ktorá ponúka viac flexibility a zodpovednosti. Je základným nástupným bodom do podnikania vďaka možnosti jednoduchšieho účtovníctva, možnosti využiť paušálne výdavky, či možnosti skĺbiť účasť vo verejnom systéme sociálnej ochrany s podnikaním. Zároveň je však aj odrazovým mostíkom pre podnikateľské nápady, pretože ponúka možnosť rastu. Počet živnostníkov na Slovensku výrazne narástol najmä v 90. rokoch, kedy z nulového počtu narástli až na úroveň 300 – 400 tis. aktívnych živnostníkov. Od prelomu milénia sa počty živnostníkov do istej miery na týchto číslach stabilizovali. Ekonomické, daňové, či administratívne zmeny však naďalej vyvolávajú fluktuáciu počtu živnostníkov.

V ostatných rokoch muselo živnostenské podnikanie čeliť viacerým neistotám – politickej neistote ohľadom daňových a ďalších legislatívnych zmien na Slovensku aj v EÚ, pandémie, aj energetickej kríze a rekordnej inflácii v ekonomike. Okrem týchto výziev musia čeliť živnostníci ďalším špecifickým výzvam, ako sú administratívne prekážky, či sociálne aspekty a informovanosť. V práci boli identifikované tri skupiny prekážok: administratívne, ekonomické a sociálne.

Skupina administratívnych prekážok je najpočetnejšia. Patria medzi ne povinnosti spojené so spracovaním osobných údajov, EET, byrokratická náročnosť zamestnávania, náročná elektronická komunikácia, ale aj povinnosti spojené s odpadovým hospodárstvom, povinnosti voči úradu verejného zdravotníctva, či najnovšie zákon o mediálnych službách.

Ekonomické prekážky sa týkajú najmä daňovo-odvodového zaťaženia, špecificky v kontexte inflácie. Aktuálnou prekážkou je aj energetickej kríza. Sociálnou prekážkou je slabé povedomie o verejnom sociálnom systéme a podmienkach jednotlivých nárokov z neho, ale aj neobmedzené ručenie živnostníka.

V práci sme predstavili niekoľko potenciálnych zlepšení špecificky pre živnostenský stav na Slovensku. Navrhujeme zvýšiť hranicu obratu pre DPH, zvýšiť limit paušálnych výdavkov v kontexte inflácie, či pripraviť kampaň na zlepšenie sociálneho povedomia. Sociálnu situáciu živnostníkov by zlepšila aj zmena štruktúry odvodov, s presmerovaním časti odvodov do úrazového poistenia. Špecifickou časťou je návrh na dobrovoľnú paušálnu daň, ktorý si však vyžaduje širšiu diskusiu.

S počtom takmer 400 000 predstavujú živnostníci významnú časť ekonomicky aktívneho obyvateľstva na Slovensku. Udržanie kvalitného prostredia pre živnostníkov má tak nielen ekonomickú, ale aj sociálnu dôležitosť. Na jednej strane predstavujú živnostníci zárodok budúcich veľkých podnikateľských projektov. Na strane druhej strane je podnikanie formou živnosti príležitosťou samostatne rozhodovať o vlastnej miere a intenzite ekonomickej aktivity, napr. pre dôchodcov, matky a otcov v domácnosti, či študentov.

Je dôležité, aby sa vláda naďalej venovala kultivácii podnikateľského prostredia ako celku. MSP a obzvlášť živnostníci znášajú negatívne zmeny v podnikateľskom prostredí zväčša najťažšie. Na rozdiel od veľkých podnikov nemajú právne, či účtovné oddelenia, so zmenami sa musia vysporiadať sami. V nedávnej minulosti sme boli svedkami viacerých pokusov zásadne zmeniť daňovo-odvodové zaťaženie živnostníkov smerom k vyššej záťaži. Aj táto práca má byť príspevkom ku kultivovanej debata o úlohe živnostníkov v slovenskej ekonomike.

Zoznam použitej literatúry

Tlačené knihy, monografie, vedecko-kvalifikačné práce

PROFESIA. Administratívna a byrokratická záťaž zamestnávateľa spojená so zamestnávaním v roku 2015. Profesia. 2015. 8 strán

Články v elektronických časopisoch, zborníkoch a iné príspevky

ALLENBACH-AMMANN, JÁNOS. EU Commission allows collective bargaining for solo self-employed. EurActiv. 4 októbra 2022 [citované 11. 5. 2023] Dostupné na <https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/eu-commission-allows-collective-bargaining-for-solo-self-employed/>

BALIAK, M. BĚLÍN, M. DOMONKOS, Š. KOMADEL, J. Prvá pomoc Slovensku: súhrnná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám za marec 2020 až február 2022. Inštitút sociálnej politiky. Bratislava. Júl 2021 [citované 3. 5. 2023] Dostupné na https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/analyticke-centrum/analyticke-komentare/komentare_2022/prva_pomoc-suhrnna_sprava.pdf

BARBA-SÁNCHEZ, V., ATIENZA-SAHUQUILLO, C. Entrepreneurial motivation and self-employment: evidence from expectancy theory. Int Entrep Manag J 13, 1097–1115 (2017). [citované 10. 5. 2023] Dostupné na <https://doi.org/10.1007/s11365-017-0441-z>

BLAHUŠIAKOVÁ, M. ONDRUŠOVÁ, L Lockdown a jeho dopady na ekonomické subjekty v Slovenskej republike. In: Vol 18 No 2 (2020): Ekonomika a informatika. 2020. [citované 17. 5. 2023] Dostupné na <https://ei.fhi.sk/index.php/EAI/article/%20view/203>

C1 BROKERS. Workers Compensation Insurance for Self-employed entrepreneurs in Portugal. c1brokers.pt. [citované 2.5.2023] Dostupné na <https://c1brokers.pt/en/workers-compensation-insurance-for-self-employed-entrepreneurs-in-portugal/>

ČTK. Senát schválil novelu zákona o zrušení EET. Ke konci roku by tak mohla skončiť. ČTK. 14 decembra 2022 [citované 14. 5. 2023]

Dostupné na

https://www.irozhlas.cz/ekonomika/eet-zruseni-senat-prezident_2212141215_zuj

ĎURANA, Radovan. Oranžová dôchodková obálka. Trend. 6. august 2014. [citované 6. 5. 2023] Dostupné na <https://www.trend.sk/blogy/oranzova-dochodkova-obalka>

EFIP. Definition and Recognition of Independent Professionals. 1 apríl 2015. [citované 9. 5. 2023] Dostupné na https://issuu.com/hdnp/docs/efip_-_definition_and_recognition_o

EURWork. Self-employed person. Eurofound. 22. február 2019. [citované 20. 5. 2023] Dostupné na <https://www.eurofound.europa.eu/observatories/eurwork/industrial-relations-dictionary/self-employed-person>

FINANČNÍ SPRÁVA. Obecné informace. Finanční správa. 28. marec 2023. [citované 17. 5. 2023] Dostupné na <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/pausalni-dan/obecne-informace>

FINNISH WORKERS' COMPENSATION CENTER. Voluntary insurance for the self-employed person's working hours. TVK. [citované 16. 5. 2023] Dostupné na <https://www.tvk.fi/en/insurance/voluntary-insurance-for-the-self-employed/>

FINREPORT. Vlni na Slovensku skončilo vyše 5 600 firiem a takmer 40-tisíc živnostníkov. Finreport. 4. apríla 2023 [citované 14. 5. 2023]

Dostupné na <https://www.finreport.sk/podnikanie/vlani-na-slovensku-skoncilo-vyse-5-600-firiem-a-takmer-40-tisic-zivnostnikov/>

FUNTÍKOVÁ, Denisa. Krach roka: Po energiách kontroverzného podnikateľa sa zľahla zem. Koná polícia. HNonline.sk. 17. decembra 2021 [citované 14. 5. 2023] Dostupné na <https://hnonline.sk/finweb/ekonomika/16596469-krach-roka-po-energiach-kontroverzneho-podnikatela-sa-zlahla-zem-kona-policia>

HANOVÁ, Silvia. Aké sú najčastejšie povinnosti podnikateľa podľa zákona o odpadoch v roku 2023?. Podnikam.sk. 13. decembra 2022 [citované 3. 5. 2023] Dostupné na <https://podnikam.sk/ake-su-povinnosti-podnikatela-podla-zakona-o-odpadoch/>

ILO. International practices in employment injury insurance for workers in digital platform employ. International Labour Organization. 2022. [citované 16. 5. 2023] Dostupné na https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---ilo-beijing/documents/publication/wcms_834914.pdf

LINDÁK, Martin. Legislatívne zmeny výrazne narušili štatistiku vzniknutých a zaniknutých spoločností. 1/2022. NBS. 2019. [citované 4.6. 2023] Dostupné na <https://news.finstat.sk/clanky/legislativne-zmeny-vyrazne-narusili-statistiku-vzniknutych-a-zaniknutych-spolocnosti/>

LP/2022/690. Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia niektoré zákony. Slov-Lex. [citované 19. 5. 2023] Dostupné na <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2022/690>

LIFE IN DENMARK. Sickness benefits for a self-employed. lifeindenmark.borger.dk. 4 mája 2023. [citované 2.5.2023] Dostupné na <https://lifeindenmark.borger.dk/working/work-rights/leave-of-absence/sickness-benefits/sickness-benefits-for-a-self-employed>

MPSVR SR. Pandemická pomoc pre živnostníkov pokračuje aj v marci. MPSVR SR. Bratislava. 16. február 2022 [citované 3. 5. 2023]

Dostupné na <https://www.employment.gov.sk/sk/uvodna-stranka/informacie-media/aktuality/pandemicka-pomoc-zivnostnikov-pokracuje-aj-marci.html>

NBS. Ekonomický a menový vývoj jar 2023. NBS. 28. marec 2023. [citované 17. 5. 2023] Dostupné na

<https://nbs.sk/dokument/c2d01308-ee59-4632-b8a5-e252b60a4324/stiahnut?force=false>

OSBORNE CLARCK. New directive threatens the use of self-employed contractor models in Europe. Osborne Clarck. 3. február 2023 [citované 12. 5. 2023] Dostupné na <https://www.osborneclarke.com/insights/new-directive-threatens-use-self-employed-contractor-models-europe>

PERNIŠ, Peter. Úraz OSVČ jako pracovní úraz zaměstnance aneb nároky z faktického pracovního poměru. Epravo.cz. 14. septembra 2022 [citované 13. 5. 2023] Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/uraz-osvc-jako-pracovni-uraz-zamestnance-aneb-naroky-z-faktickeho-pracovniho-pomeru-115148.html>

RAGÁČOVÁ, Katarína. Drvivá väčšina živnostníkov nemyslí na dôchodok. SME. 9 októbra 2014 [citované 14. 5. 2023] Dostupné na <https://index.sme.sk/c/7427453/drviva-vacsina-zivnostnikov-nemysli-na-dochodok.html>

RISAK, M. DULLINGER, T. The concept of ‘worker’ in EU law: status quo and potential for change. ETUI. 2018 [citované 16. 5. 2023] Dostupné na <https://www.etui.org/publications/reports/the-concept-of-worker-in-eu-law-status-quo-and-potential-for-change>

SBA. Dopady vybraných politik a opatrení na malé a stredné podniky. SBA. Bratislava. 2021 [citované 14. 5. 2023] Dostupné na https://www.sbagency.sk/sites/default/files/dopady_vybranych_politik_a_opatreni_na_msp.pdf

SBA. Komparácia paušálnych výdavkov SZČO. SBA. Bratislava. 2023 [citované 18. 5. 2023] Dostupné na <https://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2023/02/Kompar%C3%A1cia-pau%C5%A1lnych-%C3%BDdavkov-SZ%C4%8CO-v-SR-a-%C4%8CR.pdf>

SBA. Malé a stredné podnikanie v číslach v roku 2021. SBA. Bratislava. 2022 [citované 8. 5. 2023] Dostupné na http://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2022/11/MSP_v_cislach_2021.pdf

SBA. Nepriaznivý vplyv pandémie koronavírusu na podnikovú ekonomiku SR. SBA. Bratislava. 2021 [citované 3. 5. 2023] Dostupné na <http://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2021/07/Nepriazniv%C3%BD-vplyv-pand%C3%A9mie-koronav%C3%ADrusu-na-podnikov%C3%BA-ekonomiku-SR.pdf>

SBA. Porovnanie podmienok podnikania MSP v krajinách strednej Európy. SBA. Bratislava. 2018 [citované 5. 5. 2023] Dostupné na <http://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2019/09/Porovnanie-podmienok-podnikania-MSP-v-krajinach-strednej-Europy.pdf>

SBA. Prehľad a porovnanie opatrení prijatých pre MSP v dôsledku COVID-19 v SR a vo svete. SBA. Bratislava. Máj 2021 [citované 3. 5. 2023] Dostupné na <http://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2020/06/Preh%C4%BEd-a-porovnanie-opatren%C3%AD-prijat%C3%BDch-pre-MSP-v-d%C3%B4sledku-pand%C3%A9mie-COVID-19-v-SR-a-vo-svete.pdf>

SBA. Správa o stave MSP v Slovenskej republike v roku 2021. SBA. Bratislava. 2022 [citované 8. 5. 2023] Dostupné na <http://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2022/11/Sprava-o-stave-MSP-2021.pdf>

SBA. Sprievodca iniciatívami na podporu MSP 2023. SBA. Bratislava. 2023 [citované 21.5.2023] Dostupné na <https://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2023/04/Sprievodca-iniciat%C3%ADvami-na-podporu-MSP-2023.pdf>

SERVICIOS DE LA TESORERÍA. Guía práctica de trabajo autónomo. portal.seg-social.gob.es. [citované 2. 5. 2023] Dostupné na <https://portal.seg-social.gob.es/wps/portal/importass/importass/Colectivos/Trabajo+Autonomo/guia>

SITA. Živnostníci sa štátneho úrazového poistenia nedočakajú, Richterovo ministerstvo má výhrady. sita.sk. 5. júna 2019 [citované 2. 5. 2023] Dostupné na <https://sita.sk/zivnostnici-sa-statneho-urazoveho-poistenia-nedockaju-richterovo-ministerstvo-ma-vyhrady/>

SLOVENSKÝ ŽIVNOSTENSKÝ ZVÄZ. Na Slovensku absentuje úrazové poistenie SZČO, ministerstvo práce v tom problém nevidí. SZZ.sk 14. november 2022 [citované 3. 5. 2023] Dostupné na <http://www.szz.sk/stanoviska-a-vyhlasenia-szz/610-na-slovensku-absentuje-urazove-poistenie-szco-ministerstvo-prace-v-tom-problem-nevidi.html>

SLOVENSKÝ ŽIVNOSTENSKÝ ZVÄZ. Prieskum: Dopady koronavírusu zasiahli vyše 93% živnostníkov a drobných podnikateľov. SZZ.sk 6. apríl 2020 [citované 3. 5. 2023] Dostupné na http://www.szz.sk/images/Articles/PDFka/06-04-2020-TS-Prieskum-WILIO_SZZ-converted.pdf

SME, Paušálna daň zaniká. SME.sk. 14. októbra 2003 [citované 7. 6. 2023] Dostupné na <https://www.sme.sk/c/1143649/pausalna-dan-zanika.html>

SOCIÁLNA POISŤOVŇA. Správa o hospodárení sociálnej poisťovne v roku 2022. Sociálna poisťovňa. 2023 [citované 10. 5. 2023] Dostupné na <https://www.socpoist.sk/sites/default/files/2023-03/5.%20Spr%C3%A1va%20o%20hosp.%20%20SP%20r.%20%202022.pdf>

SPANJAART, JASPER. The true state of freelancers in Europe: less self-employed workers, but critical for the future. totalent.eu. 17. novembra 2021 [citované 11. 5. 2023] Dostupné na <https://totalent.eu/the-true-state-of-freelancers-in-europe-less-self-employed-workers-but-critical-for-the-future/>

SZABAN, Jolanta. SKRZEK-LUBASIŃSKA, Malgorzata. Self-Employment and Entrepreneurship: A Theoretical Approach. Journal of Management and Business Administration. Central Europe. 2/2018 [citované 11. 5. 2023] Dostupné na https://www.researchgate.net/publication/326260096_Self-Employment_and_Entrepreneurship_A_Theoretical_Approach

TA3. Vláda stanovila cenový strop na dodávky energií pre malé podniky. www.ta3.com. 16. januára 2023 [citované 4. 5. 2023] Dostupné na <https://www.ta3.com/clanok/256416/vlada-stanovila-cenovy-strop-na-dodavky-energi-pre-male-podniky>

TASR. Pandémia ovplyvňuje počet živnostníkov, pokles je najmä v stavebníctve. ISTP. 20. októbra 2020 [citované 14. 5. 2023] Dostupné na

<https://www.istp.sk/clanok/15611/pandemia-ovplyvnuje-pocet-zivnostnikov-pokles-je-najma-v-stavebnictve>

TASR. Regulovanú cenu elektriny na 2024 ÚRSO určí z cien v 2. a 3. štvrtroku. Teraz.sk. 25. januára 2023 [citované 11. 5. 2023] Dostupné na <https://www.teraz.sk/ekonomika/regulovanu-cenu-elektriny-na-2024-urso/689750-clanok.html>

VERMEYLEN, Greet a kol. Exploring self-employment in the European Union. Eurofound. 21 September 2017 (aktualizované 5. Júl 2021). [citované 14. 5. 2023]. Dostupné na <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2017/exploring-self-employment-in-the-european-union>

VLACHYNSKÝ, Martin. INESS na tému: Živnostník vs. zamestnanec. INESS. 2/2021. [citované 15. 5. 2023]. Dostupné na https://iness.sk/sites/default/files/documents/pdf/INT/2021/int_zivnostnik_zamestnanec.pdf

VLADOVÁ, Anna. Prečo zmiešaný dôchodok prepočítaný na živnostníka na Slovensku vysoko presahuje úroveň porovnateľných krajín. In: Makroekonomické otázky 4/2019. NBS. 2019. [citované 18. 5. 2023] Dostupné na https://nbs.sk/img/documents/publik_nbs_fsr/biatec/rok2019/04-2019/03_04aug_vladova.pdf

VYHODNAENERGIA.SK. Priemerná spotreba elektriny v domácnosti. www.vyhodnaenergia.sk. 19. septembra 2022 [citované 10. 5. 2023] Dostupné na <https://www.vyhodnaenergia.sk/blog/126/elektrina/priemerna-spotreba-elektriny-v-domacnosti>

ZELENÝ, Petr. EU schválila Česku zvýšení limitu povinného placení DPH na dva miliony korun. Česká televize. 22. máj 2022. [citované 16. 5. 2023] Dostupné na <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3493148-eu-schvalila-cesku-zvyseni-limitu-povinneho-placeni-dph-na-dva-miliony-kc-platcu-dane>

ZWAN, Peter von der a kol. Self-employment and satisfaction with life, work, and leisure, Journal of Economic Psychology, Volume 64, 2018, Pages 73-88, ISSN 0167-4870, [citované 10. 5. 2023] Dostupné na <https://doi.org/10.1016/j.joep.2017.12.001>.